

ВІСТІ

ОРГАН ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ
КРАЙОВОЇ УПРАВИ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ І УД. УНА В НІМЕЧЧИНІ

Рік XVIII

1967 р.

Ч. 124

Українська національна революція

Розвалилася московсько-царська імперія і повстав український народ в Україні, як і інші поневолені народи імперії, та почав будувати своє власне національно-державне життя.

Довголітня неволя приспала національну свідомість широких мас, а з провідної верстви залишилися тільки свідомі одиниці. Революція охопила всі території нашої батьківщини, а прапори революції підняли всі більші нації, готові до творення власного державного життя. Мов буря, починаючи волинським полком, революція котилася містами, селами колишньої царської імперії під прапорами національного і соціального визволення. Опісля ця революція поширилася на деякі західньо-європейські держави.

17-го березня 1917 року з волі українського народу створилася Українська Центральна Рада, як виразник державних прав України, а скликаний в днях 5-8 квітня 1917 року Український Національний Конгрес підтвердив мандат Центральної Ради.

Величаві багатотисячні маніфестації в столиці України — Києві та в інших містах і селах України під своїми національними прапорами недвозначно виявили волю народу жити своїм власним незалежним національно-державним життям.

Революційні настрої опанували широкі маси українців у російській армії. Вояки-українці спонтанно відділювалися з російських військових частин в окремі українські частини. 18-го травня 1917 р. відбувся в Києві перший військовий з'їзд делегатів від соток тисяч українських вояків на фронтах. Два місяці пізніше відбувся 2-ий з'їзд, що вже репрезентував 2 мільйони українців-вояків.

Розпочалася боротьба за право бути чи не бути українському народові господарем на своїй землі. Проти нас був російський Тимчасовий Уряд у Петрограді, в руках якого були ще адміністрація в Україні, політичні російські партії, російське військо та більшість національних меншин стали проти нас.

Урядовання Генерального Секретаріату, що його настановила Центральна Рада, відбулося у важких обставинах: дезорганізація фронту, частина України під ворожою окупацією, більшість української території становило запілля з мільйонами здеморалізованого війська. Творчий розмах нової української нації в таких обставинах і умовах буде армію, творить власну адміністрацію, провадить глибоку організаційну працю, щоб вивести нашу країну і народ із хаосу.

Після повалення російського уряду Керенського, владу в Росії захопили большевики. Центральна Рада Третім Універсалом 7-го 11. 1917 р. проголосила Українську Народню Республіку, встановила державні границі, призначила вибори до Українських Установчих Зборів та вирішила припинити війну й укласти мировий договір із Центральними Державами. Большевицька влада визнала Українську Народню Республіку, як незалежну державу, а одночасно оголосила молодій республіці війну. І ця війна України з Московщиною, що почалася 4. 12. 1917 р. триває до тепер.

Четвертим Універсалом 9-го січня 1918 р. Центральна

„Wisti“

Mitteilungsblatt für Bruderschaft der ehemaligen Angehörigen der 1. Ukr. Division.
Jahrgang XVIII, 1967, Nr. 124

Postverlagsort München

Herausgeber:

Bruderschaft der ehemaligen Angehörigen der 1. Ukr. Division

Рада проголосила світові, що Українська Народня Республіка стає самостійною, від нікого Незалежною Вільною Суверенною Державою Українського Народу.

22-го січня 1919 року Трудовий Конгрес України в Києві, поповнений представниками із західніх земель, довершив будову Самостійної Соборної Української Народньої Республіки.

В процесі протицарської революції, включилися сили ресторваторів імперії — московські большевики. Вони видвигнули демагогічні кличі класової боротьби, соціальної справедливості та інтернаціональної солідарності здеклясованого пролетаріяту. Найрадикальнішими засобами терору і брехні ця група московських імперіялістів, послуговуючись гаслами найреволюційнішими та такими ж методами, здеорієнтували деякі наші групи і окремих людей навіть в рядах справжніх революціонерів, що ви-

ІЗ ЗМІСТУ:

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ

Лев Шанковський
ДО 50-РІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ

Михайло Курах
В СОЮЗІ З БОЛЬШЕВИКАМИ

Михайло Ліщинський
НА НЕБІ ЗІРКА

Василь Томків
ЗБРОЙНІ СИЛИ АНГЛІЇ — ЗАВДАННЯ І ЗОБОВ'ЯЗАННЯ «НА СХІД ВІД СУЕЗУ»

Цісар
БОЖЕВІЛЬНИЙ НАСТУП

МІСЬКО МАКОЛЬОНДРА «МАЄ БАЛАК»

3 життя колишніх українських вояків. —
Оголошення і військові вістки.

Лев Шанковський

До 50-річчя Української Армії

II.

1. Армія Української Народної Республіки Спадщина по імперській російській армії

Дві українські армії*), що існували в роки визвольної війни, унаслідили цю спадщину, що їм її залишили дві імперські армії: російська та австро-угорська. Армія УНР, що її називали теж Наддніпрянською армією, унаслідила багато добрих і лихих сторінок російської армії, а Галицька армія — австрійської.

Коли, в цьому місці, бажаємо прослідкувати заходи, що були зроблені для організації Армії УНР, нам треба, перш-за-все, пригадати, чим була імперська російська армія за мирних та воєнних часів, а, зокрема, теж вяснити, який був український вклад у розбудову цієї армії.

Російська імперія складалася, історично, за рахунок підкорення Московською централізованою державою сусідніх московських народів. Не завжди ці народи підкорювались шляхам завойовницьких воєн, як, наприклад, землі «Великого Господина Новгороду» — слов'янської ганзейської республіки над Балтицьким морем, або сибірські царства. Часами московське загарбання мало, в почткової фазі, вид приймання «протекції» над сусідніми народами, і так, у склад Російської імперії ввійшли землі донських козаків (1570), Україна (1654), Грузія та її частини (Іммеретія, Сванетія, Гурія), туркестанські ханства Хіва та Бухара. Звичайно, такий стан «протекції» Москва змілю замінювала на стан «анексації», коли для цього назрівали відповідні умови. Основою імперського росту було, однак, приєднання України і, не випадково, Москва змінила назву своєї держави, що в цілому світі була відома, як «Московія» на «Росія» (1721), коли після катастрофи під Полтавою (1709) її нога вже цілком міц-

*) Продовження з числа 123.

ще ставили принципи соціального характеру революції ніж її національні вимоги. Ці останні жорстоко помилилися і розчарувалися в тому часі, коли побачили, що постажа ще більша і твердіша тюрма народів — большевицька, що була нею раніше — царська, і що на руїнах одного імперіялізму царської Москви появився імперіялізм пролетарської Москви, ще більше жорстокий і непримиренний до визвольних ідей поневоєних націй.

Тяжким тернистим шляхом поступало відродження української державности, боротьба за незалежність України. Безліч жертв поклав український народ на тому шляху й багато зусиль у впертій невблаганній боротьбі також покладають й наші наступники. Україна має багато ворогів, але через це утворилась і скріпла єдність народу і його прагнення стати господарем на своїй землі.

Не забуваймо, що Україна вийшла на світову арену тоді, коли майже ніхто в світі не знав, що таке Україна, коли ніхто не хотів визнати її самостійною державою, а український народ — окремою нацією. Україна перестала бути для світу фікцією, «видумкою», а країною, яка боролась і бореться за свою волю з теперішніми окупантами.

Українська держава окупована тепер ворогом, але вона була визнана, як суверенна держава, багатьма державами світу. Україна дійшла до того, тільки завдяки своїй упертій безкомпромісовій боротьбі, що її розпочала 50 років тому. Боротьба була одним з найголовніших чинників, що створили українську націю в новітньому розумінні.

1967-ий рік — це пів століття московського нищення поневоєних націй і пів століття боротьби за визволення. Це пів століття існування визвольної революції. Це чин-

но станула на Україні. У новій назві імперії (до речі, підказаній цареві Петрові I його українськими дорадниками) закріплено, «на вічні часи», першу імперську ідею Російської імперії — «збирання руських земель».

Коли, в Переяславському договорі, 1654 року, Москва прийняла «протекцію» над Україною, що тільки що визволилася з-під польського ярма, Україна, по суті, залишалася самостійною державою з власною армією й закордонною політикою. Заключуючи Андрусівський мир з Польщею, в 1667 році, Москва вперше зламала Переяславський договір, але, за цим, пішли вже дальші віроломні акти Москви й, остаточно, Москва анексувала Україну в 1783 році. Все ж таки, варто відзначити, що навіть до 1917 року, Переяславський договір значився в «Полном Своде Законов Російской Империи», як договір дійсний і зобов'язуючий! Таким чином, для анексії України в склад Російської імперії не було законних підстав і тому анексія України слід розглядати, юридично, як безправний акт.

Коли ж розглядати фактичний статус України після Переяславського договору, то автономічний статус у рямцях Російської імперії починається щойно 1668 роком і кінчається 1783 роком, коли цариця Катерина II безправно скасувала рештки автономних прав України й включила українські землі в склад Російської імперії. Перед тим, в 1775 році, знищено Запорізьку Січ і скасовано всі «запорозькі вольності». У цьому місці треба ще зазначити, що Кошові отамани Запорізької Січі по 1668 році не підлягали гетьманам України, поскільки «Запорізькі вольності» рахувалися окремою автономічною частиною імперії.

Отже, до Андрусівського миру (1667) Україна рахувалася самостійною державою, а від 1668 року автономною частиною Російської імперії. В 1668 році, Москва перейняла лівобережні українські козацькі полки до своєї ім-

на революція українського народу військами УНР-УГА — це пасивний опір селянства проти колективізації, це боротьба УВО, ОУН, УПА в другій світовій війні і після неї, це дальший опір народу в усіх його проявах життя.

На традиціях Великої Національної Революції створилася у 2-ій світовій війні і Українська Національна Армія, яка була регулярною військовою частиною і продовжувала традиції збройної боротьби проти Москви.

Москва готується святкувати 50-річчя від часу її походу проти визволення поневоєних націй. Большевицько-московський реакціонер і постійний гаситель і здущувач революції буде святкувати свою часову перемогу. Український народ і інші, теж поневоєні народи, національну революцію, яких Москва здавила і постійно здавлює, святкувати їй ще не можуть. Бо наша нація є ще в стадії боротьби, її ідеали і мета — національне та державне визволення ще не здійснені.

Наша революція перманентна. Вона продовжується ідейно і психологічно наростає. Вона мусить виповнити все наше життя, щоб у відповідному часі стати знову фізичною. Щоб моральні та ідейні сили стали динамітом, який фізичною силою розвалить зненавиджену народами твердиню жандарма світу.

Не слід жити лише спогадами чи святкувати минуле, капітулювати чи визнавати доконані ворогом факти. Наша мета — це не здійснена. Ще УССР є одною тільки з камер великої тюрми московської ССРСР і, поки ця тюрма не завалена, хай роковини 1967 будуть роком нашого обрахунку, мобілізацією і перегрупованням усіх здорових національних сил на єдиному реальному фронті боротьби нації, на фронті національної революції проти ССРСР за національне визволення і державну самостійність!

перської армії і так вони значилися в реєстрах російської армії аж до 1917 року, очевидно з деякими винятками. І так не було, в реєстрах імперської російської армії середньохідних піших і кінних козацьких полків, бо вони були царом Петром I. виключені з реєстру, «на вічні часи», за свою участь у визвольній війні 1708-1709 рр. на боці гетьмана Івана Мазепи, і не було, в цьому реєстрі, українського козацького Прилуцького полку, що, як відомо, разом з сердюками, обороняв Батурин в 1708 році. Змінені назви мали полки Миргородський, Гадяцький і Полтавський — всі інші лівобережні полки з власними оригінальними назвами ввійшли в російський реєстр. У цьому реєстрі, українські козацькі полки мали старшинство від 1668 року, тобто від чергового року після закінчення Андрусівського миру. У реєстрах значилося, що в 1668 році, ці полки перейшли на «російську службу».

Все ж таки, у полкових історіях цих полків, що були надруковані для вжитку офіцера й вояцтва, або, коли й не були надруковані, то в рукописній формі зберігалися в полкових канцеляриях, подавалося, коли й де ці полки були сформовані і в яких війнах брали участь. І так, наприклад, кожний офіцер чи драгун 12-го драгунського полку, що, в мирний час, стояв на Поділлі в складі 12-ої кінної дивізії, знав дуже добре, що Стародубський «малоросійський» козацький полк був сформований гетьманом Богданом Хмельницьким в 1649 році і що він перейшов на «російську службу» в 1668 році. Подібно малася справа з іншими полками російської армії, що вели свій родовід від українських козацьких полків Гетьманщини, в тому теж очолюючих «компанійських» полків, що були сформовані гетьманом Дем'яном Многогрішним 1668 року. До речі, на рахунок цього гетьмана треба записати спробу створення постійної української армії з фузилірів (Глухів), мушкетерів, сердюків, компанійців, але ця спроба, з одного боку, насторожила проти нього козацьку старшину, а, з другого боку, Москву. Москва легко організувала заговор невдоволених старшин, які схопили гетьмана й видали його в Москву на катування й заслання (1672).

Але, крім українських козацьких і компанійських полків, у реєстрах російської армії до 1917 року, збереглися ще інші українські полки, що вели свій родовід від слобідського та запорізького козацтва, від чутувських козаків, від української кінно-козачої дивізії Наполеонівських часів та від інших військових формацій, що були створені на Україні та з українців. У своїй дуже цінній праці п. н. «Українське козацтво — родоначальник кінного війська Московії-Росії» (НТШ, Бібліотека українознавства, Нью Йорк, 1963), український дослідник п. Нестор Король відтворив історію кінних полків кол. російської армії на підставі полкових історій. Перед ним, цією справою займався український військовий історик, О. Шпильнийський (О. Переяславський), що свої цінні розвідки друкував у передвоєнних журналах: «За державність» і «Табір». Отож п. Нестор Король рахує, що із 56-ти полків російської армії кінноти — 31 полк (9 драгунських, 10 уланських та 12 гусарських) мали українські історичні назви, а ще 6 полків були, історично, українськими полками, хоч їх назви змінені на неукраїнські. Знов же, із 10 полків гвардійської кінноти російської армії, українськими, історично, полками було, за автором, 3 полки. Цей підрахунок є вірний, за двома винятками: Кінбурнський полк, що його, до речі, заведено в реєстри кінних полків української армії, і за новітньої Гетьманщини, і за Директорії УНР, не був українським полком, бо його створено 1776 року з петербурзького та московського «легіонів», що перебували тоді на Україні в зв'язку з ліквідацією Запорізької Січі, а теж Новоросійський полк був створений 1803 року з різних, національно, елементів нової провінції імперії — Новоросії. Відновлення Новоросійського полку в реєстрах української армії за Гетьманщини пахне, з цієї причини, навіть провокацією, бо приймаючи слущну засаду поневолення історичних українських полків в реєстрах української армії, творці реєстру за Гетьманщини на користь цього сум-

нівного полка поминули в реєстрі низку інших, безсумнівно, українських полків.

Вертаючись до цінної розвідки п. Н. Короля, бажано ще вказати, що він у ній виключно займається кіннотою, хоч його дослідження цілком добре можна б поширити теж на піхоту та на інші роди зброї кол. російської армії. Ось так, наприклад, в реєстрах російської армії, до 1917 року, значилися різні піші полки, що були створені з українського козацтва. Такими були полки 9-ої пішої дивізії, що стояла в Полтаві, або 32-ої дивізії, що стояла в Рівному. Вони були, історично, українськими полками, бо були створені з козаків т. зв. Українського ляндрміліційного корпусу, до якого (1720) набирали козаків з Гетьманщини, Слобожанщини та Запоріжжя і який стояв залогом в фортецях т. зв. «українських ліній», що були побудовані Москвою для оборони проти нападу татар. З просуванням Москви в українські степи, просувався теж вперед «українські лінії» й остання з них була розбудована вздовж р. Орелі. Власне з цих «орельських» лінійців і створено пішу дивізію, що була розташована в Полтавщині.

В іншому, цінному історичному дослідженні п. н. «Заселення Південної України» (англійською мовою), заслужений сеньйор українських істориків, п. Наталя Полонська-Василенко, документарно показала, як, поступово, запорозькі вольності перемінювалися в «Новоросію». У цьому творі показано теж, як московський царат створював з українців та переселенців з південнослов'янських земель різні військові формації, що збереглися в реєстрах російської армії до 1917 року. Можливо, що всупереч волі Москви, історичним призначенням цих формацій було закріпити південноукраїнські степи за українським народом, а теж поширити їх на схід (Кубанщина). Цікаво відзначити, що в цій міжнародній суміші цілком без сліду зникли південно-слов'янські переселенці, що показує кровну близькість українців та південних слов'ян. Москвини, наприклад на Слобожанщині, не засимілювалися з українцями навіть за 300 років.

Після знищення Запорізької Січі, частина запорізьких козаків емігрувала до Туреччини, де створено Задунайську Січ. Інша частина продовжувала служити московським царям у двох козацьких військах: чорноморському та катеринославському. В 1792 році, чорноморців переселено на Кубанщину, де вони зайняли землі між р. Кубанню та Єєю. Свої станиці, в цій території, чорноморці назвали назвами січових куренів. Ці назви затрималися до наших днів, за винятком станиці Уманської, яка була перейменована в Ленінградську та станиці Полтавської, що була перейменована на Червоноармійську. Населення цих двох великих станиць виселено за спротив колективізації.

На Чорномор'я, як теж на Кавказ, в Оренбурзький край, на Сибір і на Терек переселено всі 9 полків т. зв. Катеринославського козацького війська (1801), що його очолював «великий гетьман усіх українських козаків» — Потьомкин. Туди ж переселено т. зв. Усть-Дунайське козацьке військо, яке було створене для приманування задунайських козаків, що були під Туреччиною. Колиж, в 1828 році, задунайські козаки «репатріювались» до Росії, з них було створене Озівське козацьке військо на бережжі Озівського моря між м. Бердянськом та Маріуполем. В 1866 році, Озівське військо скасовано, а козаків переведено на Кубань, де вони створили станиці на південь і схід від Катеринодара. В 1861 році, з Чорноморського козацького війська та з Лінейного козацького війська створено Кубанське козацьке військо, в якому 6 полків, за своїм походженням, були чорноморські, а 5 — лінейні. В 1914 році, на території Кубанської області з її 3,5 мільйонами населення, жило 1,339,430 козаків, причому майже 800,000, — це були козаки чорноморці та інші українські козаки.

Закінчуючи цей розділ треба ствердити, що в імперській російській армії були частини, що до наших днів перенесли традиції українського козацького війська XVII. і XVIII. віків. Нічого подібного не було в імперсь-

кій австро-угорській армії, в якій одинока українська частина — курінь руських гірських стрільців, що був створений 1848 року, і перестав існувати 1849 року, вже більше не відновлювався. Всі частини австро-угорської армії мали, історично, німецький або угорський характер, і навіть «регіментсшпрахе» для рекрутованих, територіально, східногалицьких полків — була мова польська, а для буковинських — румунська. Все ж таки, не зважаючи на існування українських козацьких традицій в імперській російській армії, організатори нашого війська, в 1917 році, не уміли до них нав'язати й створити військовий реєстр, що має велике значення для створення цієї органічної системи, яка є основою військової організації. З поняттям військового реєстру сполучається поняття порядкового числа частини, її назви, полкового прапора й окремих відзнак, бойового гасла, пропам'ятного дня і цілої низки дрібниць, що є джерелом спільних спогадів для старшинства і вояцтва. До якої міри, в 1917 році, занедбано створення військового реєстру, свідчить факт, що існувало тоді 5 Шевченківських полків, 3 Дорошківські, 2 Полуботківські і всі вони були «перші», при чому про «другі» й «треті» полки знаємо дуже мало. Коли ж уже організатори не бажали свого полку назвати «першим», вони його назвали тоді здебільша «окремим», дарма що назву «окремий» присвоюють звичайно частині, що має окремі завдання. Але, в нашому випадку, «окремість» полягала на цьому, що організатори не хотіли назвати своєї частини «першою», а не знали, котрою, з черги, їй бути. Децю краще справи реєстру виглядали в 1918 році, але й тоді пороблено у військовому реєстрі української армії низку помилок історичного характеру.

Питання тепер стоїть перед нами, наскільки імперська російська армія, зокрема розташована на Україні, була теж українською за своїм національним складом. Загально можна сказати, що частини російської армії, розташовані на Україні, мали в мирний час 70-75% українців, але у воєнний час, відсоток українців, у цих самих частинах, обнизився до 35-40%.

Згідно з російськими законами про військову повинність з 1874 та 1912 років, російська армія засадничо комплектувалась «росіянами», але «малоросів» зараховували до цієї «панівної» нації «росіян» і, таким чином, у російській армії були національно українські (малоросійські) частини. Кожна піша дивізія російської армії мала свій запасовий полк, який поповнявся зі своєї територіальної округи та з т. зв. доповнюючих округ. Якщо дана територіальна округа була українська, білоруська, або московська («росіяни»), то запасовий полк отримував з неї 75% свого складу. Решту, 25%, він отримував з доповнюючих округ на землях, що їх замешкували «іногородці», наприклад поляки. Деякі «іногородці», як, наприклад туркестанці, були цілком звільнені від військової повинності в російській армії.

В 1914 році, в російській імперії, 87,5% населення підлягало законові про військову повинність, 2,5% населення підлягало статутам козацьких військ, а 10% населення не підлягало військовій повинності. До речі, до 1901 року, фіни мали свої національні частини, але, після 1901 року, фінляндські стрілецькі дивізії мали вже мішаний особовий склад з перевагою москвинів або укрїнців. Як відомо, до 1917 року, в рядах Російської імперії існувало автономне Велике князівство фінляндське.

У мирний час, російська армія нараховувала 1,423,000 старшин і бійців і складалася з 1 гвардійського, 1 гренадирського, 25 армійських, 5 сибірських, 3 кавказьких та 1 туркестанського корпусу, тобто разом 36 корпусів, здебільша по 2 піші та 1 кінній дивізії. З цього, 8 корпусів, 16 піших, 6 кінних дивізій та 2 стрілецькі бригади були розташовані на Україні. Ось перегляд цих з'єднань:

VII. АК — Херсон, 13 пд — Симферопіль, 34 пд — Катеринослав.

VIII. АК — Одеса, 14 пд — Кишинів, 15 пд — Одеса, 4 сбриг — Одеса, 8 кд — Кишинів.

IX. АК — Київ, 5 пд — Житомир, 42 пд — Київ, 9 кд — Київ.

X. АК — Харків, 9 пд — Полтава, 31 пд — Харків, 10 кд — Харків.

XI. АК — Рівне, 11 пд — Луцьке, 32 пд — Рівне, 11 кд — Дубно.

XII. АК — Вінниця, 12 пд — Проскурів, 19 пд — Вінниця, 12 кд — Проскурів, 3 сбриг — Жмеринка.

XIX. АК — Берестя, — 17 пд — Володимир вол., 38 дп — Пружани, 7 кд — Володимир вол.

XXI. АК — Чернігів, 33 пд — Київ, 44 пд — Ніжин. З козацьких частин на Україні, крім 6 козацьких полків у складі кінних дивізій, розташовані були ще дві козацькі дивізії: 2 донська — Замостя-Володимир; 2 збірна («сводная») — Кам'янець, та одна донська козацька бригада в Миколаєві.

Якщо ми дивимось на цей список і питаємося, що з названими з'єднаннями сталося в 1917 році, то відповідь є така: XXI. АК був повністю українизований і мав назву: III. укр. корпус; IX., X., XI. АК проходили українізацію, а VII. і XII. АК збільшевичились. Про інші з'єднання відомостей немає.

У роки війни 1914-1917 року, імперська російська армія, яка в мирний час нараховувала 70 піших та 24 кінні дивізії та 18 стрілецьких і 8 кінних бригад, через покликання резервістів 2-ої черги (1914) збільшилася до стану 114 піших та 28 кінних дивізій. У 1916 році, через покликання резервістів 3-ої черги, армія збільшилася до стану 200 піших та 50 кінних дивізій. У цьому ж році, армія нараховувала вже 2 гвардійські, 1 гренадирський, 49 армійських, 7 сибірських, 3 кавказькі, 2 туркестанські, 5 кінних корпусів. За даними ген. Головіна («Военныя усилия России в мировой войне», Париж, 1939), в роки першої світової війни до російської армії змобілізовано 15 мільйонів офіцерів та солдатів, з яких принаймні 3 мільйони були українці. З цього числа убито 1,300,000, померли з ран 350,000, ранено 3,850,000, полонено 2,417,000 офіцерів і солдатів. Армія поділялася на дієву («действующую») армію і тил. У дієвій армії були такі кількості вояцтва: 1. X. 1914 — 2,700,000; 1. XI. 1915 — 4,900,000; 1. XI. 1916 — 6,900,000; 1. I. 1917 — 6,900,000; 1. IX. 1917 — 6,000,000. Напередодні березневої революції 1917 року, за даними таємного докладу міністра військових справ, в дієвій армії було:

146,916	офіцерів
48,074	військових урядовців і священиків
6,651,993	рядовиків

Разом: 6,846,956 офіцерів і солдатів.

Цікаво, що це імперське офіцерство опреділило себе так: в 1919 році в Червоній армії було 48,409 кол. царських офіцерів, в усіх білих арміях — 25,000, стільки ж перебувало на Україні (в різних часах, в українській армії було, приблизно, 15,000 кол. царських офіцерів), а незначна кількість перебувала в армії польській, грузинській, фінляндській та арміях балтійських держав. Коли ж брати до уваги, наприклад, що 80% офіцерського складу денікінської армії становили козаки, а решту, головним чином... природні українці, що козацькі старшини творили значний відсоток інших білих армій, і що, в 1920 році, колишні царські офіцери творили 70% командного складу Червоної армії, то не важко встановити, що генералітет і офіцери з москвинів опреділили себе, від самого початку, до складу Червоної армії. Одним словом, московська воєнна каста імперії на самому початку відчувала імперські якості московско-большевицького режиму й підтримала його, залишаючи офіцерам немосковської національності боротись в рядах протибольшевицьких армій. Очевидно, винятки в даному випадку тільки підтверджують загальну засаду.

У праці ген. Головіна, про яку ми вже згадували, є цікавий підрахунок боездатности різних національних груп імперської армії, до якої автор доходить підрахуванням відсотка полонених у загальній кількості втрат, що їх понесли дані національні групи. Очевидно, чим вищий був відсоток полонених у даній групі, тим нижча була загальна боездатність даного національного контингенту.

Підполк. інж. Михайло Курах

В союзі з большевиками

Причини до історії наших визвольних змагань в 1920 р.

Наші співробітники почали роз'їздитись на нові місця праці¹⁾. Гірняк упорядкував свої службові та родинні справи, підготовлявся до виїзду у Бердичів, а я ще на пару днів застряг у Вінниці, щоб полагодити наші видавничі справи. Рогульського також затримав, щоб упорядкував всі справи військової референтури і нашої збірної станиці.

У нас при ревкомі була пресова референтура, яку зразу вів Опока, а після його виїзду до Києва Федь Палащук-Конар. Ми видавали свою газету «Червний Стрілець», що був органом нашого ревкому, крім того видавали різні летючки, інструкції, оголошення і т. п. Цю справу вела редакційна колегія в такому складі: Опока, Михайло Балицький, Микола Балицький, Палащук і Михайло Курах. Але в процесі дальшої праці якось вийшло так, що весь тягар редакційно-видавничої справи звалився на мене. Бо Опока виїхав до Києва, Мих. Балицький до штабу ІІІ корпусу, де став політичним комі-

¹⁾ Продовження з числа 123.

ту. Ось підрахунок, зроблений нами для окремих національних контингентів (ген. Головін дає цифри для різних губерній царської Росії, ми ці цифри перераховуємо у пересічі):

Кубанські козаки — 15%, донські козаки — 30%, естонці — 31%, українці — 35%, грузини — 38%, молдавани — 40%, москвини — 41%, башкіри й татари — 43%, сибіряки — 43%, вірмени — 45%, білоруси — 47%, лотиші — 53%, поляки — 57%, литовці — 64%.

Отже, повищі цифри означають, що, наприклад, кубанські козаки, на 100 втрачених бійців, мали тільки 15 полоненими, а 85 убитими та раненими, коли наприклад серед литовців на 100 втрачених бійців аж 64 здавалось у полон. Повища табличка показує, що під оглядом боєздатности українці передували москвинам і білорусам, що легше здавались в полон і тому мали нижчі кроваві втрати. Виглядає отже, що опінія про українців, що вони добре б'ються в рядах чужих армій, є про них таки справедлива.

Напередодні березневої революції 1917 року у військах тилу, тобто у вишкільних і запасових піших, кінних, гарматних та технічних частинах перебувало 2,170,000 офіцерів і солдатів, а в різних цивільних організаціях, що обслуговували фронт — 1,844,000 осіб («Земгор», Червоний хрест, залізничний транспорт тощо). В 1917 році, значну частину запасних піших полків перенесено в район Дієвої армії й розміщено їх у безпосередньому запіллі фронтів. Тоді в далекому тилі залишилися тільки військові школи та частини й установи підлеглі військовому міністрові у загальній кількості 773,519 офіцерів і солдатів.

Але, в 1917 році, почався вже розклад багатонаціональної російської армії. Розклад цей почався, в першу чергу, за національними ознаками. Коли, до революції, в російській армії існували вже національні частини українські, білоруські, фінляндські, татарські, грузинські, вірменські та інші. Цей процес відбувався спонтанно й стихійно на всіх російських фронтах і в його результаті перестала існувати єдина імперська російська армія. Большевицький розклад армії почався пізніше від розкладу національного і він охопив, головним чином, московські національні частини. Немосковські частини, зокрема українські і козацькі не піддавалися так легко большевицькому розкладові й довше зберігали організованість і дисципліну. Цікавий процес елімінації українських національних частин з імперської російської армії буде темою наступного розділу.

(Далі буде)

сарем, Микола Балицький був переобтяжений роботою по організації групи лівих радикалів, а Палащук-Конар, хоч і помагав в редакційній роботі, то зовсім не хотів мішатись у справи видавничо-адміністративні. Тепер, коли весь центр роботи переносився до Балти, треба було ліквідувати наші видавничі справи у Вінниці. Тому я мусів остатись ще на день-два, щоб розрахуватись з друкарнею і за папір, щоб упорядкувати наші рахунки і т. п. Тому я не міг виїхати до Балти разом з Затонським, що з його сторони викликало певні підозріння і у зв'язку з тим певні неприємности також і для мене.

В тому самому часі зайшли ще такі несподіванки, які мали для нас певне значення, бо стали джерелом певних інформацій в наших загальних справах. З Луцька прибув до нас четар Богдан Литвин, а з Києва Микола Опока.

Богдан Литвин від вересня 1919 р. був моїм полковим адютантом. В листопаді він захворів на тиф і залишився у нашому шпиталі в Староконстантинові, а по одужанні опинився в Луцьку, де в тому часі був і полк. Е. Коновалець, що після ліквідації корпусу СС виїхав на захід і був поляками інтернований разом з іншими стрілецькими старшинами, які виїхали разом з ним.

Всі інтерновані були приміщені в занедбаних військових касарнях, жилося погано, бо поляки погано обходились з ними. Багато хворіло на тиф, між ними лежав і полк. Михайлів, б. командир 5-го гарматного полку СС. Він був вже старшою людиною, в російській армії командував полком артилерії, пізніше перейшов до української армії, служив і при гетьмані, а після повалення гетьмана перейшов на службу до СС. Свою службу повнив гідно, був добрим вояком, але смерть знайшла його не на полі бою, а в брудних польських касарнях, де помер від тифу.

Внаслідок інтервенції Петлюри поляки звільнили Коновальця і його старшин. Коновалець, Мельник, Дашкович, Кучабський, Чиж, Матчак, Андрух, і Даньків переїхали, до Відня, де мають зайнятися організацією тих військовиків, що опинились на півдні Австрії, Німеччини, Мадярщини, Румунії, Італії і Чехо-Словаччини. В цім напрямі вже пороблено певні заходи і є надії, що справа піде добре.

Друга група стрілецьких старшин — Безручко, Змієнко, Отмарштейн, Сушко, Филипович, Гладкий, Вялий, Козак, Пак і ряд молодших старшин переїхати до Ланьцугута, будуть організувати нові військові частини, зложені з тих військовиків армії УНР, які опинились в полоні чи шукаючи азилу в Польщі. Це будуть нові зав'язки армії УНР, яка під проводом Петлюри і в союзі з поляками почне новий наступ проти большевиків. На проти-большевицький фронт будуть перекинені і ці військові частини, які будуть створені на інших теренах під проводом Коновальця. Переговори Петлюри з Пільсудським ведуться далі і є надія, що між обома урядами буде заключений союз в справі взаємної допомоги і тимсамим Польща буде втягнена у війну з Росією.

Такі інформації приніс Литвин. Приблизно це саме писав і Коновалець в листі до мене, якого передав через Литвина. Правда, Коновалець писав, що переговори Петлюри з поляками ідуть дуже тяжко, бо вшехполяки дуже часто їх торпедують. Польща вимагає від України надто великої заплати за ціну порозуміння проблематичної допомоги в боротьбі з большевиками. Польща вимагає, щоб Україна в користь Польщі зріклася всіх прав до Сх. Галичини, а понадто вимагає для себе цілої Холмщини, Підляшша, Полісся, більшої половини Волині, частину Подільщини з Кам'янцем, аж по Жмеринку-Могили над Дністром. Можна надіятись, що з цих домагань Польща децю опустить, але певним є одно, що справа Сх. Галичини в цій грі й торгах для нас вже втраче-

на. Понадто поляки вимагають певної контролю у всіх наших військових справах, вимагають і деяких міністерських тек, які мали б обняти польські ділячі з України, щоб таким чином забезпечити права польського населення на Україні. Польща з України хоче зробити свого сателіта, а не союзника. Торги ідуть далі, що з того виторгує Петлюра — не знати, але ціна напевно буде велика. Негативний вплив на Петлюру має його міністер заграничних справ Андрій Лівіцький, який зараз у Варшаві очолює дипломатичну місію і готов на великі уступки в користь Польщі. Віда в тому, що Петлюра зарез біля себе не має добрих помічників, дорадників. До нас галичани, він не має довір'я, бо твердить, що ми коштом України хотіли б рятувати свою галицьку волость. А кілько в цьому правди — на це дали доказ ми Січові Стрільці.

Тому зараз між нами і Петлюрою відносини дещо напружені. Я виїхав за кордон, щоб не втручатись в політику Петлюри і брати за неї відповідальності. Маю на меті добитись від Пегрушевича дозволу, щоб перебрати бригаду Вариводи і перекинути її на Україну. Крім того може вдасться зібрати тих наших військовиків, що зараз перебувають в Німеччині, Австрії, Мадярщині, Румунії й Чехо-Словаччині. Але найбільше надіємось на наших полонених в Італії. Якби це вдалося — то будемо мати армію і Україну.

Безручко, Змієнко, Отмарштейн, Сушко і ще дехто з наших залишилися в Польщі, щоб остаточно не рвати з Петлюрою. Може їм вдасться створити якусь військову формуацію і втягнути до неї наших людей, що опинилися в Польщі, а головню в Галичині, Волині, Холмщині й Поліссю. Ця формація в жодному випадку не сміє виступити під фірмою СС, але вона має бути ширмою для роботи СС і евентуальною базою для розгортання дальшої роботи.

Далі Коновалець висловлював думку, що Петлюра — хоч би навіть дуже дорогою ціною, але з поляками договориться, бо він готовий навіть на найбільші уступки, жертви, щоб втягнути Польщу у війну з большевиками і Росією взагалі. Але Коновалець не вірить, щоб союз Петлюри з Польщею був багатий своїми наслідками і знайшов позитивний відгук на Україні, а тому треба використати всі можливості, щоб створити нашу військову силу, і конечно треба зберегти цілість УГА та інших військових формацій на Україні, **бо тільки військова сила рішатиме про долю нашої державности.**

Вкінці Коновалець просив поінформувати його про все, що зараз твориться на Україні, серед галичан, запитував про різних знайомих і діячів, запитував про наших людей та їх успіхи на підпільній праці і подавав адресу, куди та яким способом ці інформації належить передавати.

З цим листом Коновальця та разом з Литвином я пішов до Гірняка, бо ці інформації мали для нас велике значення. Ми з них дізналися, що і закордоном щось ро-

биться в наших загальних справах. Про це ми поінформували інших наших товаришів, а через три дні після того Литвин вже з нашими інформаціями помандрував на захід... В дорозі він знова захворів, але ще добився до Львова, віднайшов пані Сушко і передав їй нашу пошту, яка мала бути спрямована до Коновальця. Сам вернув до Чагорова, де учителювала його мати, і щойно у неївилічвся з поворотного тифу.

Опока несподівано звалився до нас, бо наші киявляни принаглили, щоб їхав за інформаціями, що діється між галичанами, щоб довідатися правди про договір Петлюри з поляками. У Києві хтось пустив поголоску, що Петлюра вже погодився з Польщею, яка має вернути до своїх історичних границь, по Дніпро, лише сам Київ і найближчий район мав би творити вільне українсько-польське місто. Взагалі за це Польща допомогла б Петлюрі прогнати большевиків з Лівобережжя, а це Лівобережжя мало б творити УНР. Ця «петлюрівська» Україна мала б бути в федеративному зв'язку з Польщею...

Такі провокаційні поголоски могли походити лише з большевицьких джерел, але вони споро поширилися по Києві і пішли далі поміж людьми. Ми Опоку заспокоїли тими вістками, які мали від Литвина і дали йому прочитати листа від Коновальця, що був писаний до мене. Правда, лист був писаний з кінцем січня 1920 р., але за той час могло багато змінитися, а ми не знали нічого певного про дальший перебіг переговорів. І знова непевність, знову сумніви у нас самих і Опоки. Але в одному була певність, що торги ідуть далі, що Петлюра ще не договорився з поляками і тому договір ще не підписаний. І напевно не буде підписаний, якщо поляки будуть обстоювати свої «історичні права» до України по Дніпро, бо такого договору Петлюра напевно не підпише. Ми вірили в ідеалізм і патріотизм Петлюри, а тому були переконані, що Петлюра не піде на жодний ганебний договір. Покищо нам треба ждати на дальші вістки від Петлюри із-за кордону, далі робити свою роботу, щоб бути готовим на всяку евентуальність. З цим Опока мусів вертати назад, мусів вдоволитися тими скупими інформаціями за кордону і обширними інформаціями про нашу власну долю, положення УГА, наші розмови і торги з Затонським. Але ми запевняли Опоку і наших киявських прихильників, що коли отримаємо якісь нові вістки зза кордону, то негайно вишлемо до Києва нашого післанця.

Від Опоки ми дізналися про відносини у Києві, настрій і перспективи на майбутнє, але вони не були потішачими. Київ живе у повені різних поголосок, і не знати, котра з них правдива, а котра провокаційна. «Радянський Уряд України» не зраджує найменшої охоти переїздити з Харкова до Києва, зрештою для всіх ясно, що цей «уряд» це звичайна експозитура Москви, експозитура з дуже обмеженими правами, бо ні одна справа не вирішується без санкції Москви. З Харковом Опока піддержує зв'язок, там на роботу влаштувалися бувші старшини СС — Юліян Чайківський та Омелян Кучерішка, досі справляються добре.

Наші боротьбісти щораз більше розчаровуються в союзі з большевиками та усуваються від активної праці. Большевики свідомо спихають боротьбистів на задні місця, недопускають їх на провідні відповідальні місця, закидають їм націоналізм, навіть шовінізм, підозрівають в симпатіях до Петлюри і т. п. Одним словом боротьбісти втратили багато через цей союз з большевиками, бо зліквідували свою партію, розпорошили свої сили і скомпромітували себе перед усіма свідомими українцями.

Укапісти досі не пішли на злиття з большевиками, але після смерті їх лідера Михайла Ткаченка, ця партія не має свого провідника і ніхто не вибивається на провідника, бо укапісти скупі на інтелектуальні сили не мають добрих організаторів та й сама партія не представляє собою поважної сили. Тому не здобуде собі ширших впливів і скоро занидіє у страшних буднях большевицького режиму.

Проф. Дмитро Дорошенко

НАРИС ІСТОРІЇ УКРАЇНИ в двох томах
з передмовою проф. О. Оглоблина

Обидва томи перевидало в-во «Дніпрова Хвиля» одною книгою, разом 600 стор. великого формату, продажна ціна в полотняній оправі з золотодруком НМ 40.-, амер. \$ 10.-, канад. \$ 11.-; в м'якій оправі НМ 34.-, амер. \$ 8,50, канад. \$ 9.-, в інших країнах рівновартість ціни в американських долярах.

Адреси для замовлення і для вплати грошей:

Dniprowa Chwyla, 8 München 2, Dachauerstr. 9,
Germany

Dr. R. Klimkevich, 573 N. E. 102nd St. Miami Shores,
Fla. 33138, U.S.A.

Йосип Сірий

У чужій армії

(Продовження з числа 123)

Витворилась прикра ситуація: з одного боку німці, з другого совети, посередині витворилась смуга де блукали окремі польські відділи неставлячи, вже, нікому спротиву. Я рішив триматись лінію Бугу. В селі Жаліні, затримав нас, якийсь польський офіцер і поінформував, що в селі стоїть штаб одної польської дивізії (не пригадую, якої) на чолі з полковником Робакевічем.

Я затримав відділ і пішов до штабу.

В одній селянській хаті я найшов полковника Робакевіча в оточенні ще кількох офіцерів штабу. Я представився і показав свою легітимацію заявляючи, що я є український стажист-контрактний, на що один з присутніх, підполковник дипломований (не пригадую прізвища) досить нетактовно зауважив: «що ж тепер настав час, що можете з нами зрвати контракт». На що я відповів: я є офіцер не сьогоднішній, сам знаю, що маю робити, дуже дякую за вашу раду, але я її не потребую. Цю неприємну розмову полковник Робакевіч постарався зам'яти і почав мене розпитувати, що я думаю робити.

Я пояснив, що хотів би йтати в напрямку Холма, щоб зорієнтуватися, що там діється. Полковник Робакевіч

одобрих мою думку і додав, щоб зібравши відомости й його повідомив, причім зазначив: «Я тут буду до завтра рано, далі ситуація може змінитися».

22 вересня я довідався, що в Холмі вже є советські війська. Советське летунство розкидало летючки, більшменш, такого змісту: «Солдати Армії Польської! Польсько-буржуазний уряд, втягнув вас, в авантюрицьку війну, ганебно провалився і т. д.»

Постановив змінити напрямок, обминути Холм і скеруватись на Володимир-Волинський (добре знайоме мені місто, де колись формувалась Сіра Дивізія). Вислав двох циклістів, щоб поінформувати полковника Робакевіча, але безрезультатно, бо циклісти в Жаліні вже нікого не застали.

23 вересня переправився, недалеко Дубенки, через Буг. Доля хотіла, ще раз повернути мене до Дубенки, де під час першої світової війни, мадяри розбили наш другий батальйон, 74 Ставропольського полку і багато ранених взяли до неволі. Все знайомі місця. По дорозі спіткав полковника Ясінського (артилерія) відділ без гармат, лише на конях і просив, щоб дозволив приєднатися до його відділу, але дістав відмовну відповідь, бо він спішиться і мав якесь «спеціальне завдання».

Переправившись через Буг, я зустрівся з передовими советськими відділами-танками. Розвідка повідомила вчасно. Ми були під горбом, з другого боку горба була долина, в якій протікала невеличка річечка, місток на ній був знищений, а замість містка, була положена фашина. Внизу над річкою — лози. По моїй стороні був байрачок, за яким ми сховали вози. Відділ спішився.

Від байраку простягалась вузька смуга корчів, аж на самий горб. Там встиглося вмістити один тяжкий кулемет, а другий на узліссю байраку.

Згорі ми зауважили один танк, який спокійно посувався, просто на фашини. В'їхавши на фашини перед танка осунувся і застряг у фашинах. На горбі показався другий танк, бачучи що з переднім сталося лихо, ще трохи з'їхав з горба, став і кількох танкістів витягли ставлений шнур і цілком спокійно пішли до другого, щоб зачепити та витягти з болота.

Один з офіцерів звернувся до мене з пропозицією: «Пане майоре, тепер добре було б дати вогню».

— Не добре, — кажу, — бо в задньому сидить водій і втече, треба було б той танк знищити.

— Гарзд, пане майоре, я візьму одного стрільця і лозами прокрадемося куди треба та кинемо пару гранат.

Офіцер зник. Ми сиділи й обсервували, що діється. Всі були в поготивлі до стрілу. Большевики спокійно ходили біля танку, навіть закурили, їм видно не спішилось, але мені спішилось, я боявся, щоб не над'їхало більше, тоді наша «стратегія» дістала б в лоб, та й нам не було б солодко. Але оце почулося, аж два вибухи, одночасно, а потім ще один. Танк горів. Большевики попадали на землю. Ми відкрили по них вогонь. З того танка, що сидів в болоті показала рука з якоюсь шматою. Ціла наша розстрільна рушила вперед.

Ми скоро опинилися біля танків. Було кількох забитих, трьох піддалися.

Зайнявши протилежний бік горба, ми побачили третій танк, який побачивши два знищених танки і діставши наш кулеметний вогонь, та незнаючи, яке військо має перед собою, скоро відійшов назад. Від полонених ми довідалися, що в Ковелю стоїть ціла панцерна дивізія. Часу гаїти не можна було, полонених не було куди брати. Ми їх відпустили і поінформували, що Англія і Франція оголосили Німеччині війну, то значить і вам, бо ви німцям помагасте, Берлін збомбардований, а в Люблині нібито стоїть польська дивізія, готова до бою.

Прийшлося чим скорше переправлятися через Буг, на-

Есери зараз не представляють жодної діяльності і політично ніде не ангажуються. Зовсім — якби їх ніколи не було на світі. Всі вони, починаючи від Єфремова, взялися за культурницьку роботу, пхаються в наукові інституції, шкільництво, різні видавництва і так працюють в надії, що большевики зі своїми реформами таки проваляться, а тоді буде можливість повести громадську й іншу працю.

Приблизно такої самої тактики придержувалися і есери очолювані Лизанівським. Їх кадри сильно проріджені боротьбістами та іншими «роскольниками», багато активних есерів пішла за урядом і армією УНР, так, що трудно їх позбирати, бо зараз ніхто не знає місця їх перебування. Але ці, що залишилися в Києві, конспірують свою політичну організацію, не ангажуються до якоїнебудь громадської роботи, а улаштовуються в наукових інституціях, видавництвах, кооперації, шкільництві, а молодші, бувші студенти, втіскаються на високі школи з наміром закінчення освіти й добути дипломи.

Інші партії й групи ніде нічим не проявляли себе. Попадаються «петлюрівці», які далі конспірують і заходяться над розбудовою повстанчої організації, повстанчих осередків, але тепер ніхто з реально думаючих людей не вірить в успіх повстанчої акції. Вони розгорнуть-ся щойно тоді — коли створиться і перейде до наступу регулярний український фронт, коли буде якийсь товчок ззовні. Без того поважна повстанча акція ніяк не можлива.

Зараз ім'я Петлюри у Києві немає великої притягаючої сили. Петлюра багато втратив на тому, що дозволив на ліквідацію регулярного фронту і сам переїхав до Польщі. З наших людей майже ніхто не вірить в те, щоб з Польщею ми могли домовитися і заключити якийсь гідний союз. А союз «за всяку ціну» не принесе нам жодної користі і ще більше скомпромітує нашу загальну справу. Але Петлюра зробив би дуже поважну роботу, якби йому вдалось Польщу втягнути в затишну війну з Москвою, бо тоді вони кровавилися б, нищили і ослаблювали свої сили. Знову ж наші шанси і наші сили зростають постійно, ми могли б оборонити нашу незалежність. Тому всі так нетерпляче ждуть на кінцеві висліди розмов Петлюри з поляками і на те, що принесе найближча весна...

Оце в основному і все, що ми почули від Опоки. Він повернувся до Києва, а ми до наших справ.

(Далі буде)

зад; тут ми попали в район лісів, де й розташувались, добре забезпечившись.

Ніч пройшла спокійно. Рано наша сторожа дала знати, що до нас наближається якась група селян, що вони її затримали. Ми озброїлись. Підійшла група селян, чоловік з двадцять, з рушницями і червоними опасками на рукавах.

— Чого ви хочете від нас? — запитав я.

— Є наказ, щоб всі польські частини здали зброю, — сказав один з них, молодий чоловік, з інтелігентним обличчям.

— Хто такий наказ видав?

— Советська влада.

— Але ж ми советській владі не підлягаємо, — усмінувся я.

— Так, ми це знаємо. Ми лише вас інформуємо.

— А як ми зброї не здамо, тоді що?

— Бачите, ви попали в район повстанців і коли ми вас не роззброємо, то це зробить інша наша група. В лісах повно повстанців, повно наших людей.

Що ж то за люди?

— Українські повстанці.

— Хто вами керує?

— Це не важко. Тепер настав час визволитись з польського ярма...

— Хто ж вас визволить?

— Советська армія.

— Добре, — кажу, — зачекайте хвилину, — і звертаючись до офіцерів сказав, — я з цим паном поговорю, а ви будьте в поготівлі.

Я і старший з повстанців (як виявилось пізніше, був учителем) відійшли геть на бік і тоді я заговорив з ним українською мовою.

— Слушайте, пане, ви є в блуді. Що ви повстали проти поляків — це зрозуміло, але що ви називаєте большевиків визволителями, то в цьому випадкові ви дуже й дуже помиляєтесь. Моя українська мова зробила велике враження на учителеві-повстанцеві. Він уважно й прихильно мене слухав.

— Я є петлюрівський старшина з Визвольних Змагань, а перебуваю в польській армії на вишколі. З наказу нашого Українського Уряду в екзилі, багато наших старшин було покликано на перевишкіл до польського війська і нас захопила війна.

— Так ви українець та ще й старшина з Визвольних Змагань... То як же тепер буде?

— А от як буде. Війна з Польщею скінчилася. Наш відділ і так, за пару днів перестане існувати, бо ж немає вже території, де б ми могли оперувати. Зі мною це все офіцери резерви, з малими рангами, які жодної вже ролі відіграти не зможуть, решта стрільці, між ними є шістьох наших...

— То переходьте до нас, — щиро запропонував учитель.

— Як же це зробити? Поляки поляків бити не будуть, а мене, як петлюрівця, большевики знищать відразу. Отож залишіть наш відділ в спокою, ми тут переночуємо і завтра залишимо ваші околиці.

— А як же буде з роззброєнням?

— Зробім це компромісово: я дам трохи рушниць, набойів і гранат, які маю в запасі і це рахуйте за роззброєння... Бо іншого виходу немає.

— Добре, хай буде по-вашому... Ми вас випустимо, дамо вичліг і нагодуюмо.

— Дякую, що ви мене зрозуміли... Але до вас маю прохання... Всі ваші сили оберніть проти большевиків, бо Польща не спроможна вже вам шкодити, а Москва буде це робити завжди.

— Добре... Будемо боронити Україну!

Ми подали собі руки.

Того вечора, в селі, куди нас скерував учитель, ми мали добрий нічліг, добру вечерю: вареники з сиром і мед в мисці до чаю.

— А казали, що українці злий нарід, — озвався один

з офіцерів після доброї вечері, — нас недобитків так файно нагодували і залишили при зброї.

— Не все те, що кажуть треба слухати, як рівнож брати під увагу, — зазначив я.

— Не вмів наш уряд поводитись з українським народом, от і дочекались, що стратили все, — сказав другий.

24 вересня попрямували ми знов в напрямку Володимира Волинського.

На дорозі зустріли поручника артилерії (не пригадую прізвища), який разом з дружиною втікали з Володимира. Він оповів нам, що начальник гарнізону міста генерал Савіцький, склав зброю перед большевиками і розпустив гарнізон, зазначаючи, що мають чекати наказів. Яких наказів? Від кого ті накази мали б надійти, поручник не міг пояснити. Рівночасно від нього довідались, що десь біля Острів-Ленчна оперує новостворена дивізія «Бжоза», а в районі Пйонтрково-Кельце діє повстанчий відділ майора Губаля.

Мимо тих поголосок ситуація ставала щораз гірша, я зі своїм відділом знайшовся між молотом і ковадлом. Територія ставала щораз менша і не було можливості далі існувати. Перетворити цей відділ в повстанчий проти большевиків було також неможливим, бо поляки все ще уважали комуністів за своїх союзників.

Десь недалеко села П'ятиднів, рано, біля десятої години, 26 вересня, натрапив я на якийсь відділ, якогось війська. Вислана розвідка повідомила, що це польське військо. Залишивши мій відділ за горою, я з ад'ютантом наблизились до розтягнутого по-дорозі війська. Виявилось, що це відділ полковника Коца, який, більш-менш, складався: з компанії піхоти, батареї артилерії (без амуніції), 35 циклістів, з попсованими велосипедами, трохи протилеґунської артилерії, та яких 40 авт машин різних розмірів, військових і цивільних, особових й тягарових і одна санітарка в якій сиділо двох ранених перев'язаних якимось рушниками, з жовто-зеленими лицами і тупим зором умираючих. Тут я також здибав полковника Ковнацького командира 7 полку кінних стрільців з Познаня.

Я зголосився у полковника Коца, який відпочивав в авті. Довідався, що цей відділ мав сутічку з большевицькими танками.

Полковник Коц мав намір переправитись через Буг і в цій цілі вислав ескадрон кінноти на розвідку, але жодних відомостей від кінноти немає і самої кінноти також. Тут підійшов полковник Ковнацький і радив переправу доручити мені. Я погодився, бо вже кілька разів переправлявся через Буг.

Така переправа не була тяжка, бо погода стояла весь час суха і ріка, дещо обміліла. Відділ Коца був цілком здеморалізований і, мій свіжий відділ, добре надавався на передню сторожу. Під Городлом вдалося переправити все військо без клопоту. Під час переправи, в розмові з офіцерами, я довідався, що цей відділ залишив вже думку про будь яку акцію, що більшість має бажання піддатись большевикам, лише, дехто, хотів повернути на захід.

Після переправи я запитав полковника Коца, що маю далі робити, але рішучої відповіді не дістав. Відділ, як я вже згадував, мав тенденції скласти зброю перед большевиками і пізніше стати жертвами Катиня. Я заявив, що до большевиків не піду і, тим більш, не маю жодного бажання перед ними роззброюватись... Я повертаю на захід. Мені, ще вдалося відскочити за річку Вепрж і там, в ліску відбулася нарада.

Після наради постановлено відділ зліквідувати. Зброю закопали в лісі; один підофіцер звернувся до мене з проханням зробити йому шкіц з того місця, де він закопав прапор 10 полку піхоти, який весь час носив на грудях під плащем. Очевидно, в тій прислужі я йому не відмовив, а коли, вже, в німецькій неволі спіткнув командира дивізії (10 п.п. й 37 п.п. були в одній дивізії) оповів йому про сержанта і передав йому копію шкіцу.

Чотирьох офіцерів мого відділу, все ж таки, пішли на

Михайло Ліщинський

На Небі Зірка...

(Спомин із галузок різдвяної ялинки)

Надходив Свят-Вечір. В селі всі ладились до святої вечері. В хаті вдови українського січового стрільця також святочний настрій. Вдова ладить вечерю чотиром сиріткам вояка, що впав в боях за наші Львів. В хаті четверо діточок: три сестрички і найменший хлопчина літ чотири. Найстарша дівчинка вже допомагає мамі, а молодші раз-у-раз з братчиком вибігають на застелений скатіртю снігу город і шукають появи першої зірки на небозводі. Ось і вечеря готова і перша зірка вже появилася. Сім'я засіла до вечері...

Набожно шепотіли уста за мамою молитву: Царю Небесний, а очі хлопчини допитливо, цікаво гляділи на порожнє накриття при порожньому кріслі на верхній тарілці якого, лежав кусочок просфори з медом.

В нестерпній діточій цікавості несміливо питався малий хлопчина мами: Мамо? А хто до нас прийде і буде їсти з цієї тарілки...

Лице мами якось болізно задріжало. На оці заясніла сльвом дядему сльоза... Старші сестри картаючим поглядом дивились зняковівши на брата, що хотів знати для кого порожня тарілка, яку кожного року все ставить мати для тата, якого душа на святий вечір прийде до них до стола. Сестри вже знали для кого тарілка і знали, що мама заплаче при столі.

Мама хлопчини тихо шепотом відповіла: Це для тата твого... він нині буде з нами... його душа буде при нас і буде тішитися нами. Хлопчина хвилю мовчав неначе роздумуючи щось і знову запитав: А де наші тато?... чому вони не придуть до нас самі, а лиш душа їх прийде?

Він був українським січовим стрільцем і згинув дитинкою в бою за наші Львів на самий Святий Вечір.

Сестри суворо гляділи на малого братчика і під тими поглядами замовкли дальші питання хлопчини. А мав їх вже так багато, багато... Потім приходили колядники в хату. Деякі з них це товариші тата. Разом були на фронті, на тім фронті, де згинув під Львовом від польської кулі батько малого хлопчини. Вони звичайно приносили даруночки дітям, брали хлопчину на руки і однозгідно твердили, що маленький зовсім буде такий як його батько і вже тепер дуже, дуже подібний...

Вдова дякувала за коляду. Частувала колядників і про-

сила не забувати її сирітства. Потім малий хлопчина ніжно тулився до мами, а мати мозолистою, спрацьованою рукою гладила, пестила ніжні кучері сина, а її уста шепотіли... подібний до тата... подібний до тата... Тихо брала його головку в обійми і цілувала та пестила ті ніжні кучеріки... Потім в хаті колядували колядку: На небі зірка...

Минали літа. Підростав хлопчина, а порожня тарілка з просфорою на Святий Вечір насувала йому багато питань. Та вже був розумніший. Вже знав, що негодиться питати мами про тарілку і порожнє крісло, бо мама будуть плакати. А мама все таки на Святий Вечір глянувши на тарілку плакали... Та раз відважився знова запитати, але найстршу сестру, бо вона нераз йому оповідала казки і багато, багато всього знала. Підійшов до сестрички і тихо «на ухо» просив сестру, щоб оповідала йому про тата, бо вона напевно все знає.

Сестра брала малого в куточок коло «дідуха» на солому і довго, довго оповідала йому про українських січових стрільців і про українських вояків.

По роках хлопчина малий став дорослим вродливим юнаком. Вже сам ставив солом'яного «дідуха» в хаті та на Свят-Вечір проводив при столі молитву, сам кравав просфору і першу скибку клав на порожню тарілку на столі.

А в Свят-Вечір, як мама плакала, він підходив до неї і зворушливим голосом просив: Не плачте мамо. Татова душа з нами. Їм буде сумно... Не плачте. Тоді мама синіми, як блакить неба, очима дивилась на сина. Її рука пестливо гладила його парубоцькі кучері, а сльози на очах висихали... Як мати заспокоїлась, тоді він брав тарілку з просфорою і підходив до мами та сестер. Вони брали кусочки просфори з тарілки, а він складав при тому святочні побажання. По вечері не йшов колядувати, а з полиці витягав Альманах Червоної Калини і довго його читав про бої під Львовом і Києвом, про важкий визвольний змаг за свою державу... Догоряла свічка на столі, а юнак задивившись у темну блакить погідного неба снував свої молодечі думи про колишню славу свого батька і всіх тих, що у важких боях полягли за волю... а в душі наростало якесь дивне чуття і якась дивна си-

схід, при мені лишилося лише двох і взявши одного во- за ми направились, в напрямі протилежному — на захід.

Це був останній день вересня. Ідучи польовими бічними та лісовими дорогами добрались аж над Віслу, до фабрики консервів «Заглоба» в Бжозові, де нас прийняв управитель фабрики Марушевський.

Далі їхати у військовій формі було неможливо і управитель поміг нам перебратись за цивілів, щоб таким чином безпечніше дістатись до своїх родин, доля яких нам була невідома. На його фабриці ми пробули три дні і, 4-го жовтня, якраз в день мого народження, вночі, переправились через Віслу. Вилізли з човнів і присіли, щось перекусити. Кругом піски. Іли хліб з якимсь товщем, десь з'явився кіт і примостився до нашого товариства.

— От цей кіт, — подумав собі, — і він має, десь тут, недалеко, своє пристановище, а український емігрант, як той «Вічний жид» блукає по світі... Хоч би ця війна? Що вона для нас дала? Землі українські від одного окупанта перейшли до другого, а ми знов безбатченки. Польща хотіла бути великою і стала ніякою і нові окупанти з великих перетворилися в ніщо... На все свій час. І пригадалися мені слова Наполеона: «від великого до смішного — один крок».

На другий день набули ми собі велосипеди; пам'ятаю за свій заплатив 140 злотих і чоботи, але не прийшлося, довго тим середником локомотиві користатись, бо в дорозі відлетіла мені педаль. Треба було йти пішки і тягну-

ти за собою волосипед, аж поки в якомусь містечку, коваль приварив педаль.

5 жовтня лишилось нас двох, бо третій взяв напрямом на Кельце, а ми на Острівець.

В місцевості Ільза ми прочитали розліплені на стінах й стовпах, оголошення, німецькою й польською мовами, що всі вояки в уніформах, чи по-цивільному мусять негайно зголоситись у військових німецьких комендантурах, за невиконання наказу — розстріл.

Прийшлося зголоситись, після чого ми стали воєнополоненими. З початку відправили нас до Пйотркова, а пізніше на збірний пункт до Лодзі.

Звідки ми попали в якийсь лагерь в Баварії, там пробули недовго, бо німці скоро відділили українців, білорусів й грузинів (також контрактних) в окремий лагерь під Берліном-Люкенвальде, де ми просиділи цілий рік в полоні. Невідомо, як ще довго прийшлося би нам там сидіти, але німці задумали розчленяти Францію і наш лагерь мав бути осередком куди почали звозити бретонців. Нас групами почали звільняти до нашого місця замешкання, однаково ж з тим, що ми були під доглядом гестапо і мусіли щотижня там зголошуватись.

Контракт цілковито був розв'язаний і, під цим поглядом, ми були вільні люди; очевидно, лише під цим, бо гестапо ввесь час мало нас на оці.

Так скінчився наш стаж теоретичний й практичний в польській армії.

ла казала йому: І ти підеш слідом свого батька і слідом тих... підеш, напевно підеш... Отрясав вперту думку і ту незнану силу та дивувався звідки це все почування таке глибоке, сильне і таке вперте... Потім виходив з хати. Ішов далеко на узгір'я за селом і дивився в сторону Львова... Там десь мій батько в збірній могилі вояцькій, там наша гордість і слава і сила.

Минули літа. Сестри його повиходили заміж. На господарці остався тільки він з мамою. Дозрів зовсім юнак, постарілась мати. Одного року на Свят-Вечір пийшов на хвилину до своєї кімнати і повернувся до світлиці маючи на голові шапку українського січового стрільця.

Тихо підійшов до матері, яка молилась перед образом святої Покрови. «Христос Рождається!» — привітав він матір. «Славимо Його» — відповіла мати і звела свої очі на сина. Здрігнулась і зніяковіла. Поглянула на стрілецьку шапку і згадала про давно минуле. Тоді, в переїзді на фронт, вступив на кілька годин до хати її муж, а його батько. На голові він мав таку саму стрілецьку шапку, як і тепер має її син. Мов засоромилась від цього спомину і спустила очі. По хвилині піднесла їх знову і тихо сказала: Ти зовсім такий, як твій батько. Зовсім... Замовла в задумі і полинула десь в давно минуле таке радісне, а таке тепер болюче... Син зняв шапку з голови і поклав її на поруччя порожнього крісла, що стояло як звичайно при тарілці з просфорою.

Засіли до вечері. Мати крадькома якось дивно дивилась на сина та на крісло з шапкою. Зачалась при столі розмова. Виріс ти сику, постарілась я. Вже тяжко мені хазяйнувати. Пора подумати про те, щоб ти привів мені гідну невістку до хати. Зачинайте тоді самі господарювати, а я буду вже внуків бавити...

Син здивовано подивився на матір. Неначе пробудився зі сну... Ні мамо. Не пора тепер женитися. Часи важкі, тривожні. Скоро буде війна і я піду в УСУСУСИ. Вам прийму дівчину до господарства на поміч...

Куди ж ти сику підеш... Які там УСУСУСИ, коли вороги всюди. Не має нам просвітку сику. Вороги знову розчавлять нас. Вони скрізь і кругом, не буде в нас сили встоятись в боротьбі.

А я таки піду мамо, бо не даром народ співає:

«Вернуться ще тії, стрільці січові,
Задрижить Москва й Варшава».

Прийде час, покличе і нас. І ми знову підемо в бій. Багато, багато нас піде. Я чую це мамо. Піду і я... піде нас багато, багато...

Не має сику такої сили, щоб мені тебе забрала... Хіба ж не любиш ти мене сику. Підеш, то загинеш, як твій батько, бо не встоятись горстці проти сили і насилля... Нікуди ти не підеш, бо ніхто тебе не покличе. Нема, немає тої сили.

Є мамо та сила. Вона нині ще там в могилі, де лежить тато і його друзі. А прийде час і встане сила з могил та покличе нас. Вже нині вона до нас молодих говорить. Вже нині будить нас бути готовими на її клич... Він підійшов до крісла. Зняв стрілецьку шапку і заложив на свою голову. Мати чутливо подивилась на сина і знову глибоко задумалась. Згадала незабутній день, як її муж останній раз відходив з хати на фронт...

Надійшли кроваві, важкі роки війни. Мов миляна банька розлізлась «моцарствова Польща» і село попало під московську окупацію. Червоні сатрапи, які на весь світ горлали про визволення нас з лядької неволі завели безпощадний режим терору зі всіма відомими в світі азійським варварством. Почались вивози свідомих українців. В тюрми посаджено провідників просвітанських і господарських організацій, а на заслання приречено їх родини. Вже закатовано по тюрмах провідних старшин з визвольних змагань, вже вивезено їх родини і на вивіз на заслання призначено родини українських січових стрільців. За кілька днів зі села мав відійти черговий транспорт в якому мала бути вивезена і родина вдови, її син та заміжні дочки з дітьми. Та саме як зачали звозити народ до вивозу, німецька армія вдарила на гра-

ничні позиції «визволителів», прорвала їх і посунула на свій лад «визволяти» народи советської імперії.

Село трошки відітхнула, але тільки на якийсь час. Страхіття німецької окупації тривожили душу народу, а розгром німецьких фронтів заповідав поворот московських катів...

Молодь почала організуватись в бойове підпілля, а коли на мурах наших міст появилася заклики: До зброї! — молодь вступила в ряди добровольців до Дивізії, щоб в цей жорстокий час дістати зброю в руки і добрий вишкіл. Синові вдови припало йти до Дивізії.

До села приїхав товариш його батька з вояцьких часів, зібрав село на віче і закликав всіх здібних носити зброю в вояцькі ряди. Після віча молодь підходила до стола і записувалась на листу добровольців. До стола підійшов і він. Зібрана громада неначе остовпіла. Та ж його батько доброволець колись згинув у боях, а син тепер теж іде в добровольці. Стояв на струнко при столі записуючого і подав своє ім'я та прізвище. Ім'я батька запитав записчик. Син вдови наче хвилину вагався, а потім подав його, але при цьому зазначив, що його батько не живе, бо поляг в бою за Львів в рядах Українських Січових Стрільців. Записуючий наче пристанув і уважно подивився на добровольця. Ім'я матері — запитав він з пошаною в голосі. Подав ім'я матері, підписався на маргінесі реєстраційної листи і спокійно відійшов до громади.

В читальні просидів цілий вечір, бо чомусь боявся йти до дому. Жаль стало бідної матері-вдовиці. Лишав її саму. По дорозі до хати вступив до тітки, яка теж була вдовою, бо її чоловік поляг над Піввою і просив, щоб пішла мешкати до мами. Разом вам буде все відрадніше.

Пішов просто до своєї кімнати. Тут він застав маму, яка на вколішках молилась при його ліжку. На його подушці лежала його стрілецька шапка на якій з боку була вже причіплена синьо-жовта стрілецька «чічка». Глянув вдячно на матір і жаль стиснув йому груди. Вона спокійно подивилась на сина і сказала: Візьми зі собою. Це тато лишив тобі на пам'ятку і якось з поспіхом вийшла з кімнати. В ту ніч вона довго, довго молилась за свого мужа і сина, що піде його слідами...

Не минув тиждень, як йшов він з поля. На стежці зустрів його вїт і повідомив, що добровольці мають їхати до набірної комісії на перегляд. За кілька днів стояв він перед набірною комісією і ждав на вирішення. На провірці його прийнято до Дивізії.

І знову проминуло два тижні, а тоді вже прийшло покликання в ряди. Відібрав карту покликання і йшов до дому. Вдова, його мати, ладила все потрібне в дорогу. На верху речей лежала гарно вишита сорочка.

Це Настуся принесла. Піди подякуй їй, та попрачайся, а може маеш їй щось сказати. Вачиш як гарно вишила.

Він часто з Настею танцював, як відбувались забави в аматорським гуртку, але ніколи не звертав на неї особливої уваги, бо не думав ще женитися.

Настю застав він на подвір'ї. Чижби ждала на него? Чи може серцем відчувала, що прийде. Може любить мене, подумав він і неначе зловив себе на чомусь незрозумілому, і відганяв вперті питання, що насувались в думках.

Добрий вечір Насте! Прийшов я подякувати тобі за сорочку. Ой, гарно ти вишила. Ніхто такої не буде хіба мати як моя. Гарна сорочка. Та її мама казали, що найгарніша в селі... Вона піднесла на нього свої голубі очі та не знала що казати. Підступив до неї, взяв обі її руки і поцілував. Це за те, що так гарно ти вишила.

Дівчина зовсім зніяковіла. Не сподівалась такої подяки. Не мріяла навіть... Лиш часом десь з куточка серця виринала надія, як відчувала, що він щиро пригортав її при танці. Але потім все розвіялось. Він звичайно йшов з парубками додому, а вона з дівчатами... А нині щось цілком нове, незнане зустріло її.

Завтра поїду. Бувай здорова Настусю. Хотів відійти та не знав що більше сказати. І якось дивно йому стало

і жаль було дівчини. Підступив знову до неї: поцілував її. Як вернусь, то знову затанцюємо і поберемось вирвалося якось проти його волі.

Цього вона вже ніяк не сподівалась. Мов сполохана пташка рвучко побігла ридаючи до хати. Він відходив з подвір'я і за ним відгомоном відчувалось ридання Насті. Не міг втихомирити серця. Билось воно якось так дивно, як ще ніколи... А Настя втуливши свою головку до подушки ридала і з радости кохання й на згадку завтрашньої розлуки.

В читальні всі зібрались і до двірця відійшли маршовою колоною. Над ними неслась стрілецька маршова пісня. Доспілі жита хилились їм на прощання. А синенькі незабудьки з-поміж трав при долинах неначе шептали «не забудьте нас»... На залізниці прощала їх ціла громада. Давали дарунки на спомин і на прощання. Дівчата засипали їх квітами і дзвінками стрілецькими піснями. Відіхали...

Перейшов вишкіл і пішов у бій. З-під Бродів повернув поранений, а по видужанні пішов знову на фронт.

Було це на Свят-Вечір. По важких боях його курінь відпочивав в селі. Терен просякнутий партизанами, яких Москва кинула в запілля фронту. Його чота на заставі охороняла курінь. Надійшов вечір. Він мав якраз службу на перепіллі застави. Нараз стежа дала знати, що на їх заставу наступає ворог силою одної сотні. Падає нака: «На позиції!» Стрільці зайняли свої боеві місця. Ворог підійшов і почався бій. Це був несподіваний бій для ворога і побачивши небезпеку ворог почав відступати. Ворожий відступ охороняють автоматчики, які і роблять засідку на чоту і засипують її градом куль. Після бою між раненими знайшли і його. Він лежав на білому снігу важко поранений. На ношах принесли його в село і хоч зараз прийшов лікар, то рана була за важка.

Зняли з нього закровавлену блюзу і вишивану сорочку. Лікарська поміч принесла полегшу, але рана була дуже важка. Чув як з кожною хвилиною опускали його сили і життя височувалося в крові з рани...

При ношах на яких лежав важко поранений сидів його вірний друг з рідного села, що був в тому самому курені. Прийшов, бо вістка про бій чоти скоро облетіла цілий курінь...

Віддих пораненого ставав щораз то важкий і його сильний організм боровся за життя. Хоч важкий біль не давав йому дихати, то все ж таки ранений старався говорити з другом.

Івасю! Нині Свят-вечір. Чому вони не колядують? Ворог втік розбитий... Хочу почути ще коляду...

Івасю! Як вернешся, то зайди до моєї матері і розкажи їй про все. Ти вояк... знаєш, що сказати мамі... А Настусі також скажи, що я не вернусь. Далека дорога... далека, а рана така болюча... А поховай мене в тій вишиваній сорочці, що її Настя вишила. Я вбрав її на свята і от скривавив... Вбери мене, як ховати мене будете. Лежить там під блюзою біля ношів... Подай мені блюзу...

Друг подав йому блюзу, а поранений сів рукою до кишені і витягнув з неї свою стрілецьку шапочку. Сильно-жовта чічка зачервоніла плямами крові його рани.

А шапку передай мамі. Конечно передай їй на спомин... тихо шепотіли його уста... А як дістанете тризуби на шапку, бо чув я що вже в дорозі до нас, то і мій тризуб причепи на шапці, щоб мати моя знала, що я згинув за Україну... хоч дуже... дуже далеко від Львова... Помагай мамі!... На хвилину замовк. Його очі десь далеко здивовано дивились...

Чуєш?... В нашому селі колядують... О ні, Це хтось плаче... Це не коляда, а ридання чути... Чуєш Івасю! Друзі! Заколядуйте мені «На небі зірка»... За-ко-ля-дуйте! — просив шепотом.

Івась зачав коляду, а санітари тихо підтягали за ним... Ранений слухав. Груди його важко дихали і видно було,

що це останні хвилини його життя. Нараз поранений останками сил прошепотів... Мамо... і в'яливші очі у вікно десь далеко дивлячись у зоряне чуже небо... Мабуть його очі шукали Свят-Вечірньої зірки як коліс в дитинстві...

Івась дрожащою рукою затулив мертві вже очі друга і щиро заривав в молитві... а за вікном по небі котилась у провалля гір ясна зіронька...

Не колядували в той Святий Вечір в їх рідному селі. Підпиті вояки спец-відділів червоної «доблесної» армії ходили по хатах і виганяли невинних людей до транспорту. Зганяли людей як худобу до вагонів. В закратованих решітками вагонах сидів також парох села зі своєю родиною, учителі і громадяни села. В одному з вагонів була і мати важко пораненого і його Настуся зі своїми рідними... А як на небо зійшла перша зірка застогнали парою машини, а за ними почувся стогін поїзду. Паровози сипнули кілька разів іскрами в зоряне небо і поїзд рушив по засніжених рейках на схід... З одного вагону нісся дикий спів сторожі. «За Сталіна, за родину»... Стукіт поїзду глушив г'яний гимн, який червоноармійці у Свят-Вечір слали в Москву свою чолобитню «Джінгіс-Ханові» двадцятого століття... А в подарунок йому везли в ясир невільників «радянської родини» з ніколи ще непереможеної України. Білий сніг засипав слід поїзду і стежки до церковці в селі і до осиротілих хат вірного Україні села...

РОЗВІДКА ПРАЦЯ У В'ЄТНАМІ

Майор Беннет звітує в «Military Review» за 8/1966 про свою працю штабового радника 9-ої південно-в'єтнамської піхотної дивізії. Старшина розвідки південної в'єтнамської дивізії, щоб мати ясний образ інфільтрації комуністів в даному терені, мусить насамперед розвідати, яка частина провінції є під контролею комуністів, якими вони розпоряджають силами. Якщо вдасться розконспірувати партизанку комуністів, тоді старшини розвідки докладно студіюють внутрішню організацію комуністів, постачання, зв'язки і можливості їх втечі.

Муравлиною працею збирають вони інформації про комуністів, щоб мати докладний образ інфільтрації комуністів в даному терені. Кожна найменша діяльність комуністів, як напади на урядові частини, засідки, субверсійні демонстрації, здобуті документи, викрадування старшин, убійства, саботажі і терор остаточно випуклюють образ. Рівнож велику допомогу дають їм переслухання своїх вояків, які звітують про тактику партизан, здобута партизанська зброя і документи. Багато цікавих і цінних інформацій подають перебіжчики і полонені комуністи. Великою допомогою, є здобуті ворожі документи, звіти, пляни, денники поодиноких вояків або частин. Якщо старшина розвідки здобуде ворожі денники, тоді при переслуханні ворожих вояків зможе одержати кращі інформації.

Велике значення має летунська розвідка. Завдяки літакам і SLAR (Sidelooking airborne radar) можна розпізнати з повітря пересування вночі ворожих відділів, попередити свою частину, заки ворог зміркує, що його пляни зістали розкритими.

Наприклад розвідчий літак «Bird Dog» може годинами перебувати на одному місці і стежити за рухами ворога. Досвідчені летуни, які місяцями в терені провадять летунську розвідку набрали великої вправи, що можуть замітити партизан, які ранком покидають свої хати, щоб долучитися до своєї частини.

Найгірше працюють агенти, хоч вони співпрацюють з ідейних мотивів. Вони дають маловажні інформації. Є дуже тяжко непомітно агентові в ворожому терені зібрати інформації, щоб його не зловили партизани. Рівнож потрібно багато часу, щоб випробувати агента чи його звіти є правдиві і чи він не працює для комуністів.

I. Волицький

В юнацькій частині

(СПОГАД)

Зараз на другий день просив він нас допомогти йому принести приділ та його розділювати на всіх*). Отож, ми різали хліб на троє, ділили на маленькі кусники маргарину та видавали ложкою мармеляду. З цієї небуденної функції ми були дуже горді, а крім того нам завжди зіставалась бодай більша ложка мармеляди.

Зайнять, крім роблення порядків біля себе та в кімнатах, не було жодних. Зате мучили дуже часті денні та нічні алярми і ми цілими годинами пересиджували у вогких пивницях. Поза тим юнацтво нудилось. Одного дня хтось з хлопців відкрив таємницю, що в кантині, без жодних купонів, можна було досхочу купити баварського пива. І хлопці піли, а тим самим і життя наше ставало час до часу веселішим, головне забувались пригноблюючі летунські алярми.

На обіди і вечері ми ходили до їдальні, де харчувались також німецькі летуни. Ще і сьогодні пригадується сinya капуста та великі картопляні кнудлі.

Наш побут тут тривав дуже коротко. Одного вечора ми сіли до вигідного особового поїзду та від'їхали далі на Захід.

В Карльсруге

На другий день ранком ми висіли з поїзду на великій не знайій залізничній станції. Нас поділили на малі групи і кожна група негайно відмаршувала в свою сторону.

Наша група, під проводом німецького підстаршини, по короткому марші містом, зупинилася на передмісті Карльсруге. Околиці тут чудові. Куди тільки глянути, довкруги зелені сади та міські городи. Біля дороги, яка пробігала через городи, було кілька малих бараків, які заховались між деревами. В бараках були дерев'яні ліжка, малі столики та лавки. Коло кожного барачу був бункер, а сто метрів далі, спритно замасковані «гешіци» на протилетунські гарматки.

Нас 5-ох примістили в барачку, який був найдаліше віддалений від інших і кругом нього росла кукурудза. Шкода, що кукурудза була достигла і не придатна до варення. У недалекому саді, дерева аж вгинались від різних овочів, найбільше тут було априкосів, але нам було строго заборонено зривати овочі.

Наше життя починалось ранішньою руханкою. Опісля один з нас приносив зі саду воду до миття, а інші йшли по каву, за чергою, до військової кухні, яка приміщалась в місті. Спочатку кожний рвався їти по обід чи вечеру, щоб оглянути гарне місто. Пізніше вже не було охочих, бо не легко було нести тяжкі баняки з гарячою стравою.

Наше життя тут було веселе і навіть багате на різні несподіванки. Найперше цьому сприяла гарна і соняшна осінь. Цілими днями ми пересиджувалися на дворі гріючись на сонці. Час до часу перед обідом вправляли «флігердекунг» під час летунського алярму, або ховатися в бункрі. Часом ми ходили на спортову площу вправляти впоряд. Поволі привикаємо до виття сирен.

Миля несподіванка...

Вечорами, як на дворі наставала тиша, ми сідали у своєму барачку, відчиняли маленьке віконце і співали. На дорозі коло барачу часто зупинялися перехожі й прислухалися до наших бадьорих пісень, але ми на них не звертали уваги. Одного вечора перед нашим вікном зупинився гурт дівчат і як ми закінчили одну з пісень, пережили дуже милу несподіванку:

— Гарно, дуже гарно, співаєте хлопці! — сказала одна з дівчат.

Ми заскочені рідною мовою, вибігли негайно з барачу.

*) Продовження з числа 123.

Виявилось, що це були молоді дівчата з Наддніпрянщини, «остарбайтерки». Вони працювали у фабриці в місті, а тепер верталися до своїх бараків. Тому, що до бараків, де вони мешкали, було далеко, вони спішилися і на розмови не було багато часу. Обіцяли на слідуючий вечір знову з нами зустрітись.

Від несподіваної зустрічі з нашими дівчатами хлопці віджили. Негайно побігли до інших бараків і поділились з товаришами про свої пережиті враження. Всі нетерпеливо очікували слідуючого вечора, щоб знову зустрітись з дівчатами та ближче з ними заізнатись.

Наступного вечора зустріли ми дівчат, як наших давно знайомих. Щоб не забирати їм цінного часу, рішили їх трошки підпроводити. Дехто зі старших хлопців старався відразу підняти собі симпатію. Хоч дівчата були вбого убрані та змучені цілоденною працею, однак старалися з нами жартувати, підспівуючи веселі пісеньки. Проїшовши з ними кусень дороги хлопці мусіли попрощатися з дівчат і вертатися домі.

Великий налет на місто

Був гарний зоряний вечір. Хтось ворожив, що завтра буде гарний соняшний день. Справді, вертаючись з кавою, осіннє сонце привітало нас своїм ярким промінням. Несподівано заревіли сирени.

— Ой, щось ці сирени сьогодні скоро починають «заводити»? — зауважив хтось з хлопців.

Ми спокійно несли баньку гарячої кави, а люди в місті розбігалися в різні сторони. Після сніданку, ми в барачі мали робити взірцеві порядки, бо мав хтось приїхати з батерії на контролю.

Біля 11-ої години сирени знову заревіли на тривогу, а за хвилину появилися тяжкі літаки, які спокійно летіли в сторону міста. Літаки нараз пустили чудні білі пасма і в цьому моменті здригнулась під ногами земля від страшного вибуху. З протилежної сторони міста, надлетіли низьким полетом, одномоторові ловецькі літаки, прямо на нас.

— Тікаймо до бункру! — хтось збагнув ще крикнути.

Не вспіли ми добре зачинити за собою тяжкі залізні двері бункру, як сильний тиск повітря звалив нас з ніг, а від страшних вибухів, бункром колисало, як малим човном.

Коли на дворі дещо притихло, до нашого бункру вбїг провідник нашої групи, а бачучи, що ми лежимо припорошені порохом, схвильовано запитав:

— Чи щось сталося злого? Чи є хто поранений?

Ми кліпали тільки очима, не знаючи що він від нас хоче. Але коли від нього довідалися, що коло нашого барачу впало дві бомби, ми вибігли з бункру раді, що все щасливо пройшло.

На дворі була ніч. Кругом горіло місто, так що і світа Божого не було видно. Скоро знаходимо недалеко нашого барачу яму, де впала одна з бомб.

Чуємо свисток і бїжимо на збірку. Прийшов наказ, що треба помагати в місті гасити вогонь. На збірному пункті, одержуємо завдання з напів погорілих будинків, виносити меблі. Праця тяжка, а до того ми вже добре зголодніли. Хтось з хлопців знайшов в кухні кістковий цукор та кекси, що нас трошки підкріпило на силах.

Пізним вечором вертаємо до бараків голодні і перемучені. На другий день маємо вільне. Прийшовши ранком в сад по воду бавор дозволив нам назбирати яблук, бо від вибуху бомби всі овочі попадали на землю. Аж тепер він зробився добрячим... Вечером очікуємо повороту дівчат, але не дочекалися. Отже ми пережили один з найбільших налетів на місто Карльсруге.

С. Музичка

Українська гімназія в Ріміні

Це був сірий осінній день. Зближалось до вечора. Небо захмарене і наче у смутку. Біля штабу на площі зібрався чималий гурт вояків. Вони були молоді, зморені, обдурті і без радості життя. Передчасно зів'ялий цвіт!.. Одні сиділи, інші проходили, а дехто вперто витрясав з кишень порохину тютюну, щоб скрутити скромний «шлюг»... Всі вони чекали терпеливо. В таборі на безділлі нікому не спішно.

По короткому часі станув перед нами чоловік, Старший, худий і блідий на лиці. Його мундир, ще вповні не порваний, пригадував, що він був підстаршиною. Це був мґр. М. Борисюк, організатор і згодом директор Української гімназії в Ріміні. Він заговорив до присутніх. Всі пильно слухали. Говорив він помалу. Очі його були звернені у захмарене небо. Здавалось, що там у висотах він шукав за словами, які мали б викресати надію і сподівання. Це не були крилаті слова, Мґр. Борисюк говорив скромно, але щиро і до речі.

Це було 2 жовтня 1945 року в таборі українських подонених у Белярії — Італії. Ми тоді вперше довідалися про конкретні пляни створення матуральних курсів. Метою цих курсів було дати змогу молодим воякам продовжувати перерване війною навчання і завершити його матуральними іспитами. На тодішні обставини полону це був не лише великий, але і відважний задум! Ми були в полоні, а перед нами велике невідоме. Відірвані від світу, без волі і без надії. Того пам'ятного дня ми зважились сміло глянути в майбутнє. Мґр. Борисюк відкрив нам шлях.

За словами прийшло діло. Вписи на курси почалися негайно, а за вписами вступні іспити. Без жодної підготовки кожний ішов до іспитів і старався пригадувати усе можливе і неможливе... Іспити були конечні. Навчання почалося після переїзду до Ріміні. По переході до бараків ще треба було сидіти на долівці і писати на коліні. Згодом прийшли столи і лавки. Кожний з чотирьох від-

ділів мав свою окрему клясу.

Труднощі були від початку до кінця. Треба справді подивляти організаційний хист дир. Борисюка, який вперто поборював всі ті труднощі. Він був організатором і вчителем. Він був душою гімназії. Першою проблемою був папір і приладдя до писання. На початку кожний радив собі, як міг, і писання на туалетному папері було нормальним явищем!.. Коби лише його було багато... На ньому писалося чудово! Пізніше ми одержували приділ зшитків з Риму і від англійської команди. Проблема підручників була теж пекуча. Ми вживали італійські і німецькі книжки. Мапи, картини і все інше показового навчання були працею таборових мистців.

Курс був запланований на один рік. В одному році треба було зробити багато. Найперше треба було підтягнути всіх до одного рівня, а відтак скорим темпом іти вперед і вичерпувати програму. Перші тижні були коротким і швидким повторенням матеріалу. Для кого цей матеріал був новий, він мусів вперто працювати, щоб не залишитися позаду. Хто не видержував темпа, відпадав.

Життя гімназистів у школі і поза школою було взірцевим прикладом військової дисципліни. У всьому був порядок і послух. Співжиття і приязнь між учнями були прикладними. Сильніші помагали слабшим. Хто мусів залишити, його прощали зі смутком і співчуттям. Усі студіювали пильно і вперто. Були випадки виснаження і сухіт. В цьому, як і в інших випадках, дирекція старалася зарадити. По короткому часі ми втішалися дещо більшим приділом харчів, в чому англійська команда виявила зрозуміння, а майор Яськевич, комендант табору, не переставав боротися з притаманною йому впертістю за інші полегші і привілеї.

Професорський склад був добірний і не треба нам його судити*). Скажемо лише, що це були найкращі люди, яких дир. Борисюк міг в таборі підшукати. Всі вони пра-

Промова генерала Власова в радіо

Слідуючого дня після обіду ми святочно вдягнені вирушили в незнану мандрівку. Маршуємо розбомбленими вулицями. Минаємо погорлі фабрики та будинки. Залишаємо за собою жахливий образ міста і перед нами велика площа, де кругом побудовані дерев'яні бараки. Зупиняємося коло одного з них. Там великий рух. До бараку сходяться робітники, які мали нашітні відзнаки «Ост». В між часі приходять й інші групи наших юнаків. Цікавимося, як вони пережили останній налет. З розмов виходить, що їх бараки лежать біля великих фабрик, тому не мають спокою ні в день, ні в ночі.

Один із німецьких старшин наказує нам заходити до бараку. Барак, де ми зайшли, це була велика довга зала, цілком заповнена слухачами. Ми зайняли один куток бараку і цікаво розглядалися, що воно таке має бути. Нараз настала тиша.

— Товаріці! До вас гаваріт генерал Власов! — посипалися слова з великого голосника на «общепонятном языке».

Хто був такий генерал Власов та чого він від нас хотів, того ми не знали і промовою не цікавились. Тому не пригадую ані слова про що саме йшлося.

Після промови ми розійшлися в свої сторони. По дорозі від нашого провідника групи ми довідалися, що на днях від'їдемо кудись на вишкіл.

По кількох днях всі юнаки покинули Карльсруге.

Вишкіл на озері Хімзе

Вечоріло, як ми в Карльсруге всіли до особового поїзду, а пізно вночі у Мюнхені пересіли на інший поїзд. Ранком були ми в Травнштайні. Тут на нас чекала тя-

гарівка, яка забрала наші наплечники та кількох слабших юнаків, які не могли маршувати.

Наша колона, біля 70 юнаків, кілька годин маршувала кругими польовими дорогами і раптом на обрії сходячого сонця показалися високі засніжені шпиль Альп. Минули ми ще один горбок і перед нами простягнулось велике сине озеро Хімзе. Змучені хлопці не могли налюбуватись чудовою природою.

Зупиняємося в маленькому селі Хімінґ, де примістилась «шрайбштуба» нашої батареї. Перейшовши тут коротку реєстрацію, маршуємо далі. Минаємо село і здалека побачили ми під стрімкою горою бараки.

Дерев'яні бараки нічим не відрізнялися від інших таборів, але всюди панувала взірцева чистота. До ідальні заносимо наші наплечники, бо немає для нас ще вільного місця в бараках. Одержуємо скромне військоове снідання. На дворі холодно і ми куняємо в ідальні аж до обіду.

Після обіду наша прибула група юнаків займає місце юнаків, які вже відбули вишкіл і вночі від'їжджають. Це є одна з груп юнаків з Кремсу, а останньо перебувала під французькою границею в Трієрі.

По вечері тепло вдягаємось, бо йдемо на гостре стріляння. Як добре стемніло, рушаємо крутою доріжкою і увійшли в темний ліс, який межував з озером. На березі озера стояли рядом різного калібру протилетунські гармати. Ми зайняли місце на дорозі і очікували щось надзвичайного. Кругом було темно і панула тиша. Видно було тільки тіні, як бігали коло гармат. Нараз посипалися серії з гарматок, а ми від сильного гуку затикали руками уха... Юнаки стріляли з гарматок до великих освічених «читів», які тягнув корабель. Ми тільки бачили, як червоні кулі вилітали з цівок і летіли в сторону озера.

(Далі буде)

Цісар

Божевільний наступ

15 км. від Гляйхенбергу
Австрія, квітень 1945 року.

Вечоріло. Гранатові тині падали на землю, а червоне сонце кидало останні свої проміння. Скрізь тихо, тільки далеко вибухали гранати. Я з 11-ою сотнею схований між густими деревами очікував приказу. Вже пів дня очікував, щоб штаб призначив мої сотні бойовий відтинок. Бойова лінія була віддалена від нас не більше, як 50 метрів. Мої вояки окопалися, а наші скоростріли були готові кожної хвилини сипнути вогнем. Вояки сиділи в окопах, розмовляли про найновіші події на фронті. Багато з них спало. Сон ломив молоді голови і дехто спав, аж хрпоти та горляні сопіння розносились по лісі. Я курих папіросу за папіросою. Мене нудило це безділля, я пробував кілька разів заснути, та якось мені не вдавалось. Сон втікав від мене. Чи незнана будучність, а може і минуле та змучення відганяли від мене Морфея, бога снів.

цували щиро і віддано. Здавалось, що ми творили не окрему військову одиницю, а одну велику родину. Сподіваємось, що в пам'яті дорогих нам професорів, тих безіменних плугаторів, дні в рімській гімназії залишаться назавжди найкращими в їхньому житті. Вони були нашими виховниками, вони заступали нам так зарано втрачених батьків. Це були скромні люди, які дорожили майбутнім молоді.

25 червня 1946 року був останнім днем науки. Після короткої перерви почалися матуральні іспити перед іспитовою комісією, яку покликала Свящ. Конгрегація для Східної Церкви. Це, безсумнівно, було можливим лише завдяки старанням Преосвященного архієпископа Кир Івана Бучка, невтомного опікуна всіх скитальців і великого приятеля колишніх українських вояків. Допомога сп. Кир Івана не обмежувалася лише до буденного, вона, як у всіх його заходах і починах, була далекосяжною. Завдяки йому українська гімназія в Римі була офіційно визнана св. Конгрегацією.

Матуральні іспити, письмові й усні, були справді останнім боєм матуристів-вояків. На жаль і тут не обійшлося без жертв. Хто здав успішно, одержав свідоцтво зрілості, видане св. Конгрегацією за підписом кардинала Тіссерана. Свідоцтво давало право вступити на вищі студії. З жалем треба ствердити, що не всім матурантам пощастило скористати з того права і привілею. Не їх вина у тому. Деякі таки того самого року виїхали до Риму і Мадриду, інші пройшли полон до кінця і згодом пробивали собі шлях, як хто міг. Певне число студіювало в Лювені, Мадриді, Лондоні і на університетах Америки і Канади.

Хоч не маємо конкретних статистичних даних, знаємо, що серед кол. матуристів-вояків є священики, лікарі, інженери, економісти, фармацевти, професори, бібліотекарі, креслярі і т. п. Усі вони працюють у різних поселеннях і є прикладними громадянами в нашому суспільстві.

І сьогодні, по двадцяти років, матуранти рімської гімназії не забули дорогих їм професорів і клоняють перед ними голови.

Хай ця скромна згадка буде виявом вдячності для них. Вони вказали нам шлях і у скромності своїй втішаються сьогодні нашими успіхами.

*) Професорський склад гімназії: катехит — о. Е. Кордуба; латина — дир. Борисюк і проф. Л. Томасевич; українська мова — проф. Кулицький; математика — проф. Монцібович і проф. Мариняк; німецька мова — проф. С. Далавурак; англійська мова — п. Коваль, Р. Войцех і В. Дорожівський; історія — проф. Маер і Р. Припхан; біологія — інж. С. Кордуба; фізика — проф. Сендецький; хемія — інж. Ільницький і п. Кекіш; географія — п. Бірчак.

Я встав із затишного місця та оглядав десятий раз гору. На самому шпилі гори були порозривані електричні дроти, будка, трансформатори, зіпсуті та порозбирані мотори, все свідчило, що недавно тут кипіло життя. Навіщо це все було на горі, не відомо. Можливо, що тут була колись площа для вправ чи щось подібне. Зараз там на шпилі гори вояки 29-го полку займали бойову лінію. Кожний з вояків в ріжний спосіб старався уприємнити собі час. Я крутився поміж окопами, без жодної ціли. Стринув одного молодого старшину, який кілька днів тому прийшов до нас. Його горда постава, певність, військовий досвід (хоч він був лише 3 дні на фронті) робила його дуже бундючим. Цікаво мені буде побачити його, коли над нашими головами будуть пролітати стрільна, а машині ворожі кріси викидати із себе тисячі смертоносних куль. Чи і тоді буде він так гордо себе держати. Сумніваюся. А може? Все є можливе.

— Як проживаєте колого, запитав я його, чи мали ви вже сутички з ворогом?

— Дякую, все в порядку, вправді з большевиками ще не довелось нам зустрічатися, але немає страху. Ми їх щоправда не зачіпаємо, але не радивби їм і нас рухати, — говорив він бундючно. Гляньте, скільки у мене машин нової зброї. Як це все почне стріляти, то большевики будуть так втікати, що не доженемо їх».

— Но певно, певно, поклепав я свого співбесідника по рамени. Дай Боже, щоб гарно скінчилася наша тут «война».

— Ах поручнику, ви тільки бачите все песимістично і при тому він зробив міну великого знавця та стратега. Я вам ручу. Справа у нас не пропаща. Нам вистачить сил, а головою несподівано заатакувати ворога, а він опиниться далеко за границями Австрії.

Така наївна розмова вказувала, що мій співбесідник не нюхав порошу на фронті, і це мене денервувало. Мені взагалі не хотілось з ним дискутувати. Будучина найкраще докаже і розвіє його нерозважні слова. Ми зближались до примітивної, почорнілої від дощу лавочки, яка стояла осторонь дерев. Мені забажалося посидіти. Ми звернули в сторону лавочки. Вправді лавочка була не дуже вигідна, але нічим не відрізнялась від паркових широких лавочок, але Боже мій, фронт не парк і треба звикнути до цього.

Мій співбесідник переконував мене про «велику боездатність» свого цугу. Я лише покинував головою, а мої думки блукали на Україні і були між моїми рідними і близькими. Що вони там роблять? Як живуть? а може і оплакують мене. Цілий рій думок настирливо кружляли навколо моєї голови.

Нарешті мій співбесідник перестав говорити, може вкінці замітив, що його «красномовні» докази мене не переконували. Не знаю чому він зайшов аж поза лавочку. Наглий сморід людського калу вдарив мене в ніс. Я оглянувся. О доле горбата! Мій співбесідник, майже по пояс запався в лятринову яму. Його вигляд був трагічний. Він злий, як сто чортів проклинав цілий світ. Тепер щойно я зрозумів, чому стоїть оця самотня і вузька лавочка. Це була стара засипана лятрина.

Мене напав сміх. Дехто з вояків замітив його трагедію і сміявся до сліз.

— Колого! Тепер ручу вам, за вашу перемогу і воєнне щастя. Вправді досить несимпатична та смердяча ваша пригода, але це запорука щастя, я сміявся і вернувся до моєї сотні.

Зовсім вже стемніло. На погіднім небі моргали зорі, а місяченько зрадливо заглядав поміж шпильми дерев.

Напроти мене ішов мій писар рот. Кулинич. Він повідомив мене про усний приказ батальйонного командира кап. Кухти про збірку 10, 11 і 12 сотень біля гефехтштанду 2-го батальйону.

На чолі моєї сотні скрадаючись поміж деревами ми йшли до гефехтштанду 2-го батальйону. По дорозі вояки 29-го полку вказували нам дорогу. По дорозі я стрівну виступа, який поінформував мене куди я маю йти далше. Він звернув мені увагу, щоб йти дуже обережно, бо зараз починається відкрите поле і ми можемо попасти на ворожий обстріл. Вузким ярком ми добилися до поляни. Під охороною ночі тихо, як марева, ми посувались вперед. Пройшли незаметно небезпечний відтинок і увійшли в заліснений терен. Ще кількадесят метрів і ми досягнули ціль.

Гефехтштанд 2-го батальйону містився в лісничівці. Я ввійшов до хати. Хмари диму та запах водки вдарили мене мов обухом по голові. За столом сидів майор Шульц і кап. Кухта п'яний, як темна ніч. Я зголосив йому свій прихід. П'яний кап. Кухта на моє привітання, витягнув мені руку з повною шклянкою водки. Я взяв водку. Сморід самогону закрутив мені в носі, аж гидко стало. Кап. Кухта почав мене обіймати та припрошувати до пиття. Мені робилось слабо, бо я не міг знести запаху самогону. Але нічого не можна було порадити, я замкнув очі і на силу вливав в себе прокляту рідину. Випив не більше чверть шклянки і відставив на бік. Кап. Кухта глянув на мене згрідливо, та підніс миску з вареною солониною мені під ніс. Хліба не було і прийшлося закусити самою солониною.

На підлозі лежало кількох ранених вояків. На мій запит, чому їх не відставляють до перев'язочного пункту, вияснили мені, що вдень це не можливо, але щойно вночі будуть вони відтранспортовані.

У міжчасі ввійшов кап. Штрайгорст, сотенний 12-ої сотні та сотенний 10 сотні. Кап. Кухта кожного частував водкою та солониною. Я глядів на п'яних командирів та подивляв їх, як можуть вони пити, бо кожної хвилини, нас міг несподівано заатакувати ворог, а що тоді буде з батальйоном?

Ми посиділи годину. Кап. Кухта, що кілька хвилин випивав, аж поки не випив всієї горілки. Безпритомним зором водив по присутніх і говорив дурниці, які важко було зрозуміти. Час до часу грозив кулаком в сторону ворожої лінії. Пробував встати та ніяк не міг, бо сп'яніле тіло важко падало на лавку.

Врешті встав і почав натягати на себе гумовий плащ. По довгих муках нарешті убраний стояв серед хати, хитаючись, як маятник. Хвилину муркотів незрозумілі слова. Нараз, як підкошений звернувся до нас.

— Панове! Зараз ідемо до наступу. Зібрати сотні і за мною.

На мое чоло виступив холодний піт. Ми маємо тепер вночі наступати під командою непритомної людини. Це ж неможливо, бо через одного п'яного можна загубити сотки вояків. Наказ збудив з дрімоти теж майора Шміда, батальйонного 2-го батальйону. Він одначе, хоч і п'яний, але зміркував, що це є самогубство і почав переконувати кап. Кухту про недоцільність атаки. Але переконати п'яного командира було тяжко. П'яним голосом він далше давав прикази. Ми вийшли з хати. Що робити? Не виконати наказу? Ще осталася одна у нас надія, а саме відкликати дурного наказу.

П'яним, хитким кроком вийшов кап. Кухта з хати. Почав голосно кричати, та ішов в сторону ворожої лінії. Було це все божевілья. Я пішов зі своєю сотнею за командиром, а за нами йшли інші сотні. Ми дійшли до хати на краю ліса. Командир ввійшов до хати. Біля печі сидів згорблений старець. Ми попросили його, щоб він нам показав терен і де саме знаходяться большевики. Він вийшов з хати і показав нам, де приблизно були большевики. Хоч ми старалися заховати тишу, але п'яний командир викрикував щось про румунськи.

Я дивувався тільки, що нас большевики ще не застріляли і не обстріляли. Ми входили в глибину ліса. Перейшли густий ліс і вийшли на поляну.

Біля мене пройшов ад'ютант батальйону і я просив його, щоб вплинув на командира і щоб вицофатися. Ад'ю-

тант безнадійно махнув рукою і пішов далі. Командир, як божевільний верещав і проклинав російською, чеською, німецькою і румунською мовами.

Ми йшли правою стороною відкритої поляни, а з лівої сторони був ліс.

— Стой, хто йдєот! — почув я голос з глибини ліса.

Я завмер, бо ми стрінули ворога. На ворожий голос, командир почав стріляти з пістолі.

— Долів! — наказав я сотні. Вояки лежали на дорозі, а наші скоростріли обстріляли негайно ліс. Світляні кулі прорізували темряву, а сотні стрілів створили пекельну стрілянину.

— Не стріляти! — кричав я. Але мого голосу не було чути. Ціла стрілянина тривала не цілих 5 хвилин. З ворожої сторони не було взагалі чути стрілів.

— Вперед! — кричав командир, але ніхто не думав виконувати наказ п'яного командира. Всі лежали, немов закам'янілі. Командир наказував, щоб йому принесли ракетницю. По хвилині він почав стріляти з ракетниці, а ракети освітили терен, як вдень. Але п'яний командир стояв на поляні і раз за разом стріляв білими ракетами. Ми пропали, а божевілья п'яного доходило до вершка. Одинокий був рятунок — це втікати. Я наказав сотні відворот. Та вже було запізно, бо ворожий гранатометний вогонь замкнув нам відворот. Навколо нас вибухало десятки гранат. Я з вояками почав вицофуватися назад. Гранати падали так густо, що не можна було піднятися. Ми лежали притулені до землі. Врешті втихло, тільки в рідких відступах ще розривалися гранати. Тихо, щоб себе не зрадити ми вицофалися. Я надслуховував чи не чути голосу командира, але всюди була тишина.

Високий берег від сторони ворога, дав нам добре сховище. По короткому відпочинку ми відступили назад. Над ранком вдалося зібрати цілу сотню. Вислід нашої «прекрасної атаки», під командою п'яного німецького командира, було 9 ранених і 1 забитий.

Сонце вже зійшло, як з'явився знову командир Кухта. Вже «тверезий», мокрий, оболочений, він трясся від холоду. Про нічну атаку не згадував ні словом. Можливо в душі жалував за своїм вчинком.

Я собі подумав, якби отаку штуку втяв український старшина, щоб в п'яному стані провадити батальйон до атаки, то його не минув би військовий наглий суд. Але це зробив німець і все пройшло йому безкарно.

«НОВА ФОРТУНА»

КООПЕРАТИВНА СПІЛКА

В АНГЛІЇ

ВИСИЛАЄ ВСЯКОГО РОДА

ПАЧКИ ДО ВСІХ КРАЇН

СВІТУ.

ПОРУЧАЄМО ДЕШЕВІ ПАЧКИ

З ВЛАСНИХ ГУРТІВЕНЬ.

Адреса нашого висилкового відділу
в Лондоні: -

FREGATA (MERCHANTS) LTD., 1, Heathfield Street,
off Portland Road,
London, W. 11., Great Britain.

Володимир Стечишин

Війна і мир — спірні поняття в світовому комунізмі

З постановам комуністичного руху й створення у 1863 році т. зв. 1-го Інтернаціоналу серед приналежних до нього комуністичних груп йшла бозупинна боротьба за владу та ідеологічні напрямки. Ленінові і Сталінові вдалося комуністичний світовий рух цупко зцентралізувати і підпорядкувати інтересам Москви. Від того часу Москва стала для комуністів ідеологічною «мекою» і імперіялістичним наказодавчим центром, звідки й до сьогодні ширяться в світі закологи та неспокій, підшиті облудним бажанням здобути у світі владу. Москва не жаліє колюсальних грошових сум, зброї і всяких інших засобів та способів, щоб всюди роздмухувати «пожар світової революції» й не давати йому згаснути.

Ширення в світі комунізму вимагає величезних кадрів пропагандистів, військовиків і революціонерів, яких спеціально вишколюється в ССРСР і то коштом добробуту неросійських народів, а передусім українців.

Під час 2-ої світової війни, головню завдяки помилкам США, Москві вдалося силами її червоної армії «визволити» в Європі ряд держав і накинати їм комуністичний режим, а в Азії запліднити і поширити вплив китайських комуністів і допомогти їм під проводом Мао Тзе-тунґа прийти до влади, та стати ніби сателітом Москви. Москва почала була вже тріюмфувати, що має під своїми впливами сотки мільйонів послухних китайців і не має потреби боятися т. зв. «жовтої небезпеки», бо поріднивши з нею «на вічні часи» комуністичним братерством, зможе використати в слушний час мільйонові живі китайські сили для підбою сильного Заходу і таким чином закріпити за собою комуністичне панування в цілому світі. Але Москва помилилася. Її великоімперіялістичний замір розшифрував Мао Тзе-тунґ. Він не зрікаючись комунізму, знайшов спосіб вигватися з-під опіки Москви й повести самостійну політику. Шось політного зарисувалося й в Європі серед сателітів Москви. В 1848 році комуністична Югославія під проводом Тіта, а в 1956 року китайська комуністична партія під проводом вже згаланого Мао Тзе-тунґа зголосили претенсії до самостійного керування комуністичними справами на своїх територіях і перестали сліпо виконувати накази Москви.

На світових з'їздах комуністичних партій (1957 і 1960 рр.) Москві не вдалося привернути попередньої єдності та цілковито підпорядкувати непослушних сателітів своїй волі. В Югославії послаблено спір тільки до певної міри, а спір з Китаєм з дня на день все більше посилюється. Москва не вілважується скликати світового з'їзду комуністичних партій, бо знає, що тоді прийшло б до офіційного розламу серед комуністів й поділв його на два табори. Залізна організація комуністів розлюзнується і їм грозить поліцентризм і регіоналізм.

Заходить питання чи спір в комуністичній «ролині» йде справді за владу чи за ідеологічні напрямки? Фактично спір велеться за владу та ідеологічні напрямки. Раніше боротьба була тільки в центральному проводі комуністичної партії за владу, а сьогодні боротьба йде вже між комуністичними партіями, які мають владу в своїх державах і фактично є самостійними. Завдяки цьому в комуністичному світовому русі зролилося три погляди відносно війни, миру, світової революції і коекзистенції, а саме: советський, югославський і китайський.

Советський погляд, що через коекзистенцію прийде світова революція

На 20-му з'їзді ЦК КПСС, Хрущов почав відсталінізувати ССРСР і висунув нову доктрину щодо світової революції, коекзистенції, війни й миру. З'їзд затвердив постанову, що генеральною лінією советської закордонної політики є коекзистенція і відкинув рівночасно ленінську догму про необхідність війни, щоб здобути світову

революцію. Що означає у советській закордонній політиці поняття — коекзистенція, необхідність війни і яка є ціль світової революції в добі коекзистенційної політики?

Тактику «мирної коекзистенції» можна дефінувати, як політику продовження експансії московського большевизму, тимчасово резигуючи з війни, як довго у світі панує рівновага сил. Коекзистенція не означає, що в світі заіснує довготривалий мир, що ССРСР зречеться світової революції, клясової, політичної, економічної та ідеологічної боротьби, ані перегонів озброєння чи війни. Справді це не є жодна коекзистенція, щоб людство раз на завжди охоронити перед нищівними війнами, а це є хитро продумана нова тактика, щоб тільки приспати увагу вільного світу. Бо вільний світ переживши дві світові війни, прагне постійного миру і спокою, тому він є готовий на всілякі уступки комуністам, щоб тільки в світі панував мир. Це добре знають комуністи й нехит вільного світу до війни і зручно використовують у своїй імперіялістичній політиці. На думку Москви, при помочі коекзистенції, можна скоріше дійти до світової революції, що коекзистенція це є лише тимчасова співпраця на деякий час з капіталістичного інтернаціоналу, а це означає, що вони мусять бути підпорядковані закордонній і ідеологічній кермі Москви.

Теза про оминання війни не говорить про те, що всі війни між поодинокими державами треба обов'язково оминати. За советським поглядом, визвольні і громадські війни є справедливими і легальними і їх вони мусять попірати. За советською програмою хоч і є коекзистенція, але на господарському і військовому відтинках з капіталістичними державами потрібно вести безнастанні перегони, щоб їх випередити і тим самим здобути перевагу в світі на господарському і військовому відтинках. Якщо вона буде мати перевагу тоді скоріше зможе досягнути світової революції.

Після советського погляду є два способи технічного переведення революції. У капіталістичних країнах може бути «безкровна революція» (без громадянської війни) і «кривава революція» (з громадянською війною). Ціллю обох способів є створити диктатуру пролетаріату у вигляді т. зв. «народної демократії» (советського взірця).

На територіях колоніальних держав передбачується також два способи переведення революції: «мирна національно-визвольна боротьба» і «національно-визвольна війна». Революції відбувалися би у двох фазах. Наперед при помочі національної буржуазії, керованої підпільною комуністичною партією, рекомендується усунути колоніальну владу, здобути самостійність і передати «національній демократії». По деякому часі в краю має повстати нова комуністична революція, яка усунула б національну буржуазію і перетворилася б у «соціалістичну революцію», відкинувши назву національна демократія.

Прийшовши комуністи до влади мають перевести чистки, стероризувати населення, щоб здобути собі більше прихильників і остаточно створити диктатуру пролетаріату і народню демократію (советського взірця). Народні демократії в різних етапах свого правління повинні зробити край соціалістичний (советського взірця). В кінцевій стадії всі соціалістичні країни перетворити у федерацію советських республік, а вони всі підпорядкуються Москві.

Головними інструментами світової революції в часі війни є червона армія, а в часі миру комуністичні партії. Нині в світі є 88 ком. партій, які мають 44 мільйонів членів. В тому є 40 нелегальних і замаскованих партій. Сильно зросло значення замаскованих організацій на міжнародньому полі. Найважливішою такою організацією є «світова рада боротьби за мир», яка координує працю замаскованими партіями. Найнебезпечнішою замаскованою організацією є т. зв. «християнська мирова конференція».

Югославський погляд — до світової революції можна дійти еволюційним шляхом.

Тіто не хотів, щоб Югославія була сліпим зняряддям Москви, він носився з проектом створити потужну балканську федерацію. Але його плани не одобрили Сталін, бо бажав безконтрольно рабувати економіку балканських держав і щоб вони покійно виконували його накази. В 1948 році Сталін наказав виключити Югославію з комінформу, ізолювати її від комуністичного табору і господарчу блокадою змусити таки Тіта до покійности. Тіто вкінці був змушений зрезиґнувати з своїх плянів, але завдяки фінансовій допомозі США і Англії він не збанкрутував.

Приїзд Хрущова в 1956 р. до Білгороду, його засуд сталінських помилок супроти Югославії та признання рації Тітові, що є різні дороги до побудови соціалізму не переконали його, щоб він таки повернувся до комуністичної сім'ї Москви. Тіто почав вести самостійну політику і організував блок неутральних держав.

Югославські комуністи стоять на становищі, що всі комуністичні держави і партії повинні користати повною самостійністю і рівноправністю. Щоб ніяка інша комуністична партія не накидала другій комуністичній партії свою волю і керму. Що кожна комуністична партія має різні шляхи до побудови соціалізму узглядніючи при тому особливости свого народу. На ідеологічному полі югославські комуністи відкидають ідеологічний монополь іншої партії. Вони уважають, що коєзистенція є потребою, але відкидають думку, що вона прискорить світову революцію. Після їх погляду коєзистенція має бути активною — а це означає, щоб співпрацювати з всіма державами і народами, що це є одинокий середник, щоб ослабити й зліквідувати бльоки потужних народів. Білгород є за тим, щоб соціалістичні країни активно включились до коєзистенції.

Совети дупко тримаються думки, що тільки при помочі революції відбудеться перехід капіталізму в соціалізм, а югослави твердять, що у світі нарастають органічні еволюційні процеси, які самі доведуть до світової революції.

Не кожна війна є справедливою, що служить інтересам комунізму. Після їх погляду є три роди справедливих війн: визвольні, громадянські і оборонні. Одначе кожна війна приносить нещастя, руїну і тому треба стреміти до зменшення воєнних страхіт. Не всі визвольні чи громадянські війни є справедливими і потрібними.

Після советсько-китайського погляду, капіталістичне суспільство є винувате за вибух війни. Білгород є тої думки, що і соціалістичні держави поносять вину також за викликання війни. Наприклад у 1950 р. Югославія найгостріше засудила комуністичну агресію в Кореї. Є великі сумніви, чи з перемогою комунізму в наступній третій світовій війні і упадком капіталізму таки прийде безвоєнна доба і запанує добробут? Щоб не було війни, в тому напрямі мусять працювати соціалістичний і капіталістичний світи. Якщо капіталісти працюватимуть до війни, треба на них так впливати, щоб до війни не дійшло, але треба у власних рядах тамувати сили, які прагнуть війни. Бо комуніст чи капіталіст — це разом є людство і спільно всі мусять працювати для збереження миру

Китайський погляд — світову революцію можна досягнути тільки збройною боротьбою.

Китайсько-советський конфлікт почався на 20-му партійному з'їзді ЦК КПСС у 1956 р. тоді Хрущов без порозуміння з «братніми» комуністичними партіями у своїй тайній промові зліквідував міт про Сталіна. Конфлікт між обома потугами назрівав раніше, бо обі пстуги мали претенсії до Монголії. Мао Тзе-гунг не міг забути, що Сталін не попірав китайську революцію і не помагав йому, та що загарбані царською Росією в 19 стол. китайські землі мають бути повернені. До остаточного розламу між обома потугами прийшло щойно на 22-му з'їзді, коли СССР прийняв нову партійну програму.

Китай закидає СССР, що він зрадив світову революцію і замінив її фальшивою політикою коєзистенції. СССР же твердить зі своєї сторони, що одинокою ціллю Китаю є збройною боротьбою викликати світову революцію, себто, що він є проти мирної розв'язки і співпраці між народами. Обі держави себе взаємно обвинувачують і опльовують. Обі потуги мають частинно рацію, бо СССР не зрезиґнував з світової революції, а Китай не є проти коєзистенції, тільки уважає, що вона не повинна бути генеральною напрямною в політиці. Во головною метою комунізму є довести до переможного кінця пролетарську світову революцію. СССР же є тої думки, що капіталістів треба випередити під кожним оглядом на господарчому й військовому відтинках і тим прискорити світову революцію. Китай відкидає перегони, бо уважає, що тільки збройною боротьбою можна дійти до світової революції. Рівнож, що СССР є проти збройних революцій і визвольних війн. СССР уважає, що нині є практичніше і доцільніше мирним шляхом здобути владу для колоніальних народів, бо колоніальні потуги добровільно роздають владу своїм підданам. Що 3-ту світову війну треба оминати за всяку ціну, китайці є противної думки.

СССР твердить, що розвій атомової зброї змінив ґрунтовно образ війни. Головний тягар стратегічного планування лежить на нуклеарному озброєнні. Але китайці є думки, що атомовою зброєю не відиграватиме вирішальної ролі, бо все залежатиме від великих мас народу, конвенційної зброї і піхоти. Китайські стратеги твердять, що від 1945 р. були революції і льокальні війни, без ужиття атомової зброї, однак світова війна не вибухла. Китайці говорять, що атомовою зброєю, це є «паперовий тигр» і отим тигром є США, бо вона боїться почати атомову війну. Атомовою зброєю можна настрашити лише людей за слабиими нервами, себто москалів. Советські стратеги вже бачать небезпеку в затяжних льокальних війнах, бо припускають, що нерви якоїсь одної сторони не витримають і вона для осягнення своєї перемоги може вжити атомову зброю, а це може довести до світової війни.

Але Пекін не переймається можливістю вибуху світової війни, бо вірить, що маючи 800 міль. населення вона її переживе. І коли в тій війні згине третина чи половина людства то на тому виграють тільки вони. На руїнах світа створиться тисячу разів кращій лад і буде щасливе життя. Москва задивляється більше критичніше, бо то правда, що згинуть мільйони, але згинуть мільйони робітників. Від війни пострадає ціле людство і зупиниться побудова комунізму. Якщо капіталізм і комунізм загине на руїнах старого світу, хто тоді буде користати з прекрасного життя у будучині, запитують советські комуністи?

З того видко, що Китай є небезпечнішим від СССР. Справді ж не є так, бо одно говорить в пропаганді, а друге робиться на ділі. Китайці в В'єтнамі з одної сторони розпалюють війну, але з другої сторони є дуже обережними в своїх діях. Не треба забувати, що советські стратеги і їх тактика є рафінованою, хитрою, вміло достосованою до кожної ситуації, а не така вперта як Пекіну. СССР вміє мобілізувати всіх — запальних революціонерів, пацифістів за «мир». На їх думку всі одним струмом повинні боротися за мир і революцію.

Советські комуністи заявляють, що є тільки дві можливости, — або коєзистенція або війна, бо немає третьої розв'язки. Однак це твердження є мильним, правильно воно мусять звучати: — світова революція і коєзистенція, бо разом лучать і стремління опанування світом і після того застосувати ідею коєзистенції. Правда коєзистенція вимагає зречення світової революції, різних війн, не вмішування до справ чужих країв і толеранція до іншомислячих.

Китай і СССР прямують до керми світом і світовим комунізмом. У світовій історії були вже стремління різних народів, щоб здобути владу.

Часто на світову арену виступали «вибрані народи», які хотіли накинути всім свою владу і уважали, що вони є одинокі покликани панувати світом. Згадаймо Іслам, Ві-

Василь Томків

Збройні сили Англії — завдання і зобов'язання «на схід від Суезу»

В останньому часі, від коли при владі є уряд лейбористської партії, під час парламентарних дебат у зв'язку з оборонними завданнями Англії на Близькому та Далекому Сході і в південно-східній Англії, в англійській пресі з'явилася нова фраза: «на схід від Суезу». Часто вона повторюється в радіо і телевізії, а для необізнаних саме тепер, в десятиліття неfortunної суезької кампанії, вона звучить дивно і парадоксально. Заходить питання; яке значення цієї фрази, що хоче, оперуючи нею, сказати прем'єр Англії, Гаролд Вілсон?

Фактично ця фраза належить не Вілсону, бо «East of Suez» — це стара й щоправда, донедавна призабута фраза, яку вперше, оригінально, висловив Кіплінг (1865-1936), який виїхав до Індії, маючи 17 літ. Внедовзі став він відомим письменником і поетом, головню тому, що його найбільшим ідеалом і ціллю була розбудова величч англійської імперії. Цей вислів набрав великої ваги в той час і його значення є тяжко спрещувати, бо він подібний до вислову «Go west young man» (молодче — спіши на захід!), що постав під час гарячкової погоні за золотом в Америці, став також своєрідним магнетом для підприємливих англійців. Він став моттом для зацікавлених багатючими і величезними азійськими просторами вже й так великої англійської імперії та що найважливіше, — до оборони її інтересів.

Англійська імперія не тривала порівняльно дуже довго, не повних 4 століття, проте, під оглядом кількості населення і просторів — вона була найбільшою в історії людства. У 1938 р. безпосередню перед вибухом останньої світової війни, англійська імперія і її посілості становили 1/4 просторів, цебто 35 міль. квадрат. км. на загальну кількість — 135 міль. квадрат. км. з населенням 516 міль.

У висліді повоєнних деколонізаційних процесів Франція, Голляндія, Бельгія та інші краї втратили свої колонії хоч їх імперії були далеко менші від Англії. Наприклад французькі колоніяльні простори (включно з Францією) начислювали 12,5 міль. квадрат. км. з населенням 107 мільйонів.

Однак справа в тому, що коли інші імперії практично розлетілися, то більшість колишніх англійських колоній і мандатних територій, навіть після усамостійнення залишилися в складі Комонвелту. Не зважаючи на те, що колишні посілості Англії, як Бірма, Палестина і Сомалія, відмовилися від участі в Комонвелті, а Унія Південної Африка виступила з неї, Комонвелт начислює 750 міль. населення, отже дальше становить 1/4 всього населення земської кулі.

Рівночасно треба зазначити, що Комонвелт не являє собою справжньої «родинної спільноти». Поза назвою, лондонськими конференціями і спортовими змаганнями; якогось тіснішого пов'язання між поодинокими членами немає. Хоч Комонвелт репрезентує всі раси, релігії, різні

зантію, арабську, монгольську і турецьку доби. Ані одній державі не вдалося здобути панування над світом. Щоб здобути владу над світом, вони були змушені вести безнастанні війни, експансії, але по довгому часі їх сили вичерпувалися, приходила перерва, апатія, а потім розлам і упадок.

СССР і Китай розпоряджають потужними кадрами й технічними середниками та готові кожної хвилини розпочати війну між собою і проти капіталістів, але хто з них здобуде владу над світом — трудно сказати.

Так чи інакше завданням вільного світу є використати пазву в СССР, здержати експансію, зліквідувати московсько-большевицьку імперію і тим самим зліквідується остаточно у світі комунізм, бо одинокою у світі ще колоніяльною державою є СССР, який загрожує і буде загрозувати світові коли він не буде розбитий і не звільнений з московського ярма народи.

форми державної влади, було б нормальним і зрозумілим, якщо б між ними існували зобов'язання для спільної оборони. Тимчасом кожна з незалежних країн має своє військо, яке вишколюється і озброюється згідно їх бажань, та веде самостійну політику, часто суперечну з Англією. Деякі з них, зривають дипломатичні зносини з Англією, а інші (Індія і Пакістан) ведуть між собою війну. Останньо Замбія (колишня північна Родезія) пішла так далеко, що погрозувала виступити з «спільноти», якщо Англія не зліквідує «нелегальний режим» Сміта в південній Родезії.

Замість бути між собою союзниками і партнерами для спільних користей, країни є для Англії тягарем. Навіть і білі члени Комонвелту, як Канада, Австралія і Нова Зеландія здобули собі (порівняльно з передвоєнним станом) дуже велику свободу рухів. Фактично «спільнота» сьогодні не є імперією і Англія перестала бути «великою» світовою імперією, якою була перед війною.

Хоч в її посіданні залишилися деякі мандатні території і невеличкі посілості, з яких найбільша це Південна Родезія, всупереч волі більшости її населення і англійського уряду усамостійнилися. Сьогодні всі колонії нараховують 8 міль. населення і вони не знаходяться «на схід від Суезу», а порозкидувані по цілій земській кулі. Напр., Гібральтар (до якого претендує Еспанія) лежить в Європі, Гондурас — в центральній Америці, Фалькляндські острови (до яких претендує Аргентина) — близько Антарктиди. Острови Фіджі, Еліс, Тонга, Піткерн, острови Соломона та інші є порозкидувані по цілому Тихому Океані. Безпосередню «на схід від Суезу» крім протекторату Аден (який у 1970 одержить самостійність) Англія немає нічого, щоб відповідав колишньому значенню цього вислову і чого б треба боронити на випадок війни. Не було б нічого дивним, якщо б Англія наперед зрезигнувала з своїх колоній, як це зробили інші європейські держави і повернулася до Європи. А тимчасом, мимо всього, Англія вдержує там збройні сили і великі воєнні бази, в яких постійно або переходно стаціонує 72.000 вояків. Найбільше дразнить критиків політики Вільсона (і то навіть в рядах його партії) це, що Англія на удержання збройних сил мусить щорічно видавати 330 міль. фунтів. А ці витрати при існуючому тяжкому економічному стані країни є для Англії великими. Згідно з офіційними даними за 1938 р. тоді, коли Англія мала велику імперію, загальна сума всіх її закордонних витрат (не тільки військово оборонні, але престижеві і дипломатичні) виносили лише 16 міль. фунтів. Коли порівняти до сьогоднішньої вартости фунта то становитиме 64 міль. фунтів. Нема сумніву, що витрати є дошкункливими, тим більше, що Англія, щоб жити, мусить продукувати і немає подостатком власних сирівців ані харчів. Не є оправданням, що її збройні сили охороняють життєві інтереси, бо інші краї не мають там своїх військ і не мають клопотів з нафтою (її тепер можна подостатком купити в цілому світі), платять за неї стільки саме, що платити і англієць. Якщо лише ходять про торговельні інтереси, то для її оборони не потрібно вдержувати збройні сили, — погляд, з яким уряд і опозиція є згідними.

Вислів «На схід від Суезу» — можна різно розуміти, в залежності від того, в якій ми частині світу живемо. Можна сумніватися чи він стане популярним, але такі вислови, які увели англійці, як «Близький» або «Далекий Схід» прийняли європейці і пізніше американці. Ці вислови почали вживати в зв'язку з географічними окресленнями в Азії. Для європейців ті вислови є зрозумілими, але для громадян Австралії, Нової Зеландії — «Близький Схід» це далекий схід, а далекий схід — це радше для них «близька» і загрозна непевна «північ».

З точки зору оперативних завдань англійських збройних сил в зв'язку з міжнародними договорами, які Англію зобов'язують та зокрема, після голосних дебат в парла-

менті, — простір «на схід від Суезу», де знаходяться великі воєнно-морські та повітряні бази, можна визначити великим прямокутником. Він є 7.000 миль довгий і 4.000 миль широкий. Простягається на південь від Перського заливу по Гонконг, а на півдні включає Австралію, Нову Зеландію та Базутолянд в південній Африці.

До мілітарних зобов'язань на цьому просторі зараховуються передусім Персія та Пакістан, які є партнерами Англії в оборонному пакті — ЦЕНТО¹). Англія є зобов'язана боронити і опікуватися кількома султанатами (нафтові посілости над перським заливом). Для оборонних цілей служить воєнно-морська і повітряна база в Багрейн, де постійно перебувають один курінь спадунів та спеціальні з'єднання морської піхоти. На острові Масіра (близько побережжя Оману) воєнне легунство має летовище і постачальну базу. Щорічні витрати на удержання баз виносять 25 міль фунтів.

На території Південно Арабської Федерації, Англія є зобов'язана удержувати порядок до часу запланованого для них унезалежнення. Також на випадок війни Англія є змушеною прийти з допомогою країнам східної Африки, які належать до Комонвелту, якщо їх уряди звернуться по таку допомогу (це сталося в січні 1964 р., коли в Кенії, Танганіції і Уганді відбулися військові бунти).

Найбільшою воєнно-морською і повітряною базою в цій частині є Аден, де постійно стаціонує 12.000 вояків. Тим числом є охоплені різні військові з'єднання, включно з летунами і обслуговування авіазагонів «Гантерс» і «Канбера», до яких є прикріплені особливих призначення частини спадунів. Кошти вдержання річно виносять 35 міль фунтів.

Якщо мова про Африку, то в час писання цих рядків, в Замбії (колишня північна Родезія) стаціонують значні військові і повітряні сили, брак офіційних даних щодо їх коштів. Відомо є, що стаціонування військових частин в Свазілянді виносять 3 міль фунтів.

Згідно договору СЕАТО²) як і ЦЕНТО — головним завданням є здержувати комуністичну експансію в Азії. Англія разом з США, Австралією і Новою Зеландією є зобов'язаною прийти з негайною допомогою Пакістанові, Тайляндові, Ляосові і Камбоджі — на випадок війни. Офіційні австралійські і новозеландські звідомлення стверджують, що роля Англії в тій частині є колосальною. Головною воєнною базою є Малякка (в центрі маляйського півострова). Тут стаціонує бригада Комонвелту, подібна до тої, яка брала участь у корейській війні. В тій бригаді є 1 вишколений піхотний курінь, кошти якого виносять 1,500.000 фунтів.

Варто згадати, що Англія мала багато клопотів на Маляях, бо по закінченні 2-ої світової війни підпільний комуністичний рух осягнув великих розмірів і для його побороення Англія вдержувала значні збройні сили. В останніх роках, після усамостійнення Маляїв і прилучення до неї Сараваку і північного Борнео, англійські війська були заняті вилученням і ліквідацією озброєних банд перекинутих з сусідньої Індонезії, яка тим способом протестувала проти створення Маляїзії. З огляду на оборонний договір з Маляїзією і унезалежненням від неї Сінгапору, — Англія має зобов'язання. Тому Англія там сконцентрувала свої найбільші військові сили. Загальне число сягає 50.000 вояків, включно з 10.000 т. зв. Гуркас³). Вони стаціонують в Борнео, Сінгапурі і Гонконгу. Для їх послуг, зв'язку, постачання і оперативних дій в цілому басейні Індійського океану, служать великі воєнно-морські сили, включно з 3-ма літаконосцями. На цих просторах перебуває більша половина всіх воєнно повітряних сил Англії. Вони користаються легунськими базами і летовищами, що знаходяться в Алдобра (острів на півдні схід від столиці Танзанії — Дар-ес-Саламу) в Ган (один з групи маляйських островів, що лежать на південь від Індії) та на островах Кокос (на південь від індонезійського острова Суматри). Не включаючи великої воєнної бази в Чагос (острів в центрі Індійського океану, де має постати англо-американська база, а кошти удержання будуть покривати обі держави та база в Дарвін (на береж-

жі північної Австралії) і Фрімантел (на південно-західному), де англійські бази є спільними з Австралією. Щорічні кошти виносять 270 міль фунтів.

Мілітарний співробітник лондонського тижневика «Сандей Телеграф» (звідки беру дані щодо коштів), твердить, що він подав ті кошти не на те, щоб їх усправедливити. Максимальна сума, яку уряд може призначити на оборону з загального бюджету виносять 2 мільярди фунтів. Але мілітарні чинники не можуть вповні використати тої суми в справжньому значенні того слова. Бо раніше мала сума була призначена на речі, що не мали багато спільного з розбудовою баз та забезпечення війська, то тепер від часу знесення обов'язкової військової повинності — майже половина цієї суми мусить іти на рахунок заробітної платні, прохарчування і вибагливого кватиркування не тільки 400.000 професійних вояків, але також і їх родин. Велика частина витрат мусить бути покритою коштовною чужою валютою, а це для Англії є дошкульною витратою. Тому не диво, що з поглядами критиків англійського уряду, удержувати безконечно коштовні бази є зайво. Деякі з критиків твердять, що вони «недають будь-яких користей для Англії й повинні бути якнайкоріше зліквідовані»⁴).

Щоправда, найголосніші з тих критиків, це речники скрайнього лівого крила лейбористської партії, з голосом, яких ані уряд Вільсона ані колишні консервативні уряди не рахувалися. Треба згадати, що США, ще недавно, бо під час берлінської кризи (1958-1961) натискали на Англію, щоб вона нарешті визбулася своєї «глобальної ролі» і серйозніше поставилася до проблеми оброну Європи, з тодішніми поглядами американців, був головний терен конфронтації між заходом і сходом. Але після кубинського конфлікту, загрози червоного Китаю, підпільних рухів комуністів в Азії — думки США змінилися. Англійські війська в Азії допомагають США здержувати експансію комуністів. Бо Франція зріклася будь-яких відповідальностей, а США є сильно заангажовані у В'єтнамі і тому є конечністю і необхідністю, щоб там перебували англійські війська.

По закінченні останньої війни, на просторах, що лежать на схід від Суезу, не тільки Пекін, Аддіс Абеба, але також Нью Делі, Равальпінді, Рангун, Фном Пен, Сайгон, Квалья Льюмпур, Джакарта, Сеул, Нейробі, Дар-ес-Салам, Люсака — поруч багатьох інших місцевостей — стали тепер відомими в констеляції світових столиць. Їх стратегічне значення в тому, що це переважно столиці убогих або економічно недорозвинених і відсталих країв, які замешкує 2/3 населення земської кулі. Саме тут, в розумінні англійських чинників знаходиться незвичайно сприятливий ґрунт для комуністичної експансії, яку США і Англія за всяку ціну зобов'язалися стримувати.

Згідно з цими зобов'язаннями, англійське військо має такі завдання:

1. **Бути готовими до конвенційної війни.** Щоправда від закінчення корейської війни не було потреби вести де-небудь оборонні операції. Не зважаючи на пробну експлозію кількох китайських атомових бомб, англійські збройні сили є зобов'язаними бути готовими і до атомової війни. На випадок війни буде застосована панцерна і важка артилерія. Та в поодиноких країнах південно-східної Азії таких великих операцій годі сподіватися не тільки з огляду на підтропічну рослинність непрохідної джунглі, але також через брак доріг. Згадані фактори унеможливають постачання для чисельних армій, як для одної, так і для другої сторони.

2. **Бути здібними побороювати і ліквідувати партизанські рухи.** Ціллю ворога, що веде таку боротьбу (яка в існуючих природних і кліматичних умовах є для терористів незвичайно сприятлива), є здобути владу в свої руки. Методи і тактика цієї боротьби базується, як правило, на писаннях Мао Це-тунґа та Во Нгуен Джіапа (переможець над французькими арміями в Індо Китаї і зокрема під Діен Бієн Фу, а тепер головнокомандуючий військами північного В'єтнаму), тому англійське командування вивченні цих (а також Го Ші Міна писань) приділяє немало

уваги. Завдяки цьому, методи і тактика комуністів є для англійських вояків відомі і вони є готові завжди до протидії. Не можна оминати особливої важности існування англійської протитерористичної школи, яка знаходиться в малайських джунглях і якої головне значення полягає в тому, що спеціалізується вишколенню т. зв. «командосів». Вона здобула собі великий респект, бо там вишколюються вояки союзних армій.

3. Третім і найголовнішим завданням англійського війська, є в міру можливостей не допускати до поширювання підривного комуністичного руху, його ліквідувати ще в зародку, стояти на сторожі існуючого ладу і порядку та вдержувати належно функціонуючу систему внутрішньої безпеки. Справа в тому, що ворог намагається не тільки ширити недовір'я до легальних урядів, він намагається їх тероризувати і вбивати. Завданням війська є постійно давати підтримку поліції, охороняти людей на керівних становищах, ізолювати терористів від мирного населення й таким чином відтяти їх від засобів прохарчування, постачання та інформації.

В процесі виконання тих завдань і зобов'язань здобуто цінний досвід. Його використано для опрацювання підручника для протитерористичної боротьби³⁾ для військового користування. Він виданий міністерством оборони являється незаступимою вишкільною лектурою.

Можна сміло сказати, що 400.000 вояків США є заангажованими в В'єтнамі, присутність англійського війська

є стабілізуючим і допоміжним чинником на просторах «на схід від Суезу». Тому не дивно, що комуністична пропаганда завзято домагається, щоб Англія зліквідувала свої бази в Африці і Азії, закидаючи їм «імперіалізм» і «неоколоніалізм». Є фактом, що сьогодні англійці і американці не пробують з афроазійських країв тягнути для себе якінебудь матеріальні користи. Вони не тільки вкладають велетенські суми, щоб підняти економіку в тих краях, але й проливають кров своїх найкращих синів в обороні їх свободи.

¹⁾ CENTO — Central Treaty Organisation.

²⁾ SEATO — South East Asia Treaty Organisation.

³⁾ «Гуркас» — професійні — наємні вояки з найбільшого і домінуючого племена цієї самої назви в Непаль. З гіндуської, про те сильно змонголізованої раси. Вони постійно дають Англії вояків, відомих своєю незвичайною завзятістю, стійкістю й відвагою, які є пострахом для противників.

⁴⁾ Варто на цьому місці зауважити, що настирливі домагання ліквідації всіх, в тому числі також і англійських баз на чужих територіях, — ставить передусім ССРСР, як одну з найголовніших передумов до заключення договору про роззброєння. Але своїх баз з сателітних держав і східної Німеччини він не думає ліквідувати.

⁵⁾ «Antiterorist Operation Manual».

ЗБРОЙНІ СИЛИ НА СХІД ВІД СУЕЗУ — В 1965-1966 РР.

Держава:	Кількість населення:	Армія:	Морська фльота:	Повітряні збройні сили:	Зобов'язання, приналежність до оборонних пактів і інше:
Червоний Китай	650,000.000	2,250.000 вояків 4 змоторизовані дивізії	136.000 моряків 4 винищувачі 30 підводних човнів 336 ін. суден	100.000 летунів 2.300 літаків	Особливих зобов'язань у відношенні до інших не має; від місяця жовтня 1954 р. має власну атомову бомбу
Індонезія	101,000.000	350.000 вояків	14.000 моряків 5 винищувачів 12 підв. човнів 187 інших суден	20.000 летунів 600 літаків	Особливих зобов'язань до інших країн не має
Індія	470,000.000	825.000 вояків 1 змоторизована дивізія 4 панцерні полки	16.000 моряків 1 літаконосець 45 інших суден	28.000 летунів, 10 бомбардувальних авіозагонів і 4 авіозагони мисливців	Не має ніяких зобов'язань
Пакістан	101,000.000	170.000 вояків 13 панцерних полків	8.000 моряків 5 винищувачів 24 інші судна	20.000 летунів і інш. персоналу, 2 бомбард. авіозагони, 5 авіозагонів мисливців	СЕАТО
Австралія	11,000.000	37.500 вояків 1 панцерний полк	14.000 моряків 2 літаконосці 37 інших суден	17.720 летунів і інш. персоналу, 3 бомбард. авіозагони, 11 інших авіозагонів	СЕАТО АНЗУС АНЗАМ*)
Тайланд	31,000.000	85.000 вояків	23.000 моряків 65 кораблів різного призначення	20.000 летунів і інш. персоналу, 3 авіозагони мисливців	СЕАТО
Нова Зеландія	2,550.000	14.400 вояків	3.000 моряків 3 фрегати різного призначення	4.500 летунів і інш. персоналу, 1 бомбард. авіозагін, 5 інших авіозагонів	СЕАТО АНЗУС АНЗАМ
США Великобританія	{ загальна кількість збройних сил «на схід від Суезу» }		384.000 вояків 72.000 вояків	{ всіх трьох родів зброї }	СЕАТО, АНЗУС**) СЕАТО, АНЗАМ

*) АНЗАМ — мілітарний пакт Австралії, Нової Зеландії і Англії. Він таємний, яка його роля і завдання — невідомо.

***) АНЗУС — оборонний пакт Австралії, Нової Зеландії і США. Назва АНЗУС, це скорочено початкові букви назв тих країн (Australia, New Zealand, Unites States = ANZUS).

3 КНИЖОК І ПРЕСИ

«ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ». Збірник 11-ий. Матеріали до історії Війська Українського, видав: Український Воєнно-Історичний Інститут, Торонто 1966 р. стор. 240, ціна 7 дол. Під редакцією ген. Михайла Садовського, літературно-мовний редактор пор. інж. К. Туркало, окладинка артиста-малювача проф. Петра Холодного (старшого), заставка: графіка підполк. проф. М. Битинського

Перед нами 11-ий збірник «За Державність» виданий чепурно, як і інші всі збірники. Окрашують сторінки збірника до сотні світлин з різних періодів боротьби за нашу самостійність, а серед них справді дуже цінні світлини, як З'їзд українців-делегатів 5-ої російської армії в квітні 1917 р., або світлина учасників учительських курсів у Києві в 1913 р. Треба зазначити, що у збірнику є оригінальні статті, які відносяться різних періодів боротьби за нашу державність.

19 авторів виявили охоту і бажання дати такі якнайкращий матеріал, щоб залишити наслідникам матеріал для вивчення історії наших визвольних змагань.

Про Сіру дивізію написали — ген. Йосип Мандзенко і сотн. Микола Бутович. Автори дають багатий матеріал щодо формування і історії Сірої дивізії, є тільки велика шкода, що вона не відіграла великої ролі у визвольних змаганнях. Цікавим є, що велику роллю і допомогу у формуванні Сірої дивізії відіграв хорват капітан ген. штабу Кватерник, який дуже прихильно ставився до формування української частини. Його провідною думкою було: «Хочете України — буде Україна, — не хочете — не буде!» Дивізія це була регулярна і вишколена частина і наші вороги відразу у ній добачали небезпеку і тому старалися всіма можливими способами їй шкодити і руйнувати. Для сірожупанників було байдуже, яка є влада на Україні, щоб тільки вона була українською і щоб вони служили в першу чергу Україні.

Сотн. М. Бутович переповідає, що гет. Скоропадський бажав мати дивізію у себе в Києві і тому він дуже прихильно поставився до неї, прихильно її привітав під час військової паради у вересні 1918 р. в Києві. Прислана з Києва до Володимира Вол. руйнаційне командне начальство з переїздом на Чернігівщину було замінено новим, кваліфікованішим і надійнішим. Але підлегла гетьманові військова машина, яка складалася з малоросів чи москалів саботувала намагання гетьмана. От для прикладу: головну керівну роллю в саботажі дивізії і напевно української армії відіграв поміщик начальника українського генерального штабу полк. Какурін, що пізніше був одним із головних організаторів большевицької академії генерального штабу, або командир дивізії ген. Сокира-Яхонтов, як показалося то він перед революцією називався Яхонтов, а Сокиру причепив собі по революції спекулюючи на українстві. Пізніше був советським шпигуном у Варшаві. Деякий час сидів у Варшаві у в'язниці, а потім совети обміняли його за польського шпигуна.

Проф. д-р Я. Зогуля описує облогу Києва у 1918 р. і відступ української армії на Волинь. Автор описує з якими великими труднощами приходилося боротись молодій українській державі з москалями, які за всяку ціну хотіли її знищити. Багато українських старшин не хотіли вступати до своєї армії, але пізніше їх по приході до Києва большевиків всіх розстріляно.

С. Волинець з нагоди 50-річчя вимаршу Українських Січових Стрільців коротко переповідає історію УСС і її велику роллю в визвольних змаганнях.

Полк. Єфремов таки потрудився, бо у своїй статті під наг. «Вої 14-15 березня 1939 р. на Карпатській Україні» описує, як безпосередній учасник, трагічні дні Карпатської України. В статті є залучені голоси тогочасної європейської та української преси, яка живо реагувала на події на Карпатській Україні

В збірнику є залучена дуже цікава і важна стаття полк. Кедровського, який на підставі брошурки — «Із

вспомінаній левого ЕСЕРА» Ів. Алексеєва (Небутев) описує хто фактично спровокував проскурівський погром. Бо москалі (білі і червоні) старалися викликати погроми жидівського населення, а пізніше дискредитувати український народ і нашу боротьбу перед світом.

13-го лютого, як пише автор, що в складі політичної місії перебував в Відні, приготувавшись в подорож до Туреччини, він довідався про цей погром з австрійських газет, які в сильно перебільшеному тоні подали до світового відома.

Але найцікавіше було те, що вислідом того погрому було, що наша торговельна місія, що купувала для нашої армії ліки, одяг і черевики і платили гривнями, в Відні якби за подумом чародійної палочки ні в банках ні в торгових установах нашу валюту перестали приймати. Виходить, який великий вплив мали в тому часі жиди в Австрії. Хоч жиди дуже добре знають, хто був справжнім спричинником погрому, але вся вина пізніше впала не на тих, що його спровокували, але на українців і на особу Головного Отамана С. Петлюру.

Закінчується збірник прекрасною статтю І. Вараниці «Світлій Пам'яті Головного Отамана Симона Петлюри». Він пише, що фактично він зів'язав убитий не за «погроми», це лише йому пришили большевики, щоб його якнайбільше паплюжити, а факт є, що згинув на наказ Москви, свідчить колишній офіцер КГБ П. Дерабін в сенатській комісії США («Мардер енд кіднепінг ес ен інструмент оф совет полісі» — Вашингтон 1945 р. стор. 74).

Автор подає прекрасну думку, щоб з нагоди 40 років від трагічної дати смерті видати велику монографію, в якій були б його статті, нариси, есеї, документи, а найголовніше щоб висвітлити вповні перебіг судового процесу проти московського агента Шварцбарта.

Добре буде, якщо в наступних збірниках, заки вони підуть до друку, щоб перепроверити технічну коректу, бо у збірнику є багато друкарських помилок.

Бажаємо Інституту і головному редактору якнайкращих успіхів, щоб він далі видав наступні теми, які внесуть багато цінного матеріалу для кращого вивчення нашого війська в обороні своєї державности.

СТВ

«УКРАЇНЬКА ГАЛИЦЬКА АРМІЯ» том III, видав хор. УСС Дмитро Микитюк, Вінніпег 1966 р. Стор 232, ціна 5 дол., обгортка мистця Е. Козака, 68 світлин

По 4-ох роках появилася III-ий том «Українська Галицька Армія», під редакцією головного редактора Е. Зиблікевича. Велика шкода, що не подано складу цілої редколегії. Видавець повинен був замінити на титулярній сторінці «У 40-річчя» на 50-річчя, бо коли появилася I-ий том, якраз тоді було 40-річчя, але тепер вже надходить 50-річчя.

III-ий том складається з 14 розділів, з яких найважливішими є: «Українська революція і будівництво української держави», «Листопадові дні в Перемишлі», «Організація УГА і її боеві дії», «Здобуття Києва», «Запільні органи УГА», та «Органи правопорядку на ЗОУНР».

29-ох колишніх політиків і вояків у своїх більших і менших статтях описують славетні бої УГА і справді кожна найменша дрібниця зібрана працюючим видавцем буде мати велике значення для історика. Згадаймо хоч би на стор. 288 «Протокол списаний у Рудці».

Багато однак статей це є передруки з старих журналів і газет, які виходили в Чехії і Австрії. Одні з них є зазначені, що вже були друковані, а другі ні, хоч би стаття «Журавиця і Перемишль», яка вже була друкована в «Вістях» органі УДК в Бельгії числа 265 і 268.

Листопадовому перевороті у Львові присвячено 7 статей, в тому ряд передруків. Бракує статті, яка з нагоди 50-річчя збройного чину проаналізувала б і відмітила зрив у Львові. Немає статті у якій би було ясно змальовано, хто був фактичним отим першим організатором і виконавцем львівського перевороту.

Галицькі українці пережили золоте півстоліття Франца Йосифа, були виховані в покірності до легальної вла-

ди і тому наш політичний провід лише просив, а не вимагав, та в головах покірних батьків не містилося, щоб революційним способом можна захопити владу. Хоч Австрія валилася і всі то бачили, але вона українцям відмовляла права на вільність і свободу в етніграфічних межах, хоч іншим ішла на руку. Наші політики очікували, що «найясніший пан» на таці подасть їм самостійність і не дочекались. Найгірше було те, що старші політики шукали компромісу з Австрією і вся тодішня наша політика безпеліційно спочивала в руках людей австрійської орієнтації.

Дмитро Паліїв, який брав активну участь у технічному переведенню перевороту, бачить причину нашої прогри в тому, що: 1. Галицькі українці до вибуху війни не цікавилися військом і не доцінювали значення збройної сили, 2. Створення легіону було лише для заманіфестування лояльності перед австрійцями, 3. Російська революція збудила стрілецтво з сну і поставила їх задуматися, за що вони воюють, за які політичні цілі, бо в краю тисячами вішали «союзники» їх рідних, а вони проливали кров за цісаря, 4. В 1917 р. після польонофільської заяви австрійського уряду у легіоні почали родитися нові думки. Якщо вже тоді наш політичний провід почав приготуватися до революційного перевороту то інакше виглядав би 1-ий листопад у Львові. 5. Легіон поніс великі жертви на горі Лисоні і під Потуторами, бо там втратили найхоробріших і найвідважніших, 6. Перебування між стрільцтвом Вільгельма Габзбурґа, вбивало антиавстрійські акції, 7. Спізнений приїзд УСС до Львова (замість 1-го приїхали вони ввечером 3-го і 4-го листопада), 8. Невдалий вибір на коменданта полк. Вітовського, 9. Не звернено більшої уваги, щоб закріпити здобуття Львова і Перемишля, бо Львів був спольщеним і був центром польського шовінізму, а Перемишль це були ворота до Галичини.

Переворот у Львові зробили фахові вояки регулярної армії зі зброєю в руках. Опанування Перемишля не вдалося тому, бо керму там мали політики, а не вояки. Вояки повинні були не питаючися «політиків» перебрати владу. Як відомо коло Перемишля у Журавиці (5 км. від Перемишля) стояла кадрна 9 п.п. у якому було 600 українців вояків.

В розділі «Здобуття Києва» є три статті, а саме: май. Дякова, д-р Л. Мишуги і полк. А. Валійського. Якраз заторкується там наболіла рана за провал походу на Київ. Два перші автори є думки, що якраз найбільшою помилкою було те, що об'єднані наші армії машерували на Київ замість на Одесу і в тому обвинувачують Головного Отамана С. Петлюру. Д-р Мишуга у своїй статті пише пристойно, але Дяків на стор. 122 пише так: «Проти офензиви на Одесу, а в користь офензиви на Київ, видав особисто рішення Петлюра силою свого уряду, як найвищий вождь (головний отаман) і то в супереч усім своїм військовим дорадникам. Тому повна відповідальність за похід на Київ спадає виключно на нього самого. Через таке вирішення паде Петлюра до рівня таких українських народніх провідників, що охоплюючи лиш мале й найближче поле зору, летять за хвилиним успіхом і надаються на провідників дрібніших повстанських загонів, що навіть блеском народніх борців за волю пишаться, але ніколи не можуть стати керманічами долі великого народу».

Я собі дозволив зацитувати місце у якому паплюжить ся сл. пам. С. Петлюру, і то не в ворожому творі, але в книжці, яка носить горду назву «Українська Галицька Армія». Як відомо, Москва ліпше знала вартість Петлюри, як Дяків коли вона його знищила, так, як його наступників Коновальця, Бандеру і Ребета.

Що можна було очікувати від п. Дякова, який поза своєю хатою нічого не бачив і не знав. Найкраще свідство він виставляє собі на стор. 120 де він аргументує причини, чому УГА пішла за Збруч: стор. 120 «На Великій Україні надіялася вона (УГА) відсвіжити свої ряди, доповнити боевий виряд і виступити ще раз проти

Поляків, щоб визволити від них свою тіснішу Батьківщину... Відворот через рідний Збруч не є ніяким відступом, лише походом по стріливу». Але це писалося ще в 1923 р. і я є певний, якщо автор тої статті її написав пізніше то напевно багато скорегував би з неї своїх рядків.

Шкода, що якраз не поміщено у тому самому розділі статті полк. Валійського, а чомусь її поміщено при кінці книжки. Він чітко описує похід на Київ. Зазначує, що в поході брали участь дві українські армії, два українські уряди, між ними не було повної співпраці. В УГА на командних становищах сиділи австрійці, які не розуміли нас і наших національних стремлень.

Автори Мишуга і Дяків твердять, якщо б наші об'єднані армії повели б наступ на Одесу то ми зиграли би війну. Не можемо забувати, що обі армії були без зброї і перемучені. Якби вони пішли на Одесу то так само зазнали би прогри, якої зазнали і антантські війська. Та зрештою наші війська вже були коло Одеси і мусили відступати бо проти нас була Антанга, яка поперала Денкіна. Це чомусь автори не могли зрозуміти.

По програних змаганнях ми тоді сиділи по таборах на скитальщині у Польщі, Чехії і Австрії і в тодішніх журналах і газетах появлялися статті, які займалися самооплюванням і які не приносили чести нашій нації.

Дивує мене, чому видавець і головний редактор помістили статтю май. Дякова у якій ганьбить пам'ять С. Петлюри? Чи мало його ще паплюжать вороги. Як ми будемо вигребувати з архівів різні статті по програних змаганнях, які в більшості не надаються до друку тоді ми мусимо цофнутися на 50 років назад.

Ми під час наших визвольних змагань мали два періоди — республіканський і гетьманський і я уважаю, що ми не повинні паплюжити провідників визвольних змагань.

Було б побажанням, щоб у наступних томах містилися статті і світлини про українській армії. Перестаньмо бути регіоналістами, а будьмо соборниками, якими були Покійні Петлюра, Коновалець, Мельник, Бандера і Ребет.

Федеральна
Кредитова Кооперативна Самопоміч
2351 W. Chicago Ave -
Chicago 22. Ill.
Телефон: NU 9-0520-1
Принймає вклади — уділяє позики

Години праці:
вівторок і субота 9 - 2-ої
вівторок і п'ятниця 6³⁰ - 8³⁰ вечором

Скористайте з обслуг
з вашим приїздом до Чікаго

Місько Макольондра „має балак”

Сервус Ферайна!!!!

Шооо?! Фею збунтований, думависьи в свої поківаній каляпітрі жи твого Міся ведлі сафатової долини льос жицьовий з фасоном вислав?.. Шооо? ... Жи ніби мі заткало, як Фидя Юшку по пенцаку з виноградом в Рипчипчїні?.. Ти жлобе на завісах, та то іно порадних костуся до себе на урльоп кличе, а всяких зараз то вона не бере, бо сі їх куцає, ніби боїт!! Найліпший доказ ведлі того то є то жи ти й я ше сі по світі за неньку мучимо!.. А жи сі ніби ведлі балаку заткавим... Ну, тс льос так хтів, жи коли мі на мелюдію до балікані збирало то все якась зараза сі до мене пришторцувала й як не волосі то пазнокці мі навалювали... А яким був ведлі здрувка окейдокей ло мусівим натхнене переривати, з штосу вискакувати, бо все якась холера хлопови до перешкоди ставала... От наприклад і ведлі него: Той балак жи зараз відвалюю до вас, то го мавим тому місяць калапуцькати, до Стеця-Стечишина слати би сі в різдвяних «Вістях» об'явив вам, як Мошкові сьвітій Нікодем на горі синайскї... І що сі стало?.. ціла купа непшиемносці... гранда наваллянка на простій дорозі!.. Поїхавим до нашого Де-Вуся, жи то зараз на вест Канаді сі штїлюнково закопав, би го' духово потїшити і ведлі писаня поезїї підрайцувати. Думавим, жи як зобачи жи до Вас жлоби балак тну в іго хавірі, то й він надхнене зарве й шось нашрайбує.

А сталосі так жи му мусів помагати з пивниці воду помпувати... Йо... Так ту через десять днів і нахтів дощ шїрваркував, жи всім пивниці позаливало й я мусівим їму ведлі помповані калабані поміч відставити й іно тїпер, якисьмо заразу на сухо обробили, пишу до вас кохасі грипс... Незнаю, чи го в різдвянім виданіс зобачите, али в великоднім то хїба напевно... й якис замість «Христос Раждаєсі» вставиш «Христос Воскрес», а за кутю поставиш веселе яйко, то будеш мав брїф ап ту дейт і актуальносць від того сі тїж не зміне... Али ану ж таки ше він зафалює начас?.. всьо сі може станути в добі атомові... Шо несе?.. Аво тому три мінуті зателефонував ми хоружний Мацей Заяць з таборової компанії робочаїв, жи з Монреалю прифалював летадлом сетнік Панчук Богданко і буде в такого другого сетніка від пільотів Василя Єлиняка жи є потомком першого русина жи сі українцем в Канаді вабив і жи разом з Девусьом треба буде туди з візитом пофастригувати... Останній раз то видівим Панчука ше в Лондоні на Сасекс Гарденс де то він був головов Субу й татуньом фамули. Йо, треба буде го відвідати...

Гей, Ферайна... Чи знаєте жи наш фейо Стець-Стечишин грає грека?!.. Та йой! Перестав граи макарана й грає грека!!! Перестав фалювати на ваканц до макаранскої кукуруди й пофалював до Греції ведлі клімату й серцових вивчасуф. Аяя... Гей, селепи жи в фатерлянді кіблюєте... знайдїт мому Стецьові яку зьдїру би сі фїнансово надшарпає, ведлі здровля підупаде й ше го може на гладкій дорозі нормальний німецький шляк трафити!.. і всьо без сердушко в романтичний десень грейков вазов штуркнене!!! Ратуїте хлопа самого від себе, бо потім то шесьти готові до «Вістей» нового варята шукати би сі з ними мордував... А тепер вам скажу що нового в наших вояцкїм сьвітї... Наш Владзьо Малинович фон Малина й цу тернина зложив ми був візиту... ая... ніц сі з часів Гайделяґру й Радольфцелю не змінив іно жи му диферблят сі трохи перенїцував ведлі науки й жонатого стану. Є жонатий, дзєцятий і є дзїндзїнером від рузьних шовків і других бабских невимовних у Франції. Іго адресу знаєте, бо він є репрезентантом «Вістий» на Францію і адреса є на задні стороні газьоти... Моцні споважнів і є страшно вченим і патрійотом-страдательом за неньку. Позатим їзди по цілім сьвітї й іно сі приглядає в котрі то країні кубїти не вимовні з едвабу носят, так він туди іго ше венцей посилає... Зробилисьмоси мордоодбїця і він ми їх вислав штири штуки... Моцні ти Владзьо за них цілююруці.

Наш Стахо Загаческі написав нову ксьонжку ведлі гісторії рїмінського Сан-Таборїно й іго впливу на модерну італїйську цивїлізацію і культуру. Дав вже манускрипт Елерсонові фон Рихтицкїй би як шо там вилетїло з него, то би то запхав туди цурїк і заткає Корком. І ту книжку має видати наша станиця в Шїкаґо... Знаєте, мусим за ту працю Стаха подякувати дохтірови Галанові з Америки... ви си го пригадуєте, був в нас у Рїміні, пообходив цілий ляґер, погусьтався на карузелі з Ясьом III-тим і потім витяв до нас страшний балак, жи він з нами бо він капїтан від підводної артилерії Галлицкої Армії і му сі вправи під виноградом страшні подобають і жи мие страшно зорганізовані ведлі дисциплїни й жи ненька нам посту на штирох кексах в Бєлярїї не забуде, а він всім русинам в Америці скаже жи з нас ше буде як не американський Джї-Ай, то хоць добрий робочаїв в копальні... Не знаю, чи му Ясьо дав яку різьблену касетку зареквіровану в гуцульскї робїтні (як сі дїгнїтажи зближали до моїх гуцьків, то ті сі з радості аж в таборовій лятрині поховали, а рузьні різьблені гіклі позапихали попід цельти й причї), видно жи не, бо пан капїтан з УґА, той жи так нас моцно хвалив і кричав жи він з нами, торїшнього року змінив фасон... Ая, видно не забув жи му не дали касетки!.. На Лїстопадовім концерті виліз був на амбону й ні звїдси ні звїдти причепїв Рїміні й нас до Лїстопадового Зриву!.. Сказав, жи як був в Рїміні, то ми всі накупу були до люфту, ніби дїдька вартї... Йо, набалакав таку купу дурниць, жи хоць сядь і сьмійся на повний писк... Не було в нас організації, ми були до душі, а наші оберселепки до люфту, ітак далі і так далі... І то ше, бо сі його балак не згубив для історії України, то го надрукував в американських наших газьотах... Аяя... Ви напевні читали той його балак і реакцію на нього наших кумплїв і тому не буду про то цяхати іно скажу, жи пан Сендзя Левїцкїй жи є одним з шарж «Броди-Лев» файно му шурнув в Ідноднївці того товариства... Гратуляції панї сендзьо!.. Отуж наш Загаческі не витрїмав і написав ксьонжку про наше Рїміні. про театр, юнгів, гімназію, дяківскї курси й другу «Веселу ватру»... Йой, страшно сі наш Стахо здурив тим Лїстопадовім концертом... Тай й ніби вашого Міся то ведлі духового почуця підюрґало, жи з капїтана кобилячої маринарки жи так то кляво баєрував нам за штахельдратом раптом зробився такий фей!.. Ну, али кажи сі трудно, часи сі міняють... В Рїміні то був дохтір і сотник Галан, а тепер ставсі з него якийсь галган... Али то ніц, він сі ше вироби, коли й де, то не знаю, али знаю жи сі вироби... .

Напевно всі знаєте жи наш ойцец пулковник і дохтір Василь Лаба дістав бєфердирацію від екзильного жонду на генерала... То му сі давно належало... Панї ойцец і генерал, Гренадир Макольондра бє Вам в дах і моцні гратулює!!!

Наш Олесє Лїсяк зараз сі бави в драматиста ведлі сцени й склепав цузаминдокупи шось таке жи ніби є ревійов (хоць є і такі фраєри жи кажут жи то чиста траґедїя) і вабїсі «Найкраці хлопці з дивїзїї»... Али таки найфайнїший з тих хлопців з того триятру то є наш Го-Го фон Слуп-Слупчинскїй, али він тягнї іно шнур від куртини і на сцені сі не показує, а шкода бо би го могли за маркантний пункт вжити, такий файний... Наш Елерсон дочикавсі фїльмових гонорів хоць не в Голївуді.

В Канаді в Онтарїю знайшлисі смакоші правдивої штуки драматичної і скинулисі на тацу, купили купу поржавилих штудерів і обрїзанців і заложили фїльмову Упу, іно жи стрїлеют сьліпаками... Купилисі таборове видане «Жорстоких сьвітанків», али ніц не могли сі до жорстокости сьвітанку на двох кексах і півлітрі кипятку достосувати... Так пішли на діету й на голодний кендзюх шафа їм заграла!.. зробили такі жорстокі сьвітанки на екрані, жи іно ті з сильними нервами можут сі вільно на екран дивити... Всїх кубїт і тих жи не є члон-

ками жодної нашої політичної партії, ніби жи маюг не-загартовані, слабі нерви, то їх посторонками до лавки привязуюг, би під час антракту з емоції поза кіно не по-виривали й під яке авто не влізли безпачи... Такі там гуки й експльозії жи малих бахорів негускаюг ганц на салю, хіба жи мама гварантуе жи дитина мае подвійну пеленку, або циратові майтки...

Наш Елерсон де Любомирський мав там грати самого Сталіна, али з того шось ніц не вийшло й він типер грае мармоліка, іно жи приватно.

Наш Ясьо 3-тий фон Яськевич жи е зара в Австралії фурт і вцьонж мордуе сі з тамошним жицем комбатанц-ким ведлі обеднані, поеднані, али шось му то помалу лі-зе. Кажут, жи наш кумпель Дубровий де Діброва гербу кангур секретно добалакаві з жондом австралійським і пообіцяв му витренувати з наших там селепків кавале-рію на кангурах для мордопраня в Ветнамі... Шось маюг премонішин жи з того вийде фук, бо нашого хлопа ледво в макаранії до моря далосі затягнути, то й як селета вдасці на кангура висадити?.. на козу, то ше може, али на кангура?..

Чувем жи Місько Косачевич-Яворський е бельфером високого універку в Америці й жи то заслуга іго жінки жи хлоп ставсі на старість порядним обивателюм... Тяж-ко в то повірити, али всьо е можливе в добі гайдродже-ну й го-го гірльс... І хто би си міг подумати жи дожие того жи подриги свінтего валентега назвали нашим та-боровим го-го?!! Правда, як хлоп був шкутом то називав «го-гом» то жи сі обцасу чіпае... (Ти сі мій Го-Гусю не об-ражуй, али так було!). Є іно ше потіха, жи ті кунвульсії ведлі танцю то таки напавду го-го варті...

В остатнім тижні жовтня бувем з нашим Де-Ву в Ед-монтоні. Він мав там вечір ведлі літератури й поезії на конто літературно-мистецкого клубу, а я мав хіру на конто мого приїзду з грук моїх там кулезів жи е в наші там станиці... Йой, був то такий там баль, жи проши сі-сти!.. Вся пацалиха була в суботу в хавірі ідного з кумп-лів. Не можу го по назвіску назвати, бо би му то могло наглу й керваву ліворуцію на здорову голову принести... видити, він свою малжонку вислав за сему мило на ерго-лонгсурльоп, би сі ніби перевірила, а сам в той час замінив власну хавіру на дивізійний штилюнок... Йой, кажу вам, тільки сі наших фраерів туди на муштру за-мельдувало, жи хавіра в швах тріскала... Дижурним вед-лі дінсту був наш шпіс Радьо, а ладували трінкбехери спочатку наш Бабійцьо з Цьвіцьком, а їм перешкаджли Ігорцьо Шанкоскі жи е бельфером на універку й колись був юнгом, а потім сі гаратав в Кореї, а тепр сі гаратае з надхнінем, ніби е тиж поетую і маршалок Котовський жи поміг Манергаймові в Фінляндії войну виграти. Був там і льокальний поета Да Мур фон Мурилка й він ти всім балікав жи знае дужи довгі й файні вирази стар-рорускі й їх всюди вплиае. Али кульмінацією пацалихи було то як си наш Ігорко став з Ясьом Партика-Парське-вичом ведлі поезії до слуху промовляти... Ясьо Парське-вич е на цілу Канаду й трохи Аляски організаційний диг-ніташ від католицкого зіхерунку асекураційного, ніби Товариства свїтового Миколая і тиж е високов рибов в жиццю політичним і ідним словом страшно псважним. І він хтів до завіяної ферайни витяти балак ведлі літера-тури, а наш Ігорко му поставив контра!!! Али то всьо на-правим поета ДеМур, бо став муром межи літератами й дав Ігоркови бомбу пива, а Ясьови усьціск патрійотичний. То ці було сигналом до дивізійних пісень і їх так всі ре-віли сентиментальні, жи аж сусіди вибігали надвір зоба-чити де горит... Йо, клява була біба й поскакунок!..

А знаете фраери, жи сі наш Ромцьо Літвінец окулту-нив?.. Йо, взяв си нашу кубіту, львовянку жи сі Оля кли-че... Йо! І вона му типер ніц іно яйка саджені по львів-скому вари для густу жицьового... Ясьо Доросевич думае продати риставрацію, а потім за ті гроші грати в лябета до кінця жицьової морденги... Йо... Файно сім забавив ме-жи ферайною іно жи ми наш Мацько Васильцьо шось дуже сумним лази... Здаесі, жи му Ромцьо Дринда при гімнастиці пластунакй через город перебіг і грядку ма-

каранів нарушив і му сі замість шпагеті ріпа вродила... Йо, було в Едмонтоні...

А знаете ви жи в Риміні за неньку сі мучили, шо то сі з нашим дохтіром Роздільським Богданком стало?.. Отуж він е тепер в Саскатуні дохтіром від патологічних нер-вів і наглої вурдзьохи і трохи сі нервуе на універку, а решта то приватно в хаті... Він ці жонатий і дзецятий... Йо... Мае трох синальків і куждин е українським бойс-кавтом, ніби пластуном... А іго малжонка то е ніхто ін-ший, іно наша Нуся Фігурка!!! Йо, та з Річійоне... і сі ніц не змінила, була свов, кобітов і е нев далі, а дохтір був своїм хлопом і далі ним е в бойовий десень!.. Ям їм склав фасонову візиту в листопаді... Йо...

Ну, пора ми гамувати поцьонг літерацкі ведлі балаку з вами, ферайна... Як вас мій грипс захопи ше перед Різ-дом і Новим Роком, то вам жичу всього в файний десень, бисьти сі кутьов не обіли, бо вас здуе, як корову від мок-рої соломи... А як го дістанете перед Великоднем то тиж не буде бідося, бо вже вам весолого яйка пожилати мо-жу... Чи так, чи сак жилаю вам і вашим фамулам як-шосьтесі й на таке доробили, всьо шо си іно забажае, а найважніше бисьтесі ведлі здрувечка моцно тримали і до ворожки за скиданім вугля ведлі вроків не бігали... А нашим татуням генералам Шандруківі й Крагові й ойцу-дохторові Лабі жилаю то, шо всім нам і ше більше, бо вони того варті й від нас сі невідвалили, а далі чуют-сі такими селепками як і ми всі разом... Вий, аго знаю!!!

Ваш кулега ланьцуховий, гренадир гранди 31-го полку, львівський батяр Місько Макольондра.

НАТО

На паризькій конференції, яка відбулася 18. 11. мину-лого року, між державами НАТО з Францією щодо даль-шого користування на французькій території пристанями, нафтопроводами, леговищами і іншими середниками. Од-наче Франція не виявила великої охоти співпрацювати з країнами НАТО, а хоче бути самостійною і не бажае, щоб на її території знаходилися війська НАТО. Вона хо-тіла б (себто президент де Голь), щоб війська НАТО в Європі були лише під командою Франції. Виходить, шо країни НАТО маюг поносити тягарі оборони і рівночас-но обороняти і Францію.

✱

Вкінці грудня 1966 р. в різних європейських і амери-канських фірмах замовлено на суму 300 міль. дол. збуду-вати нову Остерігаючу Протилетунську Систему, яка буде тягнутися від Північної Норвегії до Туреччини. Остері-гаюча Протилетунська Система має назву NADGE (NATO Air Defense Ground Environment). Франція також пого-дилася включитися до спільної акції і фінансувати її бу-дову. При її помочі буде можна скорше розпізнати во-рожі літаки і збільшиться можливість кращого застосо-вання протилетунськими ракетами.

ФРН

3-го січня 1967 р. до бундесвери рекрутувалося 9.900 добровольців і 40.500 вояків. Нині бундесвера начислае 468.600 вояків в тому на 25.600 старшин 20.000 професій-них старшин. Рішено, шо військова повинність буде три-вати таки 18 місяців, бо з зменшенням її до 12 місяців бундесвера не буде розпоряджати бойовими дивізіями, щоб вони були готовими кожночасно стати в обороні ФРН і Європи.

✱

В листопаді минулого року відбулися у Вашингтоні роз-мови між представниками США, Англії і ФРН щодо пе-ребування союзних військ в Німеччині і коштів, які має платити ФРН за стаціонування союзних військ на своїй території. США і Англія е тої думки, щоб зменшити со-юзні війська, бо зменшилася загроза з боку СССР в Ев-ропі, а збільшилася можливість скорого транспортування війська з США до Європи. США хочуть таки забрати з ФРН 70 тис. своїх вояків. Бонн е одначе тої думки, шо зменшення союзних військ е не потрібне. Після конфе-ренції стало відомим, шо США таки бажають з ФРН заб-рати 2 дивізії, а Англія також зменшити свою армію.

З ЖИТТЯ КОЛ. УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ У СВІТІ

З'ЇЗД МАТУРИСТІВ

20 років тому, а саме 28-го серпня 1946 року в таборі українських полонених в Риміні, Італія, відбулася незвичайна на той час і в тих обставинах подія. Це був випускний вечір для 110 юнаків, які успішно здали іспит зрілості-матуру в таких невідрадних умовах перебування в таборі полонених. Це було також офіційне закінчення праці Української Гімназії в Риміні.

Від того часу пройшло 20 довгих років. За цей час сталися великі зміни не лише в приватному житті колишніх юнаків, а тепер повновартісних громадян української спільноти, але також і в житті цілої еміграції. Відбулося, наприклад, наше розселення майже по всьому світі. Разом з українською еміграцією розсіялися геть по всій земній кулі і наші друзі, колишні випускники Української Гімназії в Риміні.

І от 1966 року всі з'їхалися, щоб разом відзначити 20-річчя тієї події, яка сталася в Риміні, тобто 20-річчя матури. Ті наші друзі й професори, які через фізичні перешкоди не могли прибути на з'їзд, прислали нам привітання, отже духово вони також були з нами. З'їзд ма-

З'їзд матуристів в Торонто

туристів відбувся в Торонті в днях 3-го і 4-го вересня 1966 року в залі Української Католицької Церкви Св. Покрови при 18 Лідс вул. в Торонто, Канада.

В суботу 3. вересня о годині 2-ій пополудні прибули на залу члени комітету, а після того почали прибувати наші друзі зі своїми дружинами. Першим прибув і зареєструвався наш директор гімназії д-р Мирослав Борисюк. Хто з нас не пам'ятає директора Борисюка? Це був тоді молодий, енергійний чоловік, якого всі ми поважали, але разом з тим і боялися. Але 20 р. зробили своє. Сьогодні д-р Борисюк увесь сивоволосий, правда трохи став округліший, ніж ми його пам'ятаємо з Риміні, проте на обличчі досить свіжий і енергійний. Однак всі ми мусіли сказати йому свої привітання, бо він вже забув за цей довгий час. Тут власне і почалися наші зустрічі. Пізніше щораз то більше прибувало наших друзів і ці зустрічі перетворилися в родинну атмосферу. Зустрічаються бо люди, які в своїй юності пережили дуже багато, мають між собою багато спільного, але які не бачилися майже 20 років. Не бракувало тут комічних і жартівливих моментів, було багато сміху й радості.

На зустрічі зареєструвалося 40 матуристів і 3 професори. Крім д-ра Борисюка був ще проф. С. Маєр, а на другий день прибув проф. С. Ільницький. Разом з гостями на залі було около 80 осіб. При вступі на залу матуристи отримували спеціальну відзнаку, яку висилаємо і для тих, які не могли прибути на з'їзд. Пані отримували рожі.

Банкет розпочався вступним словом Голови Організаційного Комітету о. д-ра Мирона Стасіва, який привітав всіх присутніх і попросив о. прал. Петра Камінецького

провести молитву. Після цього о д-р Стасів передав керування бенкетом мгр. Василеві Сірському. Господар бенкету мгр. Сірський представив головний стіл, за який сиділи, крім д-ра Борисюка о. прал. П. Камінецького, проф. Маєра, о. д-ра Стасіва, теж члени Управи Братства кол. Вояків 1-ої Української Дивізії, а саме: полк. П. Силенко, д-р Малецький, сотн. Гуляк, мгр. Верига з дружиною, місцевий парох о. М. Стефанів і інші. Команданта табору майора Яськевича репрезентував його кол. ад'ютант В. Пальчук. Не було, на жаль, між нами людини, яка в найбільшій мірі спричинилася до створення Української Гімназії в Риміні — Їх Ексцеленції Кир Івана Бучка з Риму. Преосвященніший Владика Іван прислав нам напередодні з'їзду листа, в якому писав «... не бачу змоги вибратись в далеку дорогу до Торонта». Але о. д-р Стасів замовив в одного в торонтонських малярів портрет Владика Івана і цей портрет було гарно прикрашено квітами та українськими вишивками в центральному місці залі. Отже їх Ексцеленція Преосвященніший Владика Іван та-ки був разом з нами, хоч не фізично, а духово.

Листа від Владика Івана прочитав о. д-р Е. Камінський. Владика Іван дякував за запрошення, вітає наш з'їзд і передає своє архипастирське благословення. З'їзд вислухав листа стоячи.

Головним промовцем був д-р Борисюк. Прмова його була глибока змістом і повчальна, як і треба було сподіватися. Він закликав нас до дальших осягтів, як особистих так і на громадській ниві. Довготривалими оплесками дякували присутні прелегатові за його щирі промови.

Слідуючим говорив полк. П. Силенко, чесний голова Г. У. Братства. Він насамперед привітав з'їзд та подивляв наш ентузіазм, з яким ми взяли за науку 20 років тому. Закликав також передати наші знання і набутий життєвий досвід наступним поколінням.

Відтак господар бенкету покликав до слова голову Г. У. Б-ва д-ра Малецького, який в свою чергу привітав наш з'їзд і всіх матуристів, як своїх молодших товаришів і бойових побратимів. Разом з тим д-р Малецький зазначив, що осягнення нашої матури наступило не лише завдяки нашому молодечому запалові до науки. Було ще багато інших чинників. Треба очевидно відзначити жертвенну й безкорисну працю професорів, треба відзначити уважне ставлення до Української Гімназії в Риміні з боку Команди табору на чолі з майором Яськевичем, треба відзначити безліч інших дрібніших моментів у житті табору, які сприяли до успішного завершення нашої матури. Про це треба завжди пам'ятати і бути завжди готовому подати допомогу своїм молодшим товаришам.

Привітав з'їзд також мгр. Верига, який зазначив, що Братство задумує видати історію 1-ої Див. Укр. Нац. Армії і закликав матуристів подавати фактичні матеріали до цієї історії. Ці матеріали мусять бути підперті конкретними фактами, інакше вони не матимуть вартости.

Після того господар бенкету зачитав численні листовні привітання.

Останнім на бенкеті від імені всіх матуристів промовляв о. д-р Стасів. Він висловив подяку д-рові Борисюкові за його промову, подякував усім учасникам за участь у з'їзді. Нав'язуючись до Української Гімназії в Риміні о. д-р Стасів з особливою вдячністю відзначив безкорисну працю з нами наших професорів та визнав цільковиту слухність думок полк. Силенка та д-ра Малецького. Отець д-р Стасів заявив, що найбільше професійних і наукових сил з усіх гімназій на еміграції вийшло якраз з Римінської гімназії. Ми маємо між собою священиків, професорів університету, інженерів, адвокатів, лікарів. Дехто з нас легковажно ставився до того матурального свідчення, яке ми отримали в Риміні, але тим часом воно відкрило нам двері до університетів Зах. Європи й Америки. Тому сьогодні ми складаємо найсердечнішу подяку професорському складові на чолі з д-ром Борисюком, Команді табору на чолі з майором

Яськевичом і всім тим, хто чимнебудь спричинився до досягнення нашої мети.

Але понад все ми складаємо нашу подяку Їх Ексцеленції Кир Іванові, що в таких тяжких для нас часах передбачив небезпеку деморалізації й безділля, яке грозило нам тоді ще зеленим юнакам, і піддав думку Команді табору створити Українську Гімназію. Він же перебрав особисту опіку над Гімназією і над цілим табором.

Після цього господар бенкету оголосив, що з нагоди з'їзду було вислано дві телеграми, одна до Їх Еміненції Кардинала Е. Тіссерана, а друга до Їх Ексцеленції Архиепископа Кир Івана Бучка. Треба тут відзначити, що наш шановний колега Степан Музичка, який тепер є професором університету в Ньюфаундлені, Канада, прочитав під час обіду кілька своїх цікавих фейлетонів з нашого громадсько-політичного життя.

Бенкет закінчився молитвою «Достойно Єсть», столи були прибрані з залі і почалася забава. Забава тривала до 12-ї год. ночі, під час забави наші друзі робили групові знімки, співали військових пісень.

На другий день в неділю 4-го вересня в Церкві Св. Покрови відправилася Служба Божа для учасників з'їзду, а також панахида за померлих професорів та студентів. Службу Божу і панахиду відправляв о. д-р Мирон Стасів, який сказав гарну, змістовну і надхненну проповідь. Після Служби Божої був улаштований прощальний обід, на якому відбулася ширша дискусія, пов'язана з нашим з'їздом і нашою дальшою працею. Тут треба зазначити, що на залу прибув ще проф. С. Ільницький і п. Василь Гринь — господар на матуральних курсах.

Діловими нарадами керував сам д-р М. Борисюк. Дуже багато цінних і конструктивних думок висловили наші колеги під час дискусії. Обговорено плян нашої дальшої праці.

1. Залишити теперішній комітет діючим до кінця цього року. З початком 1967 р. переслати весь архів на адресу д-ра Борисюка; 2. Поширити комітет на всі країни, де є наші друзі.

На Америку членами комітету вибрано: а) Д-р Мирослав Борисюк — Стемфорд, США; б) Ярослав Черник — Нью-Йорк, США; в) Зенон Ціховляс — Йонкерс, США; г) Молодимир Маєвський — Вашингтон, США; ґ) Володимир Яремович — Філадельфія, США. На Англію і Європу: Василь Борецький — Лондон, Англія (приїхав на з'їзд з Англії). На Австралію: Мирон Лапка — Парксайд, Австралія. На Південну Америку: Іван Жибак і Д. Вітошинський — з Аргентини.

Всі члени комітету мають тримати контакт з теперішнім центром в Торонто, а починаючи з 1967 р. з д-ром Борисюком.

Адреса: **Dr. Myroslaw Borysiuk,**
36 Rippowam Rd., Stamford, Conn.

3. Зробити слідуючий з'їзд з нагоди 25-річчя матури в 1971 році на «Союзівці» в Америці. 4. Добре підготувати і видати Пропамятну Книгу з нагоди 25-річчя матури. 5. Звернутися до всіх наших друзів, щоби подали до комітету не лише свою адресу, але також коротенький життєпис і теперішнє становище (професія, фах, громадська праця і т. д.). 6. Під час прощального обіду о. д-р М. Стасів оголосив збірку на Український Католицький Університет в Римі. Декларовано около \$ 1000. Тому звертаємось до всіх наших друзів, які задекларували але до цього часу не переслали своєї датки, як рівнож до тих, які бажали б щось зложити на повищу ціль, вислати ваші датки не пізніше 1-го грудня 1966 р. Всі ці гроші о. д-р Стасів перешле до нашого Патрона Їх Ексцеленції Кир Івана Бучка, який в свою чергу передасть Їх Еміненції Архиепископові Кардиналові Йосифові Сліпому. (Чеки, або грошеві перекази слати на ім'я о. д-ра М. Стасіва).

Так закінчився з'їзд матуристів з нагоди 20-річчя матури.

Тому й ми, члени комітету кажемо: «Щастя Вам Боже на все добре!!! Хочемо зустріти Вас знову за п'ять років».

Організаційний Комітет

З ЖИТТЯ СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ І УД УНА В АДЕЛАЇДІ

3-го жовтня 1966 року станиця Б-ва в Аделаїді (Австралія), влаштувала удекорування кол. дивізійників пропам'ятною медалею св. Архистратига Михаїла, що видала ГУ Б-ва.

На святі були присутні майже всі представники діючих українських організацій на терені південної Австралії. Удекорування перевів сотн. Р. Бойцун, який спеціально прибув аж з далекого Нью Кастель.

Свято відкрив короткою промовою голова станиці п. М. Кіналь, та викликав до удекорування 13-ох дивізійників. Уставилися всі, як колись, під ряд, а команду перебрав сотн. Бойцун.

Перед церемонією удекорування промовляв сотн. Бойцун. Він представив історію творення Дивізії, згадав про вишколи, бій під Бродами, побут на Словаччині і Югославії, бої під Гляйхенбергом і Штраденем та капітуля-

Дивізійники в Аделаїді. Сидять зліва: Загоруйко, Коваль, Олесницький, гість сотн. Бойцун, Йосепчук. Стоять зліва: голова СУК інж. Зозуля, закритий Єремін, Курпіта, Бойко, Станько, Котис, Кіналь

цію. Сьогодні наші дивізійники проживають по всіх континентах, вільного світу і всіх єднає одна ідея та мета.

Найбільш зворушливим моментом було вручення медалі і пропам'ятної грамоти старенькій матері бл. пам. пор. М. Пасічинського та пані Рудичів-Жолкевич, якої муж і син залишилися на брідських полях. Це була дуже зворушлива хвилина і не одному з присутніх покотилися сльози. Це ж були перед нами оті українські матері-жінки, які віддали своїх мужів і синів в обороні рідної Батьківщини.

По офіційній частині відбулося скромне прийняття, влаштоване членами Станиці. Промовляли представники українських організацій. Від Української Громади — заступник голови інж. С. Григорців, від Української Школи — п. Т. Пасічинський, від Пласту — сен. Пластун інж. В. Соловій, від СУМ-у — п. В. Катрук, від Союзу Українок — пані Онішко, від АБН — п. М. Шевчик.

Варто згадати ще промову п. інж. Добриденка, новоприбулого кілька місяців тому з Англії, який зголосився до нашої станиці і став її членом.

Вечір відбувся в милій і товариській атмосфері. Станиця докладає всіх зусиль, щоб на будуче робити частіше зустрічі, бо вони з'єднують всіх в одну велику родину.

Присутній

ВАЖЛИВІШІ РІШЕННЯ ТА ДОСЯГНЕННЯ В ПРАЦІ БРАТСТВА «БРОДИ-ЛЕВ» ЗА 1966 РІК

Б-во «Броди-Лев» на своїх Загальних зборах в Нью-Йорку, дня 19 листопада 1966 року, рішило вислати своїм членам, прихильникам і людям доброї волі Різдваїні Побажання. При цій нагоді залучено короткий звіт про працю і фінанси Братства, яке вже 15 літ плекас культ поляглих за волю України та опікується українськими воєнними могилами.

В цім році до таких важливіших подій належить зачислити доповнення картотеки могил, удержуваних Б-вом та скомплектування архіву братства, побудову пам'ятника на могилі кол. дивізійника і довголітнього совєтського в'язня Іринєя Сапруна у Відні. Частинні допомоги були вислані на покриття коштів побудови пам'ятників на могилах бл. пам. Кубашевського в Брюсселі та м'р Бенцалє в Мюнхені. На докінчення будови пам'ятника для українських примусових робітників в Зеебах коло Шпіталь, в Австрії, Б-во вислало 200 доларів на руки о. майора Д. Ковалюка, кол. військового капеляна.

Вислано рівнож пожертву в сумі 50 доларів на спорядження пам'ятника на українському цвинтарі в Мюнхені.

Праця Б-ва не обмежувалася, однак, тільки до побудови пам'ятників. В день Зелених Свят організовано відправи у стіп могили пам'ятника в Глен-Спей. Це заслуговує на особливу увагу, бо в поклоні поляглим, в боротьбі за волю України взяли, крім комбатантських організацій, численного громадянства і хору «Думка» з Нью-Йорку, представники політичних організацій, а головне репрезентанти молодечих організацій.

На терені Нью-Йорку Б-во брало також активну участь в громадському житті.

У великій мірі члени Управи Б-ва причинилися до творення Координаційного Комітету українських та українсько-американських ветеранів. За цей короткий час зазданий Комітет проявив велику діяльність, організуючи або спонзоруючи академії, зустрічі та забави кол. вояків.

Плян на наступний рік уже опрацьований. Як одно з головних завдань є намічена побудова нового пам'ятника на могилах 39 наших друзів-дивізійників, похоронених на військовому цвинтарі в Фуа Пас в Італії. Б-во дістало дозвіл на побудову пам'ятника і праця вже почалася. Потрібна є також поправка поодиноких могил, а головно потрібна опіка над Українським цвинтарем в Грацу. До цієї пори, виглядає, ніхто цим місцем не цікавився і теперішній стан є справді жалюгідний.

Починають і тут, на американському терені, виростати могили самотніх комбатантів. *Обов'язком Б-ва є перебрати охорону і опіку над цими могилами. Тому Б-во звертається до так жертвенного громадянства про піддержку.*

СПРОСТУВАННЯ

У Вістях Комбатанта появилася стаття про Капітулу пропам'ятних відзнак 1 УД УНА, в якій сказано, що недіяльність Президії Капітули в Лондоні змусила інших членів на власну руку перевести референдум, та перевибрати Президію і перенести осідок Капітули до Канади. Рівнож закидається Президії, що вона замкнулася в «Гетті». Що властиво автор статті розуміє під словом «Гетто»?

На ці закиди Президія Капітули заявляє слудуюче:

1. Президія діяла на підставі правильника, в якому є точно очеркнена діяльність Капітули,

2. Президія мала зв'язки із буєшими дивізійниками в цілому вільному світі.

3. Президія уділювала інформацій всім, які зверталися до Капітули, дуже часто не в справах відзнак.

4. Президія Капітули була заскочена створенням Капітули в Чикаго, однак по нараді потрактовано як Капітулу місцеву для видачі комбатантської відзнаки на американському континенті.

5. Члени мають право перевести зміну, однак цю зміну треба перевести через існуючу Президію, яка зі своєї

сторони на бажання членів мусить, перевести референдум.

6. Покищо не одержано листів від членів Капітули в яких вони вимагали б перевести референдум, тому Президія надаліше залишається без змін особового складу із осідком в Лондоні (Англія).

За Президію Капітули:

М. Длябога
(голова Капітули)

М. Білий-Карпинець
(секретар Капітули)

ЗВІТ Ч. 2.

З діяльності Капітули пропам'ятних відзнак 1 УД УНА та битви під Бродами

Капітула була основана у часі, коли ще не було Братства 1 УД, однак на перших Основуючих Зборах члени одобрили існування Капітули.

Капітула існує на підставі правильника затвердженого для 15. вересня 1951 р. п. генералом П. Шандруком, як бувшим командувачем УНА.

В склад Капітули входять слідуючі особи, бувші члени 1 УД, а саме: пп. М. Длябога, А. Тимкевич, Д. Порожняк, П. Силенко, Р. Долинський (помер), Г. Сосідко, М. Білий-Карпинець, В. Яворський, Р. Барницький, Я. Гаврих, отець Канцлер М. Левенець, В. Підгайний, В. Козак, В. Керод і О. Городиський.

Екзекутивою Капітули є її Президія, яка складається з трьох членів, гол. М. Длябога, заступник гол. Р. Барницький і М. Білий-Карпинець — секретар.

Осідок Капітули є Лондон (Англія) тому, що тут є найбільше дивізійників, та тому, що в ОбВУ булє і є найбільше з організованих бувших членів дивізії.

Завданням Капітули було видати дві відзнаки, а саме 1 УД та битви під Бродами, що вона і зробила.

Свою діяльність Президія почала без пена в касі, а щоб видати відзнаки потрібно було мати на початок околє 200 фунтів, ці гроші треба було позичити у різних організаціях, як СУБ, ОбВУ та інші.

Відзнаки були видані у Німеччині, тому що там ціна видачі була найдешевша. Всі справи, які були зв'язані з видачею відзнак у Німеччині полагоджував п. сотн. В. Козак Цілість праці з видачею відзнак була виконувана головою Капітули.

Відзнак 1 УД УНА видано 2000
Відзнак битви під Бродами видано 500

	1 УД УНА	БРОДИ
Продано членам 1 УД	1608	284
Видано родинам пропавших	34	57
Видано Інвалідам	6	2
Видано приватним Збирачам	6	7
Пропали в часі пересилки	18	8
Нерозчислених в продажі		
П. П. Силенко 9, п. І. Шостак 30	39	
П. І. Шостак 20, п. сотн. В. Козак 10		
	1711	388

Залишилося до розпродажі 1 УД 289
Залишилося до розпродажі Броди 112

Крім цього залишилося ще досить багато стяжок до відзнак Броди, які можна набути додатково, як хтось потребує.

За цілий час вплинуло до каси	фун. 1111.18.00	
З чого позичка	фун. 264.13.06	
Відсотки	фун. 62.09.09	
За відзнаки	фун. 784.15.03	1111.18.07

Видатки:

Зворот позички	фун. 264.13.06	
Канцелярйні видатки	фун. 25.14.09	
Почтка і висилка відзнак	фун. 115.06.05	
Відзнаки	фун. 387.12.04	793.07.00
Гроші ці є ульоквані в Новій Фортуні		Ф. 318.06.06

При цій нагоді я дозволю собі зложити щиру подяку всім тим Вп. Панам, які допомогли мені розповсюдити

відзнаки поміж бувших членів дивізії. Рівночасно мушу із прикрістю ствердити факт, а саме, що Братство на терені США заснувало другу Капітулу для видачі «Медалі» не порозумівшись із вже існуючою Капітулою. Уважаю, що тут воно не вишло якось не так, як повинно б бути, бо ми є всі бувші члени 1 УД УНА. Мені здається, що ці панове, які були в дивізії найкоротше, сьогодні вони мають найбільше до сказання і то неправди. Пишуть про події яких вони не бачили на власні очі, ані не чули із першого джерела. Вони забувають, що живуть ще очевидці, які були в дивізії від самого початку і до самого кінця, та брали участь у всіх боях дивізії. Дезертирами не були і в корпусі власної шкіри не захищали.

М. Дябога — голова Капітули

ДИВІЗІЯ НА СЦЕНІ

1-го жовтня м. р. український театр у Філядельфії під управою дир. Володимира Шашаровського, поставив з дуже великим успіхом музичну комедію Олега Лисяка «Найкращі хлопці з Дивізії». У виставі брали участь знані актори українських сцен: Володимир Шашаровський, Богдан Паздрій і наш дивізійник Володимир Карпак. В жіночих ролях: Марія Лисяк адоптована доня Дивізії (за виконання прекрасних пісень про дивізію) і Юлія Шашаровська. Режисировав музичну комедію Богдан Паздрій.

Понад 600 глядачів мали велику приємність подивляти мистецьку гру артистів, які виявили в комедії свій артистичний таланти, а Дивізії своє щире серце, представляючи дивізійників на дозвілі. Не дармо, що публіка ентузіастичними оплесками вітала кожну сцену у яких гумором розміщували глядачів, але і зворушували до сліз.

Автором музичної комедії є наш дивізійник, письменник, журналіст Олег Лисяк, який старається нарешті вивести нашу Дивізію в «люди», ентузіастичними оплесками був викликаний на сцену, а при виході від публіки одержав щирі і заслужені овації.

В приготуванні комедії були змобілізовані дивізійники: Гого Слупчинський, який оформив декорації і рисунки до програми, та наш директор і композитор Гумінілович, який зараз перебуває в Канаді.

Акомпаніювала проф. Зоя Маркович, а пані Ольга Ковальчук-Івасівка артистично оформила балетні позиції комедії. Дивізійник Михайло Гись адміністрував виставою, а декорації за проєктом Гога виконав п. Сердюк, колишній старшина УНА. Дивізійні уніформи пошив п. Вовнянка.

Артистам щиро подякував голова КУ в США інж. Василь Заброцький, бо якраз КУ заініціювала акцію театральних виступів в більших скупченнях нашої еміграції в США і Канаді. Рівнож подякував і голова філядельфійської станиці Б-ва інж. Богдан Артимишин, бо члени місцевої станиці багато помогли театрові і хоч погода була поганою то зала була вповні заповнена.

Не жалуючи труду і часу прибув на імпрезу зі сусіднього Трентону, Головний Командир Української Національної Армії ген. Павло Шандрук з дружиною. Йому асистував підполк. інж. Михайло Ліщинський з дружиною. При кінці вистави зібрана публіка оплесками привітала генерала.

Справді раділо серце, що наше громадянство має стільки сентименту до українського вояцтва Дивізії і що залишилося вірне визвольним ідеалам на довгому шляху скитання. Своєю вірністю визвольним ідеалам засвідчує громадянство своєю участю у вояцьких імпрезах.

Рівночасно видано гарну програмку, виданням якої допомогли оголошеннями наші установи, лікарі, купці та поодинокі громадяни. На що осінь є заплановане турне театру і треба сподіватися, що виступи театру привітають і інші наші осередки, як привітала Філядельфія.

Теперішня Крайова Управа в США, своєю працею по-важно скріплює традиції української визвольної боротьби.

Глядач

ІХ. З'ІЗД СОЮЗУ УКРАЇНЦІВ ВОЄННИХ ІНВАЛІДІВ (СУВІ) В МІОНХЕНІ

Ранком 14. жовтня м. р., в день Покрови Пресвятої Богородиці, Покровительки Українського Війська, розпочався молитвою, що її прочитав Впр. отець митрофорний протоєрей Паладій Дубицький, ІХ-й Звичайний З'їзд Союзу Українців Воєнних Інвалідів (СУВІ).

Голова Головної Управи СУВІ полк. Микола Стечишин відкрив наради З'їзду та попросив присутніх вставанням з місць вшанувати світлу пам'ять Головного Отемана Симона Петлюри, Голови УВО і ОУН полк. Євгена Коновальця та Голови Проводу ОУН Степана Бандери, що згинули на бойових стійках від підступної руки відвічного ворога України — Москви. Дальшим вставанням з місць вшанували присутні всіх тих інвалідів і вояків, що померли в часі останньої каденції ГУ СУВІ, а крім того, на заклик присутні, вшанували пам'ять визначних українських політиків, вояків і громадян, що відійшли у вічність.

З'їздом керувала Президія в складі: **Роман Дебрицький** — голова, **В. Вацик** і **М. Прозоровський** — заступники голови, **Ф. Бондаренко** і **М. Тижневий** — секретарі. Почесний голова Президії — **ген. Андрій Вовк**.

Між делегатами та членами керівних і контрольних органів СУВІ, разом в числі 25 осіб, засіли представники українських громадських і комбатантських установ і організацій, мгр. Антін Мельник — голова ГУ ЦПУЕН; полк. В. Татарський — голова СУВ; В. Стечишин — представник КУ Б-ва 1. УД УНА; пані О. Лощенко — член ГУ ОУЖ; інж. Г. Комаринський — секретар ГУ УМХС (УЧХ). Ці представники зложили усні привіти та побажання успішних нарад З'їздові СУВІ.

Письмові привіти для З'їзду надіслали: ВПреоєв. Митрополит Ніканор, ВПреоєв. Кир Іван Бучко, Преоєв. Кир Платон Корниляк та до 20 громадських і комбатантських установ і організацій, жертводавців і приятелів СУВІ. Всі ці привіти були відчитані під оплески учасників З'їзду.

Звіт з діяльності ГУуправи охоплював понад п'ятирічну каденцію. Останнім часом через здекомплектування складу ГУуправи (в часі каденції померло трьох і виїхало за океан двох членів ГУуправи) дещо послабла була діяльність ГУуправи, однак головна діяльність — старання фондів і розподіл допомог велася справно і безперервно цілий час, що особливо ствердила Гол. Контрольна Комісія СУВІ.

Цифрові дані цієї діяльності такі: СУВІ має під своєю опікою 280 осіб, в тому числі 209 воєнних інвалідів, 49 старших віком і німецьких кол. вояків та 22 вдови по інвалідах і кол. вояках.

За звітний час — від 1. 4. 1961 по 1. 10. 1966 — Головна Управа мала 308.000.- НМ надходжень і видала в цьому часі 285.000.- НМ допомог, що їх одержували інваліди, кол. вояки і вдови по них в Німеччині, Австрії, Італії, Бельгії та інших європейських і заокеанських країнах. Допомоги розподілювалися за критерієм висоти інвалідності, висоти прожиткового мінімуму та висоти прибутків інвалідів і кол. вояків з їхніх рент, заробітних платень чи інших прибутків. Висота допомог видавалася також за схемою: від 14.- до 20.- НМ місячно на самотнього інваліда чи кол. вояка та по 6.- НМ додатку на дружину і по 3.- НМ на кожну дитину до 16 років. Ті інваліди і вояки, що їхні прибутки перевищували границю прожиткового мінімуму, одержували два рази в рік святочну допомогу у висоті по 40.- НМ на Різдво і на Великдень.

По обширних дискусіях і нарадах, що тривали три дні, З'їзд виніс ряд постанов, що відносяться так до самої діяльності Управи, старання фондів, розподілу допомог, як і особливо до покращання буття всіх підопічних СУВІ з огляду на велике подорожіння прожитку в країнах, де вони перебувають.

Зокрема З'їзд виніс прилюдну подяку тим українським установам, організаціям і жертводавцям, що присилали

ВІЙСЬКОВІ ВІСТКИ

В'ЄТНАМ — ПОЛЕ ДЛЯ ВИПРОБУВАННЯ НОВОЇ ЗБРОЇ

В'єтнам став полем, де американці і інші держави включно з ССРСР у великих розмірах випробовують нові роди зброї і бойове вивінування. Наприклад, американське летунство випробувало 1500 різних проектів. У В'єтнамі перебувають різного рода фахівці, які на місці займаються дослідною працею у випробуванні нової зброї. Про це докладніше звітує Вінчестер в «Natos Fifteen Nations».

Ми згадаємо лише про важніші випробування. Дуже вдалими застосуванням є 20-ти стріловий кріс М-16, вагою 3,4 кг., калібром 5,56 мм. Амуніція є легкою, бо магазин з 20-ти набоями важить 320 грамів і вояк може нести зі собою 600 набойів. Цільність на 460 метрів, максимальна до 2,6 км. Можна стріляти поодинокими стрілами, або серіями.

Новий протипанцерний п'ястук «LAW» (Light anti-tank weapon) вояк легко може нести 3-4 штуки.

Корпус морської піхоти одержав нові модерніші гусеничні вози «Ontos», озброєння — 6 гарматками 16,6 см. Для гусеничного воза не існують ніякі перешкоди, як більші рівчакі, потоки чи гірські перешкоди.

Фронтіві частини одержали крісоподібний гранатомет М-79, вагою 2,93 кг., калібром 40 мм. Вистачить гранаті зачіпити за галузку, щоб наступив вибух і тим знищити замаскованого партизана. Піхотна група зложена з 10-ох вояків є озброєна двома гранатометами, а патруля може зі собою нести до 40 гранат.

Осіньню 1966 р. збудовано 3 радарні станції, які постачають американському летунству з цілого південно-азійського терену метеорологічні зведення. Радар AN/PPS-5, вагою 25 кг. може легко обслужити один вояк, виявляє на віддалі 3000 метрів людей, а до 10.000 метрів авта.

Велику роль відіграє вертолет. Його озброєння збільшилося до 24 ракет і 6 скорострільів. Вертолетами перевозять ранених, постачання, перекидають частини.

Санітарна служба розпоряджає новими модерними апаратами. Є удосконалено консервування крові і уміле її приміщення. Легкі до транспортування рентгенівські апарати уможливають в скорому часі зробити світлин. Мінятурна лябораторія величиною наплевника уможливорює переведення лябораторійних дослідів. Шпитальний корабель «Repose» має 800 ліжок, 2 «штучні легені». На кораблі можна виконати найбільше складні хірургічні опе-

фонди на допомогу діяльність СУВІ, а також звернувся із закликом до громадянства, підвищити допомогіві фонди, бо кошти прожитку постійно зростають.

Під кінець нарад З'їзд вибрав нові керівні органи СУВІ в такому складі: **Головна Управа** — полк. **Микола Стецишин** — голова; **Іван Керестіль** — 1. заст. голови; **проф. Яків Зінченко** — 2. заст. голови; **Роман Дебрицький** — секретар; **Василь Вадик**, **Федір Бондаренко**, **Андрій Пержило** — члени ГУправи; **Іван Варварук**, **Микита Костів** — запасні члени ГУправи.

Головна Контрольна Комісія — **Іван Богомаз** — голова; **Андрій Глінін** і **Микола Гузан** — заступники голови **ГКК**; **Петро Прокопів** — секретар **ГКК**; **Марко Жученко** — член **ГКК**.

Товариський Суд — **Микола Тижневий** — голова; **Василь Кривко** і **Іван Захарків** — заст. голови; **Степан Вишочанський** — член Суду.

Верифікаційна Комісія — **Ніканор Зіневич** — голова; **Василь Гамуга** — заст. голови; **Михайло Мостецький** — секретар; **В. Крушельницький** — Запасний член **ВК**.

ІХ. З'їзд СУВІ закінчився в неділю 16. 19. 66 о год 13.00 відспіванням українського національного гимну.

Головна Управа СУВІ

рації. Нові роди антибіотиків зменшили небезпеку інфекційних недуг.

Якщо є потрібним, то при помочі вертолетів за пару годин, можна перевести шатра і шпитальне вивінування, щоб відкрити польовий шпиталь.

Харчування не змінилося, бо вояки харчуються лише консервами.

АНГЛІЯ

Під час маневрів НАТО брали участь нові англійські подушкоподібні човни SRM (37 тонн) і SRN5 (7 тонн), якими може їхати 20 вояків, або вести тягарів до 20 тонн. Човни з вояками по воді їдуть зі швидкістю до 120 км. Досвіди ствердили, що човни успішно можна застосовувати на водах джунглів, на рижових полях і у пустині.

Останньо американці у В'єтнамі в дельті успішно їх застосували проти партизан.

✱

В США випробовується подушкоподібний човен «Surface Effekt Ship», який зможе вести 1000 тонн тягарів або 800 озброєних вояків. Човен може їхати зі швидкістю 100 кнотів. Довжина човна є 125 метр., ширина 45 метр., водотоннажність 4000 тонн.

✱

Англійський уряд, який нині переживає дошкульну господарську кризу і мусить ошаджувати кожний гріш, рішив відложити зменшення своєї райнської армії в ФРН до червня 1967 р. Він надіється, що до того часу зможе заключити з боннським урядом договір щодо коштів стаціонування своєї армії. Але і уряд ФРН також переживає господарську кризу і мусить також ошаджувати гроші, і тому німці не можуть, як це було до тепер, вповні покривати всі кошти союзників. Хоч Англія вже поробила ряд ошаджень і скорочень то кошти її будуть виносити 77 міль. фунтів. Німці хочуть англійцям заплатити лише 31 міль. фунтів. США погодилися, що вони відкуплять від англійців частину непотрібного військового вивінування на суму 35 міль. доларів, щоб тим способом допомогти Англії. США зі свого боку є дуже заінтересований в тому, щоб райнська армія далі перебувала в ФРН і не була зменшеною.

Фактично кошти стаціонування союзників повинні покривати всі держави НАТО, бо союзні війська не обороняють тільки ФРН, але вільний світ перед Москвою.

США

В грудні минулого року фльота одержала 40-вий атомовий підводний човен озброєний 16-ма ракетами «Поляріс». Човен має 136 вояків обслуги, 127 м. довгий і водотонажністю 4500 тонн.

✱

Пентагон задумує сконструювати ракету, яка зможе виявити ворожі протилетунські батерії і їх знищити. Запроектованою такою ракетою є «Interim arm», яка зможе летіти незаміченою ворожими радарними станціями.

✱

В січні 1967 р. американське військо начислювало в Південному В'єтнамі 382.000 вояків. Від початку війни загинуло 6.406 вояків, 36.000 ранених і 700 пропавших. Ворожі протилетунські батерії зістрілили 445 літаків і вертолетів. В тому найбільше число вертолетів. Найбільше зістрілено літаків і вертолетів протилетунськими ракетами і гарматами советських зразків.

КИТАЙ

28. 12. 1966 р. китайці в Льоп Нор випробували 5-у атомову бомбу. Перший дослід був 16. 10. 1964 року. Силу експлозії американці оцінюють на 20-200 КТ і твердять, що вона має Уран 238 і Уран 235, а не має плутонія. Є одначе побоювання, що китайці у скорому часі будуть мати також і водневу бомбу. Вибухова сила останньої бомби дорівнює силі вибуху американської бомби, яку вони скинули над Грошімою.

Агенція «Новий Китай» заявляє, що Китай буде даліше приймавати до озброєння своєї армії атомовою зброєю і в ніякому випадку не думає про заборону продукції атомової зброї.

ПОЛЬЩА

Польська пластунська організація останніми роками збільшилася на 430.000 членів і начислює нині 1,6 мільйонів членів. В протилежності до пластунських організацій у вільному світі, польська пластунська організація є державною установою і її завданням є вишколювати майбутніх воєнків для армії. Тому вона тісно співпрацює з армією. Одержує від армії вишкільні табори у яких вишколом пластунів займаються старшини і підстаршини регулярної армії.

Армія парамілітарному вишколові молоді приділяє велике значення і на всіх засіданнях керівних органів пластунської організації і на парадах її бере участь міністер оборони маршал Спихальський.

У Варшаві випробувано новий парашут СВ 9, при допомозі його може рівночасно користати чотири особи. Конструктори парашута тим самим уможливають інструкторам велику допомогу під час вишколу спадунів. Бо тепер інструктор разом з рекрутами можуть зіскакувати і під час лету він може давати потрібні і практичні вказівки.

ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНА

Шеф летунських збройних сил Чехо-Словаччини генералполковник Йосиф Васальо, заявив на пресовій конференції, що чеське летунство має велике значення, бо воно мусить обороняти не тільки границі Чехо-Словаччини, але і інших держав агресивного варшавського блоку. Її завданням є першою на випадок ворожого нападу, зустріти ворожі літаки. Летунство розпоряджає понадзвукowymi літаками і летуни з великою докладністю і точністю з різних висот можуть поціляти ракетами кожний об'єкт.

Чи справді чеське летунство є таке справне і хоробре, як хвастається міністер летунських сил, то покаже майбутність. На маргінесі треба зауважити, що у 2-ій світовій війні чехи не пописалися великою хоробрістю.

СССР

Бюджет оборони ССРСР на 1967 р. збільшено до 14,5 мільярдів, коли минулого року було 13,4 мільярдів, що виносить 13,2% цілого бюджету. Бюджет є більший від бюджету з 1963 р. на 6 мільярдів. Очевидно, що збільшення бюджету іде на conto постачання зброї Північному В'єтнамові, який воює головню советською зброєю.

Не треба забувати, що в советському бюджеті є ряд замаскованих позицій, які є призначені також на оборону країни.

Американці обраховують, що советська фльота має 40 підводних атомових човнів, які є озброєні ракетами. Віцеадмірал Маргелъ твердить, що советські атомові човни мають лише 3 ракети, тоді коли американці 16 ракет.

Обраховують, що советська підводна фльота має 400 човнів і 120 ракет.

Сейсмографи у вільному світі в половині грудня минулого року ствердили, що в советському дослідному атомовому центрі в Семіпалатинську, совети перевели нові атомові підземні досліди. Зареєстровано вибухи силою від 20-200 тисяч тонн.

Советський ракетноносець 103 М, це є одинокий понадзвуківий бомбардувальник, що його має агресивний варшавський блок. Ракетоносець може з 55-ма тоннами обтяження піднятися на висоту 13,121 метрів. Його максимальна швидкість на висоті 11.000 метрів є 2.400 км на годину.

Від 14-17 листопада 1966 р. представники армій країн агресивного варшавського блоку в Будапешті відбували наради. На нарадах обговорювано поліпшення бойового вишколу у всіх країнах і щоб подвоїти бойову готовість армій. Представники нарад відвідали малярську армію і советську окупаційну армію. Нарадами проводив командир варшавського блоку маршал А. А. Гречко.

ЗБРОЯ ДЛЯ СЛАБО ЕКОНОМІЧНО РОЗВИНУТИХ КРАЇН

Як повідомляє лондонський інститут для стратегічних студій, для слабо економічно розвинутих країн, які постали після 1945 року і одержали свою незалежність то в першу чергу вони старалися одержати чи купити зброю, а найменше думали про економічну розбудову своїх країн. Вони одержали понад 4 500 модерних літаків, 5 000 панцерів, 224 кораблів, різнорідні накермовуючі ракети, скорострільну і машинову зброю. Більшість тої зброї в тому часі була в дооброму стані. До 1955 р. найбільше зброї продали чи подарували американці і англійці. Після 1955 року ССС почав на велику скалю постачати зброю арабським державам, Північному В'єтнамові і Кубі. США і Англія постачали зброю головню з метою оборони загрозованих країн, а СССРС лише, щоб розпалювати «пожежу світової революції». Нині 12 індустриальних держав світу займаються продажою зброї.

СССР

Заступник головнокомандуючого советськими стратегічними військами генерал-полковник В. Тулубко, заявив советській пресовій агенції «ТАСС», що советські ракети з атомовими головками стратегічного призначення, з найбільшою докладністю можуть знищити кожний ворожий об'єкт в світі. Советські ракетні бази є добре забезпеченими перед нападом ворога і в короткому часі є готовими до дії. Ракети можуть бути вистрілені з самохідних установок і не потребують розвідувальних середників. Нині накермовуючі ракети є найгрізнішою зброєю червоної армії. Генерал Тулубко хвастаючись заявив, мов советські ракети є «найкращими», «найліпшими» і «перевищують» всі інші ракети у світі, бо вони мов є ліпше сконструйованими.

АТОМОВИЙ АРСЕНАЛ КИТАЮ

Як повідомляє чехо-словацька преса, що Китай приготує атомову зброю на всякий випадок. Хоч в міжчасі китайці заперечили ті вістки, але після братиславського радієвого звітлення виходить, що китайці мають 30-50 атомових бомб. Хоч китайські атомові бомби не є такими модерними, які мають США і СССРС, але вистачить ними зробити багату шкоди. Зрештою американська бомба, яка була скинута над Гірошімою не була такою ще тоді досконало виконана. Китайські атомові бомби і ракети сильно затривожили СССРС, бо між обома є напруженні відносини, китайці вимагають від СССРС звороту своїх територій, які зрабували москалі.

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД «ВІСТЕЙ»

По 100 дол.: КУ В-ва в США, Станиця Б-ва в Чикаго; 20 дол.: «Броди-Лев»; по 2.60 дол.: пп. Воднар, проф. С. Музичка, 1.60 дол.: С. Гоїв; 0.80 дол.: Л. Білик.

38 нм.: п. Тарас Чубатий; 11.50 нм.: Мирон Келеман.

Станиця Б-ва в Новому Ульмі перевела під час Різдва святий збірку на пресовий фонд «Вістей» і зібрано 63 нм. Пожертвували: 30 нм.: Мирон Антонюк; по 5 нм.: пп. Василь Вацик, Євген Хмільовський, Петро Прокопів, Михайло Коконівський, Маріян Мариняк, Михайло Цюкан; 3 нм.: Юрій Стеблецький.

Відділ ОбВУ в Ольдгамі — 5 англ. фунтів.

А. Глечко — 2.60 австр. дол.; Н. Висоцький — 0.80 австр. дол.

Всім жертводавцям щиро дякуємо і надіємося, що кол. дивізіонники, які є об'єднані в Б-ві, як також і поза Братством, та всі колишні українські воєнки й надалі будуть морально та метеріально підтримувати журнал «Вісті».

Редколегія «Вісті»

Старанням Станиці Б-ва в Вінніпегу, вручено п. В. Рудникові допомогу в сумі 360 дол. Імпреза відбулася в приміщеннях Карлінг Бревєрісс Манітоба ЛТД. За що належить скласти щиро подяку п. Д. Мазепі, який постаравня безплатно відступити залю.

ВЕЛЬМИШАНОВНІ СПІВРОБІТНИКИ, ПЕРЕДПЛАТНИКИ І ПРАХИЛЬНИКИ «ВІСТЕЙ»

Починаємо 18-ий рік видавання найстаршого військово-політичного журналу «Вісті» у вільному світі, який вже проіснував 17 років, як ідеологічна зброя кол. вояків 1 УД УНА і що в боротьбі з відвічними ворогами України заступив нашу вогнепальну зарю.

Уважаємо своїм обов'язком скласти щирю подяку за виявлену моральну й матеріальну допомогу, головню КУ Б-ва в США, Б-ву «Броди-Леви», Станицям Б-ва в США, Канаді, Європі і Австралії. Рівнож за велику прихильність ГУ ОБВА і його відділам та ГУ СУВІ.

Але, щоб журнал міг появлятися даліше помимо зросту коштів друку, пошти і щоб він був даліше цікавим і актуальним, помимо того, що редакційні і адміністраційні співробітники та його дописувачі дають свій труд вповні безкорисно, тому ми звертаємося до Вас з великим проханням.

1. Зробіте нам велику прислугу, якщо надішлете свою передплату вже з початком 1967 р., а також, в міру Вашої спроможности пожертву на пресовий фонд «Вістей». Рівнож просимо, щоб передплатники вирівняли свої залежності і не були післяплатниками.

2. Просимо наших кольпортерів, щоб по розпродажі журналів сейчас переслали грошові розрахунки представникам або адміністрації.

3. Прохаємо приєднувати нових передплатників, та зайнятися ласкаво збиранням пожертв на пресовий фонд між Вашими приятелями і комбатантами. Кожний новий передплатник, який впаить передплату на цей рік, одержить безплатно книжку Тиса Крохмалюка «Бої Хмельницького».

4. Ставайте МЕЦЕНАТАМИ-ЖЕРТВОДАВЦЯМИ журналу! Якщо наприклад, будемо мати лише 100 меценатів, що пожертвують на пресовий фонд 50 нм. ми зможемо тоді у цьому році регулярно видавати журнал, окрашений світлинами і в збільшеному вигляді. Якщо будемо мати ще більше число меценатів, тоді зможемо журнал видавати що два місяці. Ми мусимо зазначити, що від Вас Дорогі Жертводавці залежатиме, у якому розмірі буде виходити журнал.

Меценатами журналу можуть бути поодинокі особи, або Станиці Б-ва, або Відділи Об'єднання бувших вояків українців в Англії було СУВ.

Першим Меценатом-Жертводавцем на розбудову нашого журналу є Відділ ОБВА в Ольдгамі — Англія, що переслав 5 англійських фунтів.

Ще раз щиро просимо: Приєднуйте нових передплатників! Вишліть негайно свою передплату, вирівняйте Вашу заборгованість. Зложіть на пресовий фонд між Вашими приятелями. Ставайте Меценатами Вашого журналу!

Адміністрація «Вістей»

ЗИМОВИЙ ПОХІД

Президія Ордену Залізного Хреста, повідомляє Українське Громадянство, що вже книга полк. О. Доценка «ЗИМОВИЙ ПОХІД АРМІЇ УНР» вийшла з друку. Президія Ордену Залізного Хреста, не мала і не має якоїсь матеріальної вигоди, а тільки бажала увіковічнити цей історичний документ, вказуючи на великий патріотизм і самопожертву Лицарів Зимового Походу Армії УНР.

Вартість книги в Америці і Канаді 7 доларів, в інших країнах вартість американського долара.

Замовлення і гроші слати на адресу секретаря-скарбника:

Iwan Wynnyk
5282 Post Road, New York, N. Y., 10471

Ділимося сумною вісткою, що 21. 7. 1966 р. в Моутере, Франція відійшов у вічність по тяжкій недусі, кол. сотн. армії УНР і учасник 2-го Зимового Походу

бл. пам. сотн. **ВОЛОДИМИР АРКАДІЄВИЧ ЛЬОДІН**

Покійний народився в Прилуках на Полтавщині 15. 7. 1891 р. По закінченні Київської політехніки у 1916 р. був покликаний до війська, а закінчивши Миколаївську військову школу був призначений до гарматної бригади у місті Казані. Вступив до української армії, як тільки повернувся з фронту. Останнім часом був у 4-ій Київській дивізії при гарматній бригаді. Брав участь у 2-му Зимовому Поході. Перебуваючи на еміграції в Польщі, працював спочатку, як робітник в Волковисках і в Плотичному. В 1925 р. переїздить до Франції, де працював в хемічній фабриці.

На Україні залишив дружину і доньку.

Проводили Покійного на місце вічного спочинку його товариші зброї на чолі з о. Червоняцьким, п. Возняк, з родиною, п. Завальницький з дружиною і п. Воблин, при великій кількості місцевих друзів-французів.

Покійний був щирим українським патріотом.

Повідомляємо українське громадянство і вояцтво, що 4. 9. 1961 р. помер в м. Монтаржі, Франція голова Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції

бл. пам. полк. **ПАВЛО ВЕРЖБИЦЬКИЙ.**

Покійний народився 24. 6. 1890 р. в Летичеві. Під час 1-ої світової війни був в складі російської армії, а з самого початку революції вступив до української армії. Був в складі Запорізького корпусу, а пізніше у 1920 році був у складі 2-ої Волинської дивізії. На еміграції перебував спочатку у Каліші, звідки виїхав на працю до Франції. У Франції приймав активну діяльність в громадському і комбатантському житті. В 1961 р. очолював Т-во б. Вояків Армії УНР у Франції.

Похорон відбувся 10. 9. на кладовищі в Вензін при великій участі українського громадянства і вояцтва.

Станиця Братства кол. вояків 1 УД УНА в Сідней повідомляє з глибоким смутком своїх Членів і все українське громадянство про смерть свого члена кол. учасника 1 УД УНА

бл. пам. **ІВАНА АТАМАНЮКА**

народженого 11. 11. 1919 року в Західній Україні. Помер 31. 1. 1967 р. у Сідней на удар серця. Покійного похоронено на українському кладовищі в Руквуд-Сідней 4. 2. 1967 року. Покійний був активним у громадському і комбатантському житті та з'єднав собі довір'я і прихильність громадянства, про що свідчило велике число вінків та квітів і колона автомашин до місця останнього спочинку. Над могилою промовляло чотирьох промовців від установ та голова Станиці Б-ва в Сідней, який попрощав Покійного від всіх дивізіонників розкиданих по світі.

Хай австралійська земля буде Йому легкою!

Побратими

ВІЧНА ЇМ ПАМ'ЯТЬ!

Читайте й поширюйте «Сурмач» орган Об'єднання Бувших Вояків Українців у Великобританії!

Як що ви заїжджаєте до Чикаґа і околиць,
то пам'ятайте, що

Загально відома українська пекарня в Чикаґо

LIDIA BAKERY

Власник ПЕТРО ПЕТРУШЕВСЬКИЙ

Знамените печиво ЛІДІЇ можна набути
в крамницях:

2219 W. Potomac Tel. NU 6-3844 — 2601 W. Iowa St. Tel. 772-3660

2616 W. Division Tel. AL 2-2648 — 2216 W. Chicago Ave. Tel. BR 8-8472

УКРАЇНСЬКА М'ЯСАРНЯ

BLAK STEER PACKING Co

ПОРУЧАЄ ВЕЛИКИЙ ВИБІР М'ЯСНИХ ПРОДУКТІВ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО І АМЕРИКАНСЬКОГО ВИРОБУ

Володимир Шлапак

ВЛАСНИК

ЧЕСНА І СОЛІДНА ОБСЛУГА, ЗАЙДІТЬ ПІД АДРЕСУ

2713 W. DIVISION STR. CHICAGO ILL.

ALIMEX Handels-Gesellschaft G. m. b. H.

München 2, Neuhauser Str. 34/V (am Karlstor)

Tel. 55 06 41

Вільні від мита, або з наперед оплаченим митом посилки-дарунки до
східних держав

СССР —

ПОЛЬЩІ —

ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ —

УГОРЩИНИ —

РУМУНІЇ —

ЮГОСЛАВІЇ —

БОЛГАРІЇ —

Спеціальна, від 8 років діюча, німецька фірма і офіційне представ-
ництво

Банку ПКО — Варшава, Tuzex — Прага, ІКК — Будапешт, Carti-
tex — Букарест і т. д.

Безпосередня висилка пакунків до ССРСР і Румунії з власного
магазину!

Жадайте наших безплатних проспектів, подаючи при цьому країну,
яка вас цікавить.

ВІСТІ

Орган Військово-політичної
думки
Крайової Управи кол. вояків
1 УД УНА в Німеччині

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ

Редагує:

Редакційна Колегія

Статті, підписані прізвищем чи
ініціалами автора, не завжди від-
повідають поглядам Редакції.

Редакція застерігає собі право
скорочувати статті і правити мову.

Всі розрахунки слати до пред-
ставників:

Австралія:

Mr. S. Dubrownj, 51 Belmore
Ave, Belmore, N. S. W.

**Австрія, Бельгія, Німеч-
чина і Канада:**

Wolodymyr Steczyszyn,
München 8, Ayingerstr. 25/II 1.

Англія:

K. Rosneckyj, 89 Bannerman Rd.,
Bulwell - Nottingham.

Аргентина: Братство к. в. 1 УД,
Fraternidad de los ex-comb. de
la 1 UD, Curapalique 760,
Buenos Aires.

Бразилія:

Mr. Bohdan Bilynskyj, Cx. P. 7944
Sao Paulo 1, Brasil.

Франція:

V. Malynovytsch, 47 Av. Valioud
47 «Le Brevent» SAINTE-FOY-
les LYON/Rhone, France.

Параґвай:

Iv. Lytvynovych, Casill Ado Cor-
reo 70, Encarnation, Paraguay.

США:

Mr. Bohdan Kaszuba, 2451 W.
Rice St., Chicago 22, Ill.

Туреччина:

Sot. Mikola Zabello, Istanbul,
Beyoglu Posta Kutusu 224, Turkei

Адреса Редакції і Адміністрації:
Wolodymyr Steczyszyn

8 München 8,

Ayingerstr. 25/II

Bundesrepublik Deutschland

Diese Zeitschrift erscheint Dank der
freiwilligen Geldspenden ehemaliger
ukrainischen Soldaten

Друковано в друкарні:

Druckgenossenschaft „CICERO“ e.G.m.b.H.
München 8, Zeppelinstrasse 67.

Ціна на журнал за одне число:

Австрія	— 5.00 шил.
Австралія	— 0,25 центів
Англія	— 0,20 шил.
Аргентина	— 10 пезо.
Бельгія	— 10 бфр.
Франція	— 1.00 фр.
Німеччина	— 1.00 нм.
США і Канада	— 60 центів.

PREIS IN DEUTSCHLAND

1.— DM